BUDAPEST, 1937. LIX. ÉVFOLYAM, 60. (19.196) SZÁM. VASÁRNAP, MÁRCIUS 14.

PESTI HIRLAP

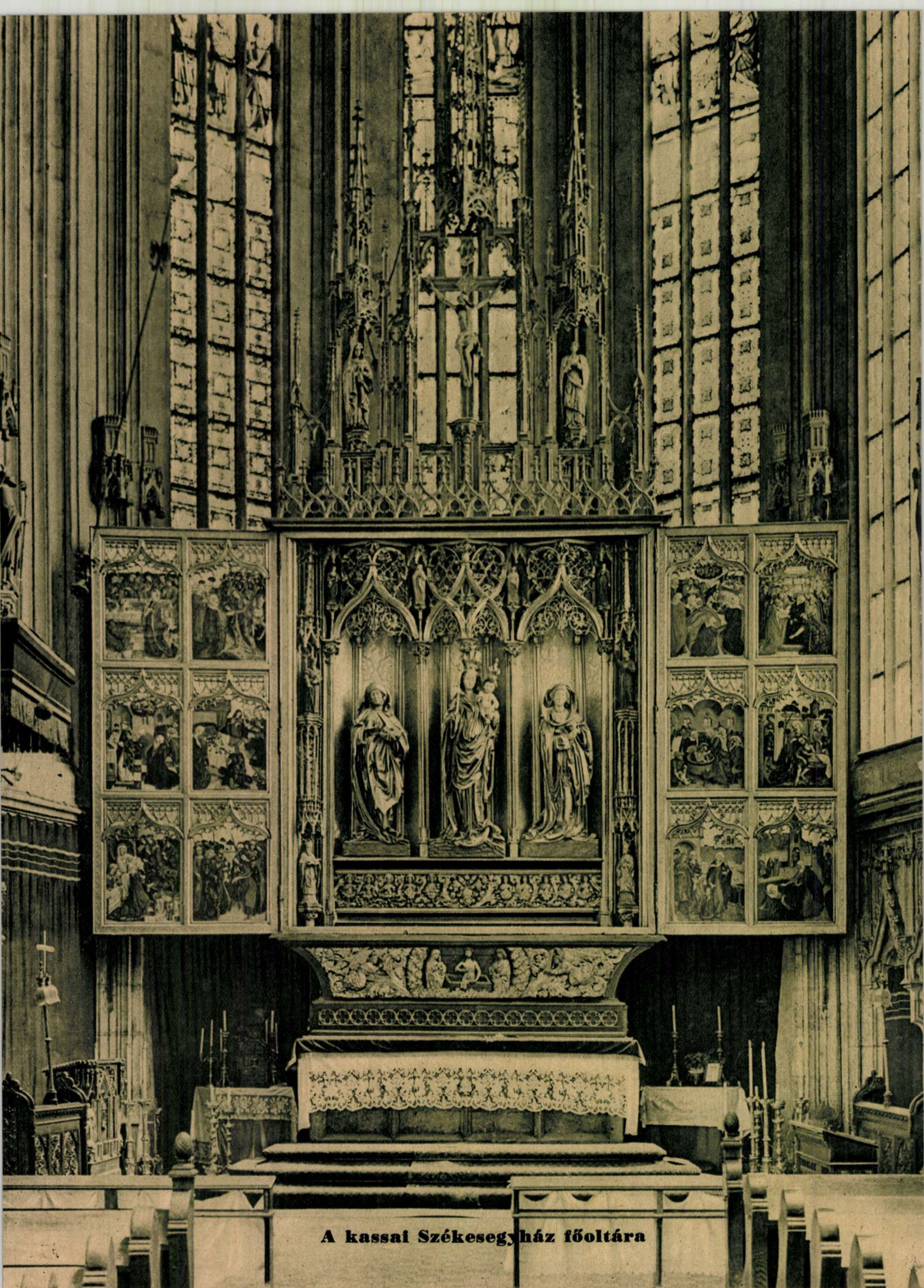
„Rabok tovább nem leszünk!"

Irta Herczeg Ferenc

MIT KÖVETEL MAGYARORSZÁG CSEHSZLOVÁKIÁTÓL?

KÖVETELI

HOGY A VILÁGHÁBORU UTÁN A BÉKÉTDIKTÁLÓ NAGYHATALMAK MEGTÉVESZTÉSÉVEL MEGALKOTOTT CSEHSZLOVÁKIÁBÓL: 1. A MAGYARLAKTA TERÜLETEKET A NEMZETI ELV ALAPJÁN, A SZUDÉTANÉMET PROBLÉMÁRA ALKALMAZOTT ELVEKNEK MEGFELELŐEN AZONNAL ADJÁK VISSZA MAGYARORSZÁGNAK; 2. A MAGYARORSZÁGTÓL ELSZAKITOTT TÖBBI TERÜLETEN ALKALMAZZÁK A NÉPEK ÖNRENDELKEZÉSI JOGÁT

A kassai Székesegyház főoltára

BUDAPEST, 1938 LX. ÉVFOLYAM, 240. (19.673) SZÁM VASÁRNAP, OKTÓBER 23

Előfizetési árak: egy hónapra 4 pengő, negyedévenként 10 pengő 80 fillér. Egyes példányszám ára (pályaudvarokon is) 10 fillér, a vasárnapi szám ára 32 fillér, a Képes Vasárnap nélkül 12 fillér

PESTI HIRLAP

Szerkesztőség: Vilmos császár-ut 78. Telefon 112-296. Főkiadók: Vilmos császár-ut 78. Tel. 112-295. Erzsébet-körut 1. Tel. 136—296. A fiókok jegyzékét vasárnaponként az apróhirdetések élén közöljük

A MAGYAR OLVASÓHOZ.

Amióta Magyarországot az országbontás szerencsétlensége érte, a Pesti Hirlap kötelességének tartotta, hogy rendszeres és következetes fölvilágositó munkát végezzen a külföldön. Mindenki természetesnek fogja találni: most is jelentkeztünk, amikor a világesemények fölvetették a hazugságra és csalásra fölépitett Csehszlovákia problémáját és a müncheni négyhatalmi értekezlet bizonyos irányelvek megszabásával megkezdte ennek az elégedetlen nemzetiségek mozaikjából összerakott, egészségtelen és törékeny államnak észszerűbb keretek közé szoritását. Uj munkánk cimében felvetettük a kérdést: „*Mit követel Magyarország Csehszlovákiától?*" Azután megfeleltünk a kérdésre, ügyelve rá, hogy minden egyes állitásunkat a tárgyilagos érvek sokaságával bizonyitsuk.

A mai nemzetközi élet nagy problémája, lehet-e és hogyan lehet a ma létező országhatárokat erőszak és háboru nélkül megváltoztatni? Csehszlovákia levitézlett elnöke, Benes Eduárd, aki főbünöse annak, hogy a világháborut követő európai uj rendezés nem támasza, hanem veszedelme lett a világbékének, mindig azt hirdette, hogy a status quo érinthetetlen szentség, összedől a nemzetközi együttélés alapja, ha ahhoz hozzányulnak s ezért — de gyakran hallottuk tőle és követőitől ezt a mondást! — „a revizió háborut jelent". Benes tanitása iskolát csinált. Azonban hiába hirdették ő és tanitványai ezt a hamis okoskodást, értelmes és tárgyilagos gondolkodásra képes emberek már régen arra a meggyőződésre jutottak, hogy az országhatárokat nem lehet robbanás veszélye nélkül megmereviteni s hogy éppen ezért módot kell teremteni a békés határváltoztatásokra is.

A sors iróniája, hogy éppen az az ország, amelyet Hitler kemény, de igazságos szavai szerint Benes „összehazudott", Csehszlovákia szolgáltatta az első történelmi példát az értelmes és tárgyilagos okoskodásra képes emberek igaza mellett. Az esztelenül megrajzolt, gonosz és a szomszédos népek elevenébe vágó cseh határok között sanyargó népek elégedetlensége a robbanásig feszült amiatt, hogy a csehek ragaszkodtak minden talpalatnyi földhöz, amit bűnös uton összeharácsoltak. De azután a határokat — egyelőre német és lengyel vonatkozásban — megváltoztatták. És mégsem lett háboru. Benes ur minden otromba ferditése és félrevezetése meztelenre levetkőztetve került a világ szeme elé. A háboru pedig elmaradt. Elmaradt, mert Európa nemzeteiben felülkerekedett az értelem. Elmaradt, mert Csehszlovákia igazi belső összetételét megismerve, — és ez a felvilágositó munka egyik legnagyobb dicsősége, — a nyugati nagyhatalmak is arra a belátásra jutottak, hogy egy győztesen megvivott véres világháboru esetében sem tarthatnák meg a csehek államát régi igazságtalan formájában.

A nemzetközi életben minden komoly változáshoz három tényező közös célért dolgozó, egyetértő és összefogó ereje szükséges. Először emlitjük az ultima rációt és ez: a hadsereg. A hadsereg működésbe lépése azonban mindig csak a legvégső eszköz, csak akkor következhetik be, ha már minden más lehetőség kimerült. Addig a két másik tényezőnek kell legjobb tehetsége szerint és ereje megfeszitésével dolgoznia. Az egyik: a nemzet igazságát minden elképzelhető eszközzel szolgáló fölvilágositó munka. A másik: a diplomácia. A diplomáciának az a kötelessége, hogy a fürge és ügyes propaganda utján már előkészitett talajt leleményes okossággal

fölhasználja, hazájának ujabb és ujabb barátokat szerezzen, minél több államférfit, minél több kormányt, minél több országot állitson nemzetének kitüzött céljai mellé.

Hadsereg, diplomácia, felvilágositó munka — ez a három tényező a viszonyok változása szerint más-más szerephez jut, más és más viszonyba kerül egymással Amikor a nemzeti cél elérése még csak a messze jövő zenéje, a portyázó előörs szerepe jut a propagandának. Az ő kötelessége, hogy bizonyos igazságokat átvigyen a nemzetközi közvélemény tudatába. Ebben az időszakban tanácskozótermek falai között, diszkrétebb eszközök alkalmazásával ugyanez a föladata a diplomáciának. Ha azután a nemzetközi helyzet változása kézzelfoghatóbb távolságba hozza a jogos vágyak megvalósitásának lehetőségét, előtérbe lép a diplomácia szerepe: itt az ideje szövetségesek keresésének, megállapodások kötésének, végül pedig a nemzeti követelés nyilt és határozott felállitásának. Ha a diplomáciai ut nem vezetett sikerhez, legutoljára jön az ultima ráció, a hadsereg.

Ezek általános elvek, minden időben, minden országra érvényesek. Általános érvényü elv az is, hogy a diplomácia még békeidőben sem tud igazi eredményt felmutatni, ha nem áll a háta mögött erő; a diplomácia legszebb igazsága is csak ugy érvényesül, ha az érvek sulyát nyomatékossá teszi az erős hadsereg. A propaganda és a diplomácia munkája nem lehet eredményes erős hadsereg nélkül; viszont a legerősebb hadsereg mellett is szükség van a diplomácia és a propaganda ügyes munkájára. Ez áll még a nagy hadsereggel rendelkező nagy nemzetekre is. Az igazság pedig kétszeresen igazság, amikor a kis lélekszámu nemzetekről kezdünk beszélni. A nagy nemzeteket amugy is ismerik; a kis nemzeteknek azonban önmagukat kell megismertetniök a világban. A nemzeti ideálok szolgálatában ezeknek is készen kell állaniok minden áldozatkészségre. Kis nemzetnek azonban kétszer is meg kell gondolnia, mielőtt az ultima ráció eszközéhez nyulna és előbb ki kell meritenie az ügyes diplomácia és fürge felvilágositó munka minden lehetőségét.

Ne tévesszük el szemünk elől: az ügyesen és szivósan csinált propagandamunkának óriási lehetőségei vannak. „Benes ur összehazudta az államát!" — állapitotta meg Hitler. Más szóval ez azt jelenti, hogy propagandával szerezte. A hazugság propagandájával. Rögtön tiltakozunk az ellen, hogy a most mondottakból bárki is arra következtessen, hogy a propagandamunka lényege a hazugság. Ellenkezőleg: a propaganda tartós sikerére és az elért eredmény állandóságára csakis akkor számithatunk, ha a propaganda mögött megtámadhatatlan igazságok állanak. A hazug propaganda csak muló sikert érhet el, amint ezt Benesék példája mutatja. Dicsősége csak addig tart, amig csak a hazugság hangja hallatszik és az igazságot hirdető propaganda föl nem nyitja a világ szemét. Az azonban, hogy egy talpalatnyi föld, formaszerü kormány, kiépitett diplomácia, hadsereg nélkül, a semmiből meg tudták teremteni Csehszlovákiát és ebben az uj országban cseh uralom alá tudtak hajtani annyi idegen nemzetiségü elégedetlen népséget, hogy azoknak a száma felülmulta az uralmat élvező cseh nemzet lélekszámát, mégis csak a jól csinált propaganda rendkivüli erejének és hatalmának bizonyitéka. Propaganda nélkül sohasem lett volna Csehszlovákia. És mindenre elszánt, ügyes és fáradhatatlan propaganda nélkül ezt a belső hazugságok hinármezejére fölépitett államot nem lehetett volna husz esztendőn keresztül megtartani.

A propaganda tehát akkor is hatalom, ha hazugsággal dolgozik. Ereje, sikerlehetősége azonban csak akkor lesz szinte mérhetetlen, ha megcáfolhatatlan igazságokat hirdethet. A békekötések óta éppen ez volt mindig a magyar felvilágositó munkának rendkivüli erőssége. Nekünk, ha meg akarunk nyerni valakit, nincsen szükségünk arra, hogy a hazugság csunya és mindig veszedelmes eszközével éljünk. Nyugodtan, bátran megmondhatjuk az igazat és megkérhetjük őt, ne nekünk higyjen, hanem a tényeknek, a tényeket pedig vizsgálja meg a saját szemével. Volt-e igazság, ami igazabb volt, mint a világháboru után megrabolt, megnyomoritott Magyarország igazsága? Volt-e a becsületes, igazságot hirdető felvilágositó munkának több joga a meghallgatásra, mint a mi esetünkben?

A *Pesti Hirlap* mindennek a tudatában kezdettől fogva lelkesedéssel, hittel és a siker biztos tudatában igyekezett résztvenni abban a nemzetközi felvilágositó munkában, amelyben a maga szerényebb, vagy szélesebb körü lehetőségei szerint mindenkinek részt kell vennie, ha teljesiteni akarja hazafias kötelessségét.

A magyar állam, a magyar nemzet, a magyar közönség megtett-e mindent, amit ezen a téren megtehetett? Mondjuk meg nyiltan és leplezgetés nélkül: a tizedét, a huszadát, a századrészét sem tette meg annak, ami kötelessége lett volna. Ha azt a fáradságot, azt a pénzt, azt a lendületet, amelyet a kormányok és pártok az egymás ellen irányuló belső propagandára forditottak, a határokon tul végzett felvilágositó munka érdekében hasznositották volna, ma egészen más eredményekről lehetne beszámolnunk.

A magyar igazság csodálatos, lenyügöző erejét mutatja, hogy az elkövetett mulasztások után is diadalmasan jelentkezik a nemzetközi világ tudatában s hogy ma már nem vagyunk ott, ahol a békekötések idején tartottunk. A magyar igazság bámulatos varázsa okozta: ha valakiben sikerült felkelteni a magyar kérdés iránti érdeklődést, már nyert ügyünk volt nála. Mert jóhiszemü és tisztaszándéku ember a tények megismerése után nem juthatott más eredményre: Magyarország igazsága mellé állott. Nekünk magunknak hányszor okozott leirhatatlan örömet, amikor a külföldi országokban felelős államférfiak, politikai irók, fontos közéleti tényezők irásaiban, nyilatkozataiban, parlamenti beszédeiben néha szinte szószerinti megismétléssel viszontláttuk a magyar igazság mellett felhozott érveinket! Igy történt, hogy a csehszlovák válság kipattanása idején sem a világ közvéleménye, sem a nagyhatalmak felelős tényezői nem voltak már olyan tájékozatlanok Magyarország jogos követelései tekintetében, mint amilyenek voltak annak idején a cseh propaganda hazug érveire hallgató békediktálók. Igy történt, hogy a müncheni határozatban már nem felejtkeztek meg Magyarország igazságos igényeiről. Igy történt, hogy a válságot kisérő megnyilatkozásokban, parlamenti beszédekben, interjukban és népgyüléseken elhangzott szónoklatokban senki sem merte már azt állitani, hogy Csehszlovákiának a békeszerződésekben megállapitott határai helyesek és igazságosak voltak és hogy azokat változatlanul meg kell tartani. Még a prágai kormány barátai sem.

Azt jelenti-e ez, hogy most már minden rendben van, Pató Pál nyugalmával ernyedt kényelembe ereszkedve várhatjuk, hogy a sült galamb a szájunkba repül jön?

Szó sincs róla! Legyünk tisztában vele, hogy Magyarország jogainak érvényesitéséért a harc még csak most kezdődik. Most kell csak igazán sorompóba lépnie az imént emlegetett három tényezőnek: a diplomáciának, a felvilágositó munkának és a hadseregnek. A diplomáciának megvan rá minden eszköze, hogy kötelességét teljesitse. Reméljük, bizunk benne, hogy teljesiteni is fogja. A magyar hadsereg nagyszerü szellemben, lelkesedéssel, hittel és elszántsággal áll a magyar követelések mellett. Mi a *Pesti Hirlapban* mindig azt hirdettük, hogy a magyar nemzet nem fejlesztheti elég áldozatkészséggel a hadseregét. Boldogok vagyunk, hogy a magyar nemzeti hadsereg, bárha aránylag nagyon is kevés volt, amit a magyar adófillérekből rája áldoztunk, ma olyan nagyszerü és használható eszköze a nemzeti célok megvalósitásának. A magyar katona ma is az első katonája a világnak. És nem elveszett ügy az, ami fölött a magyar katona őrködik.

De ne felejtkezzünk meg a harmadik tényezőről, a felvilágositó munkáról. Ennek talán soha eddig nem volt olyan nagy és felelősségteljes feladata, mint ma. A cseh propaganda a csehszlovák államra mért óriási csapásban sem vesztette el lélekjelenlétét, pénzt, fáradságot nem kimélve, hihetetlen ügyességgel felhasználja régi összeköttetéseit és régi szervezetét, hogy a magyar igazság ellen hazugsággal hangulatot keltsen és az összecsalt államból a legkisebb és leggyengébb ellenfél, Magyarország rovására megmentse azt, ami még menthető. Éppen olyan fürge, éppen olyan elszánt, éppen olyan hazug és éppen olyan lelkiismeretlen ez a propaganda, mint amilyen volt eddig.

A magyar felvilágositó munkának szem-

be kell szállnia a cseh propagandával éppen ugy, mint a magyar diplomatának a cseh diplomatával és ha ugy fordul: a magyar katonának a cseh katonával. Most a tizenkettedik órában a nagy döntés előtt államnak, társadalomnak, magánembernek, mindenkinek teljesitenie kell kötelességét.

A *Pesti Hirlap* is teljesiteni akarta kötelességét, amikor a „*Mit követel Magyarország Csehszlovákiától?*" cimü munkáját közreadta s azt olasz, német, angol, francia és lengyel nyelven sok-sok ezer példányban a külföld minden országába szétküldözte mindazoknak a kezébe, akik hazájuk sorsának irányitására befolyással birnak. Ezt a munkát itt magyar nyelven kapja meg az olvasó. Félreértések elkerülése céljából meg kell jegyeznünk: a külföldre küldött mű kiállitása sokkal diszesebb és szebb volt, mint most annak a sebtében, nagy tömegben elkészült magyar mása.

Ami már most a tanulmány belső tartalmát illeti, fel kell hivnunk az olvasó figyelmét a következőkre: A „*Mit követel Magyarország Csehszlovákiától?*" cimü munkánk megjelentetése alkalmával más helyzet és más feladat előtt álltunk, mint hasonló célu kiadványaink esetében. Ezért a helyzethez kellett alkalmaznunk eszközeinket is. Akkor, amikor az „*Igazságot Magyarországnak*" cimü diszes albumunk egymást követő kiadásait szárnyra bocsátottuk, akkor, amikor „*Európa válaszuton*" cimü könyvünket nyilvánosságra hoztuk, aránylag nyugodt időket éltünk. Akkoriban még lassan-lassan fejlődtek az események. Kényelmesebben dolgozhattunk, terjedelmesebb munka kiadására vállalkozhattunk, arra is ügyelhettünk, hogy kiadványaink gazdag külső diszben pompázzanak. Most a munka sürgősségét a rendelkezésünkre álló idő hiányát ugy éreztük, mint a sietségre ösztökélő korbács ütését. Gyorsan, minél gyorsabban meg kellett jelennünk a világ közvéleménye előtt, nem követhettünk más célt, mint hogy minél rövidebb idő alatt megfeleljünk a munka cimében felvetett kérdésre s megmondjuk, mit követel Magyarország Csehszlovákiától és *miért van rá joga, hogy ezt követelje?* Igy készült el ez a munka, részleteiben is mindig szem előtt tartva a célt és azt a közönséget, amelyhez szól. Amikor a csehek mesterkedéseiről, Benes hazugságairól, az ellenünk elkövetett igazságtalanság szörnyüségeiről szóltunk, nagyon nehezen tudtuk türtőztetni magunkat, fájdalmasan éreztük azt a kényszerüséget, hogy az elmondott tényekhez nem kapcsolhatjuk hozzá mingyárt a megérdemelt kemény és erőshangu kritikát. Saját tapasztalatunkból azonban tudtuk, hogy idegen, közönyös ember előtt soha sincsen igaza annak, aki haragszik és a haragját — bármi jogos is legyen az —, meg is mutatja. A külföldi ember irtózik a hangulatkeltő propagandától, sokkal több megértéssel fogadja a hideg, tárgyilagos és szinte személytelen okfejtést.

Mi ilyen okfejtésre törekedtünk.

Kétségtelennek tartjuk: a legjobb időben álltunk ki a magyar igazság mellé.

Reméljük, ezekben a sorsdöntő napokban legujabb reviziós kiadványával a *Pesti Hirlap* jó szolgálatot tesz azoknak a nemzeti céloknak, amelyek ma benne foglaltatnak minden magyar ember legszentebb imádságában.

MIT KÖVETEL MAGYARORSZÁG CSEHSZLOVÁKIÁTÓL?

1938 szeptemberét sokáig nem fogják elfelejteni az emberek. Ebben a hónapban állandóan egy szörnyüséges uj világháboru szakadékának szélén támolygott a világ. Azután elkövetkezett a szerencsés fordulat, Európa népei az utolsó pillanatban elővették jobbik eszüket. Hála Chamberlainnek, Hitlernek, Mussolininak és Daladier-nak, a müncheni találkozó megteremtette a békés kibontakozás lehetőségét. A közvetlen veszély elmult. A szorongatás és a kétségbeesés örvényéből nyugodtabb vizekre evickélt az emberiség. A fölszabadulás első örömteljes pillanatai után azonban még mindig nyitva maradt a kérdés: mi történt itt tulajdonképpen? Miért dübörgött a világháboru és a világháboru nyomában elkerülhetetlennek látszó szociális fölbomlás rémsége a fejünk fölött? Mi az oka, hogy az emberiségnek végig kellett szenvednie a szörnyü lehetőségek vérfagyasztó kockázatát?

Mondjuk meg nyiltan, kertelés nélkül, egy szóval: az okot igy hivták: Csehszlovákia. A világháboru befejezése után a tájékozatlan és félrevezetett békediktálók az érdekelt népek megkérdezése nélkül megalkottak egy olyan államot, amelyik földrajzi, néprajzi, gazdasági, politikai és erkölcsi szempontból egyaránt rozoga alapokra épitett ország volt s bizonytalan egyensulyi állapotában folytonosan megrázkódtatással fenyegette Európa többi, szilárdabban megépitett részét is.

1938 szeptemberében veszedelmesen ingadozni kezdett Csehszlovákia. Ezért nem alhatott nyugodt álmot senki halandóanya szülötte Európában.

*

A legrosszabbtól megmentett bennünket a jó szerencse, a béke és háboru sorsa fölött döntő négy nagyhatalom megegyezett Münchenben. A nagyhatalmak a megkezdett háborus készülődéseket megszüntették, az elrendelt mozgósitásokat lefujták, az aggódó lelkek megnyugodtak, az álmatlan éjszakákon eltörődött emberek ujra békésen aludtak. Most már rendbejött minden? Most már nincsen baj Csehszlovákiával?

Legnagyobb szerencsétlensége lenne Európának, ha ezt könnyelmüen elhinné s azt képzelné, hogy most már nyugodtan pihenhet a müncheni határozat babérjain.

Münchenben elintézték a csehországi szudétakérdést. Németország már el is foglalta azt a német területet, amelyik a cseh határok között állandó veszedelme volt a világ békéjének.

Lengyelország a müncheni határozat után a maga erejével megszerezte azt a vidéket, amelyet 1919-ben a csehek a más bonyodalmakkal elfoglalt lengyel nemzet rovására önhatalmulag és jogtalanul magukhoz ragadtak.

A német és a lengyel kérdést tehát elintézték.

Nem intézték el azonban a magyar kérdést. Mert azzal a kivánsággal, hogy a budapesti és prágai kormányok igyekezzenek maguk között megegyezni, nem intéztek el semmit. Azóta a nagyhatalmak programjának megfelelőleg a magyar kormány és a prágai kormány képviselői összeültek és Komáromban tárgyaltak egymással. Milyen eredménnyel? A tárgyalások a csehek magatartása miatt meghiusultak. Két órával a formaszerü megszakitás előtt pedig a csehszlovák pozsonyi rádión keresztül a csehek a következő üzenetet küldték Magyarországnak és az egész világnak:

— A magyarok azt gondolják, hogy leszereltük hadseregünket. E tekintetben azonban sulyos tévedésben vannak, mert aki az utóbbi időben nálunk járt, az meggyőződhetett arról, hogy csak azokat a katonákat bocsátottuk haza, akik német- vagy lengyellakta területről származnak, de ezek közül is csak azok szereltek le, akik ezt kifejezetten kérték. A magyarok ne essenek tévedésbe és legyenek tudatában annak, hogy hadseregünk teljes felkészültségével, páncélgépkocsijaival és repülőgépeivel készen áll.

Milyen feleletet adhatott erre az üzenetre a magyar kormány? Adhatott volna olyan feleletet is, amely ismét a szakadék szélére sodorta volna Európa békéjét. A magyar kor-

mány azonban felelőssége tudatában igazán tiszteletreméltó módon megőrizte hidegvérét. Megelégedett azzal, hogy a cseh fenyegetéssel szemben bizonyos katonai intézkedéseket tett s öt korosztályt behivott a veszélyeztetett határ védelmére.

A magyar kormány mérséklete nem változtat a megdöbbentő tényen: Ime ismét egy határ Európában, ahol szembenállnak egymással a szuronyok, a tankok, a repülőgépek, ahol a legjelentéktelenebb incidens, katonai parancsnok ostobasága vagy rosszindulata, egy csapattest fegyelmezetlensége kirobbanthatja a háborut. Az elszigetelt cseh-magyar háborut? nem. Legyünk tisztában vele: nincsen elszigetelt háboru Európában. Bárhol, bárki kezdi is meg a támadást, Európa valamennyi országára átcsap a véráradat.

Csehszlovákia tehát, amikor alig két héttel a müncheni határozat után kardjára csapott, nemcsak Magyarországot fenyegette meg háboruval, hanem egész Európát.

Ez egymagában jelzi, hogy a nagyhatalmak elmulasztottak valamit Münchenben és nem intézték el teljesen Csehszlovákia problémáját.

*

Miről volt szó Münchenben?

Arról volt szó, hogy helyrehozzák azt a hibát, amelyet 1920-ban a világháborut befejező békék szerzői elkövettek. A békét diktáló nagyhatalmak képviselői, akiket a csehek hamis térképekkel, hamis statisztikai adatokkal, különféle ferditésekkel megtévesztettek, tulságosan bőven szabták meg ennek az uj államnak a határait. A földrajzi, gazdasági, történelmi, néprajzi, politikai tényeket egyformán megcsufoló uj államban maguk a csehek kisebbségben voltak és uralomvágyukban elnyomták a magyarok, szlovákok, rutének, németek és lengyelek millióit. Azt, amit hamissággal kezdtek, hamissággal akarták folytatni, a jóhiszemü embereket félrevezető propagandával szerzett államukat ugyanilyen propagandával igyekeztek megtartani. Európa szeme előtt ugy jelentkeztek, mint a szabadság és a népjogok tisztelői. A valóságban azonban lábbal tiporták annak a kisebbségvédelmi szerződésnek minden intézkedéseit, amelyet 1920-ban a nagyhatalmakkal kötöttek. Pedig ennek a kisebbségvédelmi szerződésnek a tiszteletbentartása a békeszerződésben cseh kézre adott területek birtoklásának feltétele volt. Minderről munkánk következő részeiben bővebben beszélünk, itt csak arra hivjuk fel az olvasó figyelmét, hogy az igy megalkotott, korcs formáju, szomszédjai jogos birtokállományába behasitó, egészségtelen ország kihivó, mások jogát tipró magatartásával nem lehetett más, mint ami volt valóban: az európai béke állandósult, krónikus veszedelme.

Ezt — amint egész sorozat nyilatkozatuk bizonyitja — a Münchenben képviselt négy nagyhatalom képviselői is belátták. Egyhangulag elfogadták tehát azt az elvet, hogy Csehszlovákia határait a nemzeti jog és az önrendelkezési jog alapján ujra kell rendezni. Német és lengyel vonatkozásban ez az elv már gyakorlatilag is megvalósult. Mi magyarok azonban a mai napig sem jutottunk tovább a négy nagyhatalom következő kinyilatkoztatásánál: *„A négy hatalom kormányai kijelentik, hogy a csehszlovákiai lengyel és magyar kisebbségek problémája, amennyiben három hónapon belül az érdekelt kormányok közti megállapodás utján nem rendeztetik, a négy hatalom itt jelenlevő kormányfői további összejövetelének tárgya lesz“.*

*

Természetes, ez a müncheni határozat nem elégitette ki a magyar nemzetet. Nem elégitette ki már az első pillanatban, mert elvárta volna, hogy a magyar kérdést Münchenben a szudéta problémával egyidejüleg, azonos elvek szerint rendezzék. Nem elégitette ki már azért sem, mert előre sejtette, hogy a prágai kormánnyal nem lehet az ügyet az igazságnak megfelelően elintézni. Még kevésbé elégiti ki a magyar nemzetet a müncheni határozat most, amikor sejtése már valóra vált és a komáromi tárgyalások a cseh kormány magatartása miatt megszakadtak.

Nem akarjuk lebecsülni azt az értéket, amelyet a nagyhatalmak müncheni határozata a Csehszlovákia irányában támasztott magyar követelések szempontjából jelent. Meg kell állapitanunk: a müncheni egyezményt aláiró nagyhatalmak most idézett nyilatkozatukban a magyar igények jogosultságát és a magyar—csehszlovák határok megváltoztatásának szükségét elvileg már elismerték. Kétségtelennek tartjuk, a német és a lengyel igények kielégitése nem gyengiti, hanem ellenkezőleg, megerősiti annak a váltónak az érvényét, amelyet a négy nagyhatalomtól kaptunk. A Münchenben kiállitott váltó, a nagyhatalmak kezessége, Nagy-Britannia, Franciaország, Olaszország és Németország erkölcsi kötelességévé teszi, hogy a csehszlovákiai magyarok számára is biztositsák azokat a jogokat, amelyeknek a németek és lengyelek már élvezetébe léptek. Számitunk ezen a téren az igazságérző lengyel nemzet támogatására is.

*

A magyar és cseh-szlovák tárgyalások meghiusulása után a magyar kormány azt az utat választotta, hogy a müncheni egyezményt aláiró nagyhatalmakhoz forduljon. Itt az idő, hogy a nagyhatalmak beavatkozzanak. Itt az idő, hogy jobb belátásra birják azt a prágai kormányt, amelyik szó nélkül elfogadta a négy

hatalom döntését, halogatás nélkül kiüritette a németlakta területeket, meghátrált Lengyelország ereje előtt, most ellenben azt hiszi, hogy szabadon, veszedelem nélkül elutasitó álláspontra helyezkedhetik egy kis állammal, a német és a lengyel igényekkel legalább is egyenlő jogu követeléseket támasztó Magyarországgal szemben. Itt az idő, ország-világ előtt el kell dőlnie: vajjon a jog csak akkor jog, ha egy nyolcvan milliós vagy legalább egy harmincöt milliós nép harci készsége sorakozik melléje? El kell válnia, vajjon ugyanez a jog értéktelen ákombákomokkal telefirkált papirosronggyá válik-e abban a pillanatban, amint csak egy kilenc milliós nemzet áll mögötte? A nagyhatalmak rákényszeritették Csehszlovákiát, hogy teljesitse a Németbirodalom követeléseit. A Magyarország javára történt jogelismerés után eltürheti-e ugyanezeknek a nagyhatalmaknak a presztizse, hogy Csehszlovákia Magyarországgal szemben megtagadja és kijátssza ugyanennek a jognak az elismerését és kielégitését? Eltürhetik-e, hogy ilyen egyoldalu elintézés ujjáélessze a nemzetközi életben azt a veszedelmes fölfogást, hogy a mi világunkban csak a befejezett tényeknek van érvényük és a nem vitatható, jogos követelések érvényesitése előtt sincsen más ut, csak az erőszak?

*

A nagyhatalmak elkezdtek valamit Münchenben. Azt pedig, amit elkezdtek, nem hagyhatják abba, ha igazán jó és eredményes munkát akarnak végezni, ha Európát és a világot valóban meg akarják menteni attól az állandó feszültségtől, amelyet a nemzeti elv és az önrendelkezési jog megcsufolásával létrejött Csehszlovákia a világ békéje számára jelent.

A helytelenül alkalmazott könyörületesség néha rosszabb a legnagyobb kegyetlenségnél. A sebészi késnek az a kötelessége, hogy ne ismerjen gyengeséget és ne ismerjen megalkuvást. A csehek a békeszerződések megkötése idején mérhetetlen uralomvágyukban nem érték be a történelmi Csehország területével, hanem Magyarország északi részét, az egész Felvidéket is uj államukhoz csatoltatták a megtévesztett és félrevezetett békeszerzőkkel. Olyan terület volt ez, amelyen soha nem éltek csehek. Ma már mindenki tudja: ez a terület, amely arra lett volna hivatva, hogy termékeny erővel és virágzással éljen tovább abban a magyar államban, amelyhez ezer éven át megszakitás nélkül tartozott, a cseh államiság keretén belül idegen hus maradt és elrákosodott. Aki türi a rákos daganat elhatalmasodását, az előkésziti a szervezet biztos pusztulását. Ha a kés nem metszi ki elég mélyen a rákos részeket, mindenki számithat a szörnyü betegség kiujulására. A kés könyörtelensége ebben az esetben csak látszólagos kegyetlenség, mert az igazit az követi el, aki megfogja az operációra készülő sebész kezét. A történelmi Csehország esetében az európai professzorok jó és becsületes munkát végeztek. Ugyanezt a jó és becsületes munkát végezzék el a Magyarországtól elcsatolt Felvidék esetében is.

Azt, hogy a békeszerződésekben megalkotott Csehszlovákiának nevezett korcs és beteg állam előbb-utóbb veszedelembe dönti a világ békéjét, mi megállapitottuk, ujra és ujra megjósoltuk, már réges-régen, olyan időben, amikor még csak kevesen hittek nekünk. A bevált jóslás jogán most ujra jósolunk: ha nem végeznek gyökeres munkát, ha most nem élnek a világtörténelmi alkalommal és csak egyetlenegyet is épségben hagynak a háboru utáni Csehszlovákiát összetevő sok igazságtalanság és észszerütlen intézkedés közül, ez az ország továbbra is beteg ország marad s okává lesz egy minden eddiginél borzalmasabb és pusztitóbb világháborunak.

*

Most már a nagyhatalmaké a szó.

Az utolsó órában kérjük őket, mondják ki ezt a szót minél előbb.

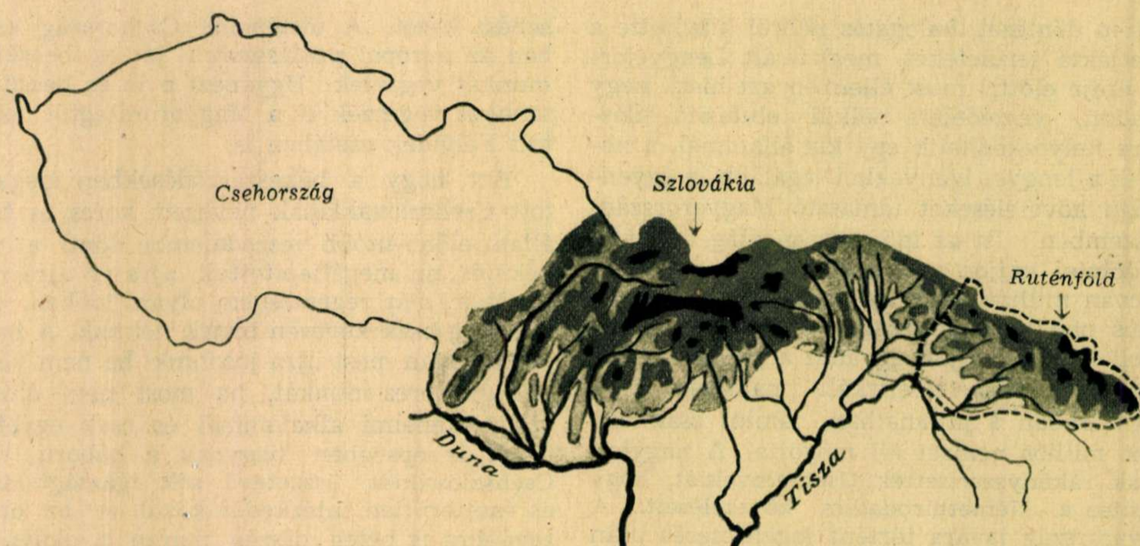
A magyar-csehszlovák határon minden nappal jobban szaporodnak a tankok és a repülőgépek. Határon tul, az ország belsejében, amint ezt a naponta érkező jelentések bizonyitják, egyre kegyetlenebb üldözés sujtja a magyarokat s a magyarbarát szlovákokat és ruténeket. Felkelőcsapatok puskái ropognak, ostromállapot nehezedik a meggyötört országrészre, amelyben teljesen megszünt a vagyon- és életbiztonság. Határon innen, határon tul minden nappal jobban nő a lelkek izgalma, az a feszültség, amelyik bármelyik pillanatban robbanást és borzalmas veszélyt okozhat.

Nem a mi hibánk, hogy igy fejlődtek a dolgok. Nincsen is semmi okunk, hogy meghátráljunk a cseh hadsereg terrorja elől. Ha arra kerül a sor, meg tudjuk és meg fogjuk védelmezni érdekeinket. De kötelességünknek tartjuk, hogy ebben a végzetesen komoly helyzetben az európai közvéleményhez forduljunk és igyekezzünk fölébreszteni a világ lelkiismeretét. A müncheni négy nagyhatalom kormányait kérjük, intézkedjenek gyorsan, minden haladék nélkül, mert veszedelem van a halasztásban.

Lehet ilyen körülmények között három hónapig várni?

Ki meri elvállalni ezért a felelősséget és a kockázatot?

Ezért gyorsan, gyorsan, a lehető leggyorsabban: a német és lengyel követelések teljesitése után váltsák be a Magyarországnak tett igéreteket is, hiszen ezeknek a megvalósulása nemcsak Magyarországnak, hanem egész Európának és a világ békéjének is érdeke.

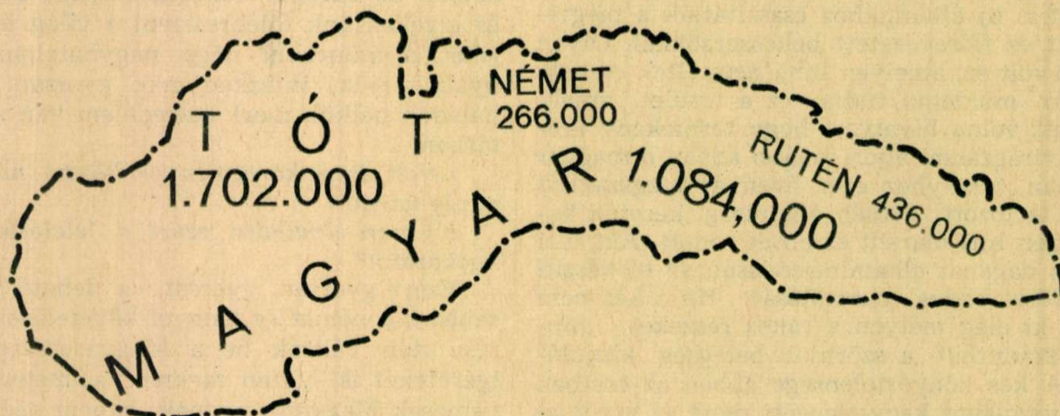

1. Cseh-Szlovákia.

I. CSEHORSZÁG ÉS SZLOVÁKIA

Ha az olvasó egy pillantást vet 1. számu térképünkre, rögtön meglátja, hogy Csehszlovákia, a békeszerződéseknek ez a mesterséges alkotása két földrajzilag is erősen elhatárolt külön részből tevődik össze. Az egyik a történelmi Csehország. Ez az állam, leszámitva az aránylag rövid önállósági korszakokat, évszázadokon keresztül a Németrómai birodalomhoz tartozott, azután az elkülönült Ausztria alkatrésze lett. A világháboru után mint a fölosztásra itélt Ausztria egyik része nyerte vissza önálló állami életét. Ebben a történelmi Csehországban hét és félmillió cseh, három és fél millió német és 200 ezer lengyel élt együtt. Ugy a cseh uralom alá rendelt németek, mint a lengyelek területi összefüggésben voltak a nagy német és lengyel nyelvterületekkel. Csehországhoz való csatolásuk tehát megcsufolta az Európa ujjárendezésénél alapul vett nemzeti elvet. Ez a helyzet megszünt azzal, hogy a németek és lengyelek a müncheni négyhatalmi egyezményre támaszkodva, már végre is hajtották a német, illetve lengyel területek lemetszését.

Csehszlovákia másik részét az ezeréves Magyarországból szakitották ki; ezt általában Szlovákia néven ismerik a külföldön. Az elnevezés helytelen, mert ez a terület még közigazgatásilag is két külön részre oszlik, Szlovákiára és Ruszka-Krajnára, nemzetiségi tekintetben pedig nem tiszta szlovák, hanem egészen tarka képet mutat. Amint 2. számu térképünk ábrázolja, ennek a 63.000 négyszögkilométer nagyságu területnek 1,702.000 szlovák és 1,800.000 nem szlovák (1,084.000 magyar, 436.000 rutén és 266.000 német) lakosa volt, amikor azt a nemzeti elv és az önrendelkezési jog nagyobb dicsőségére Magyarországtól elszakitották. Különös hangsullyal kell kiemelni: ugyanez a népszámlálás Magyarország területén nem talált itt csehet. Jegyezzük meg, a Csehországhoz csatolt területen sohasem éltek csehek, még kevésbé alapitottak itt cseh államot. Ezt még a

2. Magyarországból Csehországhoz kapcsolt terület népessége 1910-ben.

propagandaeszközökben nem nagyon válogatós prágai urak sem állithatták, ezért találták ki a csehszlovák népi egység legendáját, amivel már sikeresebben dolgozhattak, holott — amint erről máshol még szó lesz — a csehszlovák nép a történelem folyamán sohasem létezett, mert a multban a csehek is, a szlovákok is különkülön élték a maguk jó és rossz sorsfordulatokban gazdag életüket.

Ezek az adatok magukban véve igazolják, hogy a Magyarországtól elszakitott részt a nemzeti elv megtagadásával szolgáltatták ki a csehek uralmának.

A müncheni négyhatalmi egyezmény, amint ez köztudomásu, a nemzeti elvre és az önrendelkezés jogára épült fel. Hitler eredetileg is csak a szudétanémet területeket követelte a Németbirodalom számára, mindig azt hangoztatta, hogy idegen nyelvü és idegen lelkü népek bekebelézésével nem óhajtja a birodalom népi egységét megzavarni. Ha Hitler tiszta cseh területeket is meg akart volna szerezni, nem kerülhettük volna el a háborut. Igy azonban sem a francia, sem az angol államférfiak nem vállalhatták a háboru kockázatát csak azért, hogy a békeszerződésekben elkövetett hibás rendezést tovább is fenntartsák és az idegen népeket elnyomó cseh imperializmus érdekeit megvédelmezzék. Hozzájárultak tehát, hogy a szudétanémetek esetére a nemzeti elvet és az önrendelkezési jogot alkalmazzák s elhatározták, hogy ugyanezeket az elveket érvényesitik a lengyel és magyar kisebbségek problémájának végleges megoldására is.

A müncheni értekezleten elfogadott alapelveket a történelmi Csehország területén már alkalmazták. A szudétanémetek és a lengyelek elcsatolása már megtörtént.

Az elvi állspont gyakorlati következményeinek teljes végrehajtását azonban még nem valósitották meg a Magyarországtól elszakitott területek esetében.

Ezért szükségesnek tartjuk, hogy ezután következő fejtegetéseinkben bővebben foglalkozzunk ennek a területnek a viszonyaival.

II. ORSZÁGRÉSZ, AMELYNEK NINCSEN HAZÁJA.

A Magyarországtól elszakitott Felvidék Trianon óta olyan országrész, amelyiknek nincsen hazája. A régi hazát elvették tőle. Az uj pedig sohasem volt és soha nem is lehet igazi otthona.

Nézzük meg ismét az 1. számu térképünket. Ez a térkép szemmelláthatólag megmutatja nekünk, hogy az uj rendezés ellen hogyan tiltakozik a

földrajz

minden törvénye.

A Kárpátok karéjába zárt Felvidék nem egyéb, mint északról délre futó völgyek sorozata. Ez a terület zárt formájával valósággal hátat fordit a történelmi Csehországnak, ellenben minden völgyét megnyitja a tőle délre fekvő sikság, a mai Magyarország számára. A trianoni szerződés hiába akarta ezeket a völgyeket arra kényszeriteni, hogy Prága felé igazodjanak. A magyar Alföld felé lejtősödő völgyekből kifutó utak és folyók továbbra is Budapest felé igyekeztek. A földrajzi adottságokból folynak bizonyos

gazdasági következmények.

Amint ezt a 3-ik számu térképünk mutatja, a természet részéről előre megszabott utak segitségével bizonyos gazdasági csereviszony és egészséges gazdasági kapcsolat támadt a déli sikvidék és az északi hegyvidék között. Az Alföld gabonát, különféle élelmiszert szállitott a Felvidéknek, a Felvidék pedig fával, vasérccel, sóval fizetett. A Felvidék népe megszokta, hogy fatutajozással, aratómunkával stb. a sikság városaiban és falvaiban keressen munkaalkalmat. A Felvidék nyersanyaggazdagsága, vizbősége, sok szén- és érctelepe ezt a környéket természetes települő helyévé avatta a háboru előtti Magyarország iparának. Magyarország kormányai ezt tudva, bőségesen ontották a Felvidékre az iparositást szolgáló államsegélyt és ebben az sem akadályozta meg őket, hogy a gazdagabb magyar vidékek adófilléreiből kihasitott államsegély majdnem kizárólag a szlovák és rutén népesség munkaalkalmát szaporitotta. A hóditó cseheknek első dolguk volt, hogy a magyar korszakból megmaradt gyárakat leszereljék és tönkretegyék. Hogy erről mi volt magának az érdekelt szlovák népnek a véleménye, azt

3. A mai Magyarország és a Magyarországból Csehországhoz csatolt terület gazdasági egymásra utaltsága.

„Ne sirj, csak Hlinka-féle néppártra szavazz!"

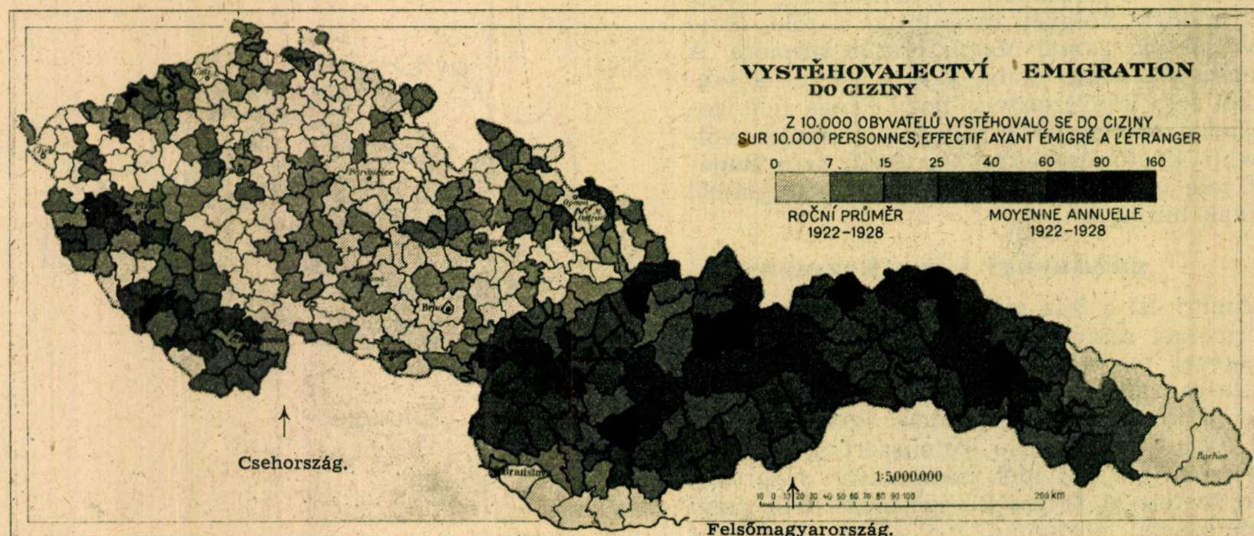
szemléltetően bemutatja itt közölt képünk, a szlovák jogokért küzdő szlovák néppárt egyik választási plakátja. A trianoni határrendezésnek az a következménye lett, hogy a trianoni határ vámsorompói ugy a Magyarországtól elvett, mint a Magyarországnak meghagyott területek gazdasági életében mérhetetlen károkat okoztak s azzal fokozták a lakosság elkeseredését. Senki sem csodálkozhatik rajta, hogy a csehszlovákiai kivándorlási statisztikában — amint ezt a 4. számu, a cseh kormány hivatalos kiadásában megjelent térképünk megmutatja — a Magyarországtól elvett Felvidék szolgáltatta a legnagyobb arányszámot.

Itt röviden föl kell hivnunk a figyelmet még egy szempontra, amelyik alkalmas arra, hogy megmutassa a mesterséges akadályokkal ellenségesen szembeállitott országrészek egymásra utaltságát. A magyar Alföld legfontosabb problémája az öntözés kérdése. Megfelelő vizellátás nélkül attól kell félni, hogy a mai termőföldek elszikesednek. Ez a terület — amint ezt 1. számu térképünk mutatja — az elszakitott Felvidékkel egységes vizhálózatba kapcsolódik össze. A magyar Alföld megfelelő csatornázását és öntözését tehát csak ugy lehet elképzelni, ha a Felvidék völgyeiben hatalmas duzzasztógátakat épitenek. Az abesszín válság idejében Nagy-Britannia egyik legfőbb gondja az volt, miképpen biztositsa a Tana tóból eredő Nilus folyó vizbőségének megmaradását, Szudán és Egyiptom öntözését. Nekünk nem egy, hanem több mint egy tucat Nilusunk ered a tőlünk elszakitott és ellenségesen elzárt Felvidéken. Az öntözés kérdésének megfelelő megoldásával a mai népesség kétszerese találna megélhetést Csonka-Magyarország és a Magyarországtól elszakitott Felvidék területén.

A földrajzi és gazdasági adottságok természetesen megszabták

a történelem

fejlődését is. Amióta állandó rendezett állami élet alakult ki a Közép-Dunavölgyében, a Kárpátok karélya mindig Magyarországhoz kapcsolta a cseh uralom alá rendelt Felvidéket. Ki kell itt emelnünk, amit talán nem mindenki tud, hogy *az ugynevezett szlovákföld és a történelmi Csehország sohasem alkotott egy államot* és a magyarok voltak azok, akik a szóbanforgó területen az anarchia hosszu századai után állandó, ezer év viszontagságát kiálló birodalmat alapitottak. A honfoglaló magyarok a népvándorlás befejező szakaszában ezer évvel ezelőtt a Duna—Tisza közén nem találtak megszilárdult határokkal rendelkező államalakulatokat, csak a régi hun és avar birodalom rom-

4. Kivándorlás Csehszlovákiából. — A szinezés erőssége a kivándorlás nagyságát szemlélteti.

jain kóborló néptörmelékekkel kerültek szembe. Az a Szvatopluk nevéhez fűződő bizonyos morva-szlovák állam is, amelyre a cseh imperialisták hivatkozni szeretnek, rövid, alig több, mint egy évtizedes államalakitási kisérlet volt a magyarok bejövetelét megelőző időkben. A későbbi Magyarország északi hegyes vidéke nagyobbrészt lakatlan terület volt akkoriban. a ruténeknek pedig, akiket a magyar királyok csak a XV. század végén telepitettek be mai lakóhelyükre, hirük-hamvuk sem volt itt. Egyenesen nevetséges a cseh propagandának az az érvelése, amely egy ezer év előtt elkövetett állitólagos erőszakra hivatkozva igyekszik megokolni a Trianonban elkövetett erőszak szükségét. Ezen az alapon kétségbe lehetne vonni minden európai nemzeti állam jogcimét mai területéhez. Mégsem árt, ha ezen a helyen hivatkozunk rá, hogy az elmondottak szerint a történelmi jogcim semmiképpen sem indokolta a csehek hóditását. A történelmi jogcim Magyarország joga mellett szól, hiszen Magyarország északi határai ezer év alatt sem változtak, mert azokat a földrajzi és gazdasági erők mindig hozzászabták a Kárpátok természetes vonalához.

A csehszlovák-magyar határ tehát földrajzi, gazdasági és történelmi abszurdum. Most pedig térjünk vissza a legfontosabb szemponthoz, a már emlitett

néprajzi képtelenséghez.

Magyarország megcsonkitását a csehek ugy tüntették föl, mint az elragadott területen élő nemzetiségek „fölszabaditását“ a magyar „zsarnokság“ alól. Helyünk sem engedi, hogy a régi pert itt fölujitsuk. Ezért csak egy rövid megjegyzésre szoritkozunk: Az a „magyar elnyomás“ nem lehetett veszedelmes, hiszen a Felvidéken élő szlovákok, németek és rutének századokon keresztül megőrizhették nyelvüket, vallásukat és faji sajátosságaikat. De most lássuk, hogyan sikerült a „fölszabaditás“ a Magyarországtól elszakitott Felvidék szempontjából. Amint ezt a 2. számu térképünk mutatja, „fölszabaditottak“ 1,700.000 szlovákot, de ugy, hogy őket cseh uralom alá helyezték és velük együtt cseh uralom alá rendeltek 1,800.000 különböző nemzetiségüt. A cseh-szlovák nyelvi egység meséje csak legenda, a cseh és szlovák nyelv között legalább annyi a különbség, mint a dán és a német között. A ruténeket pedig, akik nem értik meg sem a szlovákokat, sem a cseheket, sem a csehek, sem a szlovákok jogcimén nem lehet hozzácsatolni Csehszlovákiához, hiszen a ruténlakta területeknek soha semmi közük sem volt a történelmi Csehországhoz, a szlovák földhöz pedig csak annyi, hogy Szent István koronája a szlovákokkal közös birodalomba füzte őket. Az elkövetett néprajzi képtelenség sulyosságát még növelték azzal, hogy a Trianonban megállapitott határ végesvégig mélyen belevágott az egységes, összefüggő tömbben élő magyarság testébe. A csehszlovák-magyar határ mindkét oldalán végesvégig magyarok laknak.

Miért kellett ennek a földrajzi, gazdasági, történelmi és néprajzi szempontból egyaránt képtelen határnak megszületnie? Főképpen stratégiai okokból. A trianoni határ javarészében

stratégiai határ,

azzal a gondolattal vonták meg, hogy a legvadabb és legszélsőségesebb álmait megvalósitó cseh imperializmus minél hatásosabban tudjon védekezni a magyar nemzet jogos és természetes igazságkeresésével szemben. Ha egy pillantást vetünk az 1. számu térképünkre, láthatjuk, hogy ez a törekvésük végesvégig sikerült. Magyarországot leszoritották a sikságra és megfosztották minden védhető határtól. Egyetlen kivétel lenne a Duna folyó, hiszen a nagy folyók éppen ugy védik az egyik szomszédos államot, mint a másikat. A csehek azonban gondoskodtak róla, hogy a Duna csak őket védelmezze: Pozsony alatt a Duna déli oldalán hidfőt adtak maguknak, ahonnan mindig támadást intézhetnek Magyarország ellen. Budapesttől északra a Duna kanyarulatánál fekvő Szob község táján pedig — ismét csak szintiszta magyar területen — olyan közel hozták a határt Budapesthez, hogy bármikor ágyútüz alá tudják venni Magyarország fővárosát.

Rothermere lord mondja el a Daily Mailben: Nem sokkal Foch marsall halála előtt alkalma volt rá, hogy a világhirü francia hadvezérrel a nemzetközi helyzetről tárgyaljon. Foch marsall beszélgetés közben rámutatott az előttük fekvő térképre és ezt mondta:

— A legközelebbi világháboru itt fog föllobbanni.

Foch marsall ujja a Közép-Dunavölgyére és Csehszlovákiára mutatott.

A jóslatot azóta kevés hiján igazolták az események. De mindazok után, amiket most már Csehszlovákia határairól és belső összetételéről tudunk, szabad-e ezen a jövőbelátáson csodálkoznunk?

III. CSEHSZLOVÁKIA A BÉKESZERZŐDÉSEKBEN MEGÁLLAPITOTT FORMÁJÁBAN FÉLREVEZETETT BIRÁK TÉVES ITÉLETE ALAPJÁN JÖTT LÉTRE.

Ma már nagyon sokan kérdezik maguktól, ez a földrajzilag, gazdaságilag, történelmileg, néprajzilag és stratégiailag egyformán lehetetlen és égbekiáltóan igazságtalan határ hogyan jöhetett létre egyáltalában?

A válasz nagyon egyszerü és hála Istennek, köztudomásu: ezt a képtelen és igazságtalan határt a csehek vakmerő ferditéseknek és tudatos hamisitásoknak köszönhetik. Csehszlovákia a békeszerződésekben megállapitott formájában csak azért jöhetett létre, mert a csehek képviselői az Európa ujjárendezésével foglalkozó nagyhatalmak kiküldöttjeit félrevezették. Elöljáróban idézzük a fő tanut, Lloyd Georgot, aki Clemenceauval, Wilsonnal és az olasz Orlandóval együtt tagja volt a sorsdöntő kérdések fölött határozó Nagy Négyek tanácsának.

Lloyd George vallomásai

Lloyd George vallomásai megdöbbentő fényt vetnek arra a légkörre, amelyben a csehszlovák-magyar határ megszületett.

1936 szeptember 23-án Procter A. Henry angol képviselő a Wiener Wirtschafts Wocheban igy nyilatkozott: „Lloyd George bevallotta nekem, hogy a trianoni szerződés rendelkezéseinek megállapitásánál a szakértők megtévesztették őt s ő maga is örömmel üdvözölné, ha az akkoriban elkövetett hibákat jóvátennék." Vallery-Radot Róbert, a párizsi „Ami du Peuple" szerkesztője, „Les furieux de la paix" cimü könyvében idézi Lloyd Georgenak ezt a nyilatkozatát: „Hamisitványok alapján határoztunk." Lloyd George ugyanezt a fölfogást később is hirdette. Igy például, amikor 1937 augusztus 7-én Kornis Gyula, a magyar képviselőház elnöke megemlitette előtte, hogy a trianoni határ mentén több millió magyar került idegen uralom alá, megjegyezte: „Igen, mi akkor olyan információkat kaptunk és olyan adatok alapján határoztunk, amelyek később megbizhatatlanoknak (unreliable) bizonyultak."

Végül emlékeztetjük az olvasót Lloyd Georgenak a Daily Telegraphban 1938 juliusában és augusztusában közölt visszaemlékezéseire.

Elmondja Lloyd George, hogy a párizsi békeértekezleten nagy ügyességgel és ravaszsággal elsősorban dr. Benes cseh külügyminiszter ismertette Csehszlovákia igényeit. Áradozott a jó igéretektől és mérséklettől, önmegtartóztatást és szerénységet fogadott s állandóan hangoztatta, hogy Csehszlovákiát, mint a szlávság nyugati előörsét, állandóan a német terjeszkedés fenyegeti. Azt állitotta, a szudétanémetek egytől-egyig belátják, hogy Csehországban kell maradniok és nyiltan kijelentették, hogy tönkremennének, ha Németországhoz csatolnák őket. Hasonló érvekkel indokolta a Tótföld bekebelezésére emelt igényét is, habár bevallotta, hogy ezen a területen 350.000 magyar lakik. Később kiderült, hogy ez a szám jóval alacsonyabb volt a valódinál. Végül azt a nagyon merész és védhetetlen követelést terjesztette elő, hogy folyosóval kössék össze Csehszlovákiát Jugoszláviával s a területsáv, amely a folyosót alkotja, álljon cseh vagy jugoszláv uralom, vagy a Népszövetség igazgatása alatt.

— *Sulyos aggodalommal fogadtam* — folytatja Lloyd George *a német- és magyarlakta területek bekebelezésére irányuló javaslatokat, mert ez az eljárás eltért azoktól az elvektől, amelyeket az antant a háboruban hirdetett. E követeléseket Benes történelmi, de főként gazdasági okokkal igazolta. Benes javaslatai annyira aggasztottak, hogy megkértem Smuts tábornokot, hogy budapesti látogatása után, ahová a Kun Béla-ügy elintézésére utazott, menjen el Prágába, érdeklődjék a javaslatok hatása iránt és tegyen jelentést. Smuts tábornokot ugyancsak a legsulyosabb aggodalmak gyötörték, s ezeknek őszintén kifejezést is adott, midőn Masaryknál járt, akit figyelmeztetett, milyen nagyon nemkivánatos volna, ha a Dunától északra lakó igen nagyszámu tiszta magyar lakosságot Csehországba kebeleznék be. Smuts tábornok jelentése szerint Masaryk igazat adott neki és bevallotta, hogy ő sokkal szivesebben lemondana a magyar területekről és visszavonná a cseh határt északra, ugy hogy ez az egész néprajzilag magyar terület Magyarországé maradjon. Pusztán cserébe igényelne egy keskeny magyar földsávot összeköttetésül Pozsonnyal, amelyet Bratislavának neveztek el a csehek. Smuts tábornok a leghatározottabban azt ajánlotta, fogadjuk el ezt az ajánlatot, mert az uj államra, amelynek már ugyis többmillió német lakosa lesz, ennek a négy-ötszázezer magyarnak a bekebelezése nagyon komoly hátrány lenne, eltekintve attól, hogy ez az eljárás sulyosan sértené a nemzetiségi elvet.*

— *Különös szerencsétlenség volt* — irja a továbbiakban Lloyd George —, *hogy Csehszlovákiát a békeértekezleten nem bölcs öreg vezére, Masaryk képviselte, hanem egy izgékony, ügyes, de sokkal kevésbé bölcs és sokkal rövidlátóbb politikus, aki nem értette meg, hogy minél többet markol, annál kevesebbet tarthat meg. Azonban az antant különösen kedvezett a cseheknek, akik nagy szolgálatot tettek neki, mert ők inditották meg azt a rothadást az osztrák hadseregben, amely gyorsitotta a belső széthullást. Az eredmény a soknyelvü és nem összetartó csehszlovák állam megteremtése volt, amelybe a tiltakozó magyarok százezreit és a felháborodott németek millióit kebelezték be.*

Mindezeket az a férfiu állapitja meg, aki az Európa uj rendezése fölött döntő Nagy Négyek tanácsának ma már az egyetlen életben levő tagja.

Ez a tanuságtétel egymagában véve is elegendő volna annak az igazolására, hogy Csehszlovákia határai, amelyek két hónappal később az imént idézett jóslatnak megfelelően valóban kishiján háboruba döntötték Európát, csalárdságból és félrevezetésből születtek meg. Mégis arra kell kérnünk az olvasót, hogy velünk együtt emlékezzék még vissza a trianoni békeszerződés megalkotásának néhány részletére. Ezek a részletek olyanok, mint egy borzalmas politikai rémregény és különösen megdöbbentően hatnak a legutóbbi vészterhes események megvilágitásában.

A wilsoni elvek és a csehszlovák határ

Lloyd George előadása is bizonyitja, de más adatok is azt igazolják, hogy az antant nagyhatalmak, akiknek döntő szavuk volt a békediktátumok megalkotásában, a párizsi béketárgyalásokon *a wilsoni elvek* alapján a jó és igazságos itélkezés módját keresték.

Wilson elnök 1918 február 11-én négy pontban foglalta össze a tartós és igazságos béke feltételeit. Ezek a pontok a következők: „1. Az igazságosság követelményeinek szem előtt tartása. 2. A népek és tartományok nem tolhatók át önkényesen egyik állam területéből a másikéba, mint sakkfigurák a sakktáblán. 3. A felmerülő területi kérdések mindig az érdekelt lakosság javára döntendők el. 4. A nemzetiségi igények a legmesszebbmenő módon kielégitendők." Ezek a pontok közzétételük időpontjában még csak Wilson javaslatai voltak. Az 1918 julius 10-től november 5-ig terjedő időközben azonban azokat az antant hatalmak képviselői hivatalosan is a magukévá tették. Lansing, az Amerikai Egyesült Államok külügyi államtitkára, a német kormányhoz intézett, 1918 nov. 5-én kelt jegyzékében hivatalosan közli, hogy Wilson elnök megkapta a szövetséges hatalmak válaszát, eszerint azok is a wilsoni elvek alapján állanak.

Megtámadhatatlan bizonyitékok vannak arra, hogy még a békekötés után is azt képzelték, hogy a megállapitott cseh—magyar határ a wilsoni eszméknek megfelelőleg igazságos rendezést nyert.

Azt hisszük, elég, ha ezen a helyen egy olyan államférfira hivatkozunk, aki mindig legnagyobb barátja volt Csehszlovákiának. Millerand, aki több izben volt Franciaország miniszterelnöke, a végleges békefeltételeket kisérő levelében még mindig arról beszél, hogy csak magyar „szigetek", sőt „szigetecskék" kerültek idegen szuverénitás alá. Nyilvánvaló, hogy Millerand, aki most idézett levelében a párizsi békekonferencia nevében beszélt, éppen ugy, mint a nagyhatalmak többi képviselője, nem sejtette, hogy Csonka-Magyarországgal összefüggő tömbben 1,080.000 magyar lelket kárhoztattak arra, hogy cseh elnyomás alá kerüljön. Ha nem igy lenne, nem beszélt és nem beszélhetett volna „szigetek"-ről és „szigetecskék"-ről.

A trianoni békeszerződés megalkotóinak egyetlen mentségük van és ez a tájékozatlanság. Magyarország esetében egészen más eredményhez jutottak el, mint amit el akartak érni.

A fegyverszüneti szerződés megszegése

Magyarország a győztes antant hatalmakkal megkötött fegyverszüneti szerződésben vállalta hadserege leszerelését és elfogadott egy demarkációs vonalat; ugyanabban az okiratban a szövetséges és társult hatalmak vállalták azt a kötelezettséget, hogy a kiüritett terület magyar szuverénitás alatt marad és a békekötésig a demarkációs területet nem a későbbi kisantant államok, hanem a szövetséges nagyhatalmak szállják meg. Amikor Magyarország lefegyverezte harctérről visszatérő csapatait, a csehek a fegyverszüneti szerződés nyilt megszegésével betörtek a Felvidékre, holott annak a kiüritésére a magyarokat semmiféle fegyverszüneti szerződés nem kötelezte, egyre hatalmasabb területeket foglaltak el, elkergették a magyar hatóságokat, meggyötörték a magyar lakosságot, börtönre vetették a magyarokat és rögtön ugy rendezkedtek be, mint a jogtalanul elfoglalt területek tulajdonosai. Az összeomlással és idegen megszállással kapcsolatban támadt zürzavar Magyarországon a lesbenálló bolsevistáknak alkalmat adott a hatalom kézbekeritésére és a Tanácsköztársaság kikiáltására. Benesék viszont Kun Béla 133 napos uralmát is arra használták föl, hogy ezen a cimen minél kegyetlenebb békefeltételeket eszközöljenek ki „a vörös" Magyarország ellen. Ugyanaz a Benes Eduárd érvelt igy, aki azután a bolsevista Oroszországgal szövetkezett és uj hazájában mindig támasza volt „a vörös" szélsőségeknek.

Szédelgés a népek önrendelkezési jogával

A csehek, miután nyilt szerződésszegéssel megszállták Magyarország felső részét s ezzel befejezett tényt teremtettek, most már a megtévesztés mindenféle eszközét fölhasználták abból a célból, hogy ezt az állapotot jogilag is elismertessék a nagyhatalmakkal.

Az Osztrák-Magyar monarchia a wilsoni elvek alapján ajánlotta föl a fegyverszünet megkötését és a béketárgyalások megkezdését. A nagyhatalmak erkölcsi kötelessége azután, hogy a monarchia az antant-feltételeket elfogadta, formaszerü obligóvá alakult át. Magyarország, mint a monarchia jogutódja, ezért jogosan számithatott rá, hogy sorsát ne befejezett tények döntsék el, hanem a nemzeti elv alkalmazása és az önrendelkezési jog alapján tartott népszavazások.

A cseh politikusoknak valóban nagy gondot okozott az a föltevés, hogy a nagyhatalmak komolyan veszik a wilsoni elveket és azokat Magyarországra is alkalmazni fogják. Ezért azt

igyekeztek velük elhitetni, hogy az igényelt területeken a népakarat az önrendelkezési jog értelmében már megnyilatkozott, ezért ott felesleges minden népszavazás.

A turócszentmártoni népgyülésre hivatkoztak, amely tulajdonképpen senkit sem képviselt, mert arra az elszakitásra itélt területek lakossága nem küldött ki megválasztott képviselőket. A csehek ágensei Turócszentmártonban ugyszólván csak a városból és környékéről szedtek össze egy csoport erre vállalkozó embert. Ez a minden alkotmányos vagy jogi formát nélkülöző népgyülés a csehek nemzetközi védőügyvédje, Seton-Watson szerint is „szabálytalan és forradalmi alapon" jött létre. Ha igy van, ez a szabálytalan és a forradalmi zürzavarban megtartott népgyülés hogyan pótolhatta a nemzetközi ellenőrzés alatt megtartandó szabályszerü népszavazást? Egyébként pedig miért volt az elszakadási határozatokat hozó „szabálytalan és forradalmi" turócszentmártoni népgyülésnek nagyobb jogalkotó ereje, mint annak a másiknak, amelyik ugyanabban az időben Kassán szlovák és magyar tömegek részvételével a Magyarországhoz való hűséget és ragaszkodást juttatta kifejezésre?

Az igazság az, hogy semmiféle „szabálytalan és forradalmi" „népgyülésnek" nincsen jogalkotó ereje és az semmikép nem pótolhatja a nemzetközi ellenőrzés alatt megtartott népszavazást.

A magyar békeküldöttség Párizsban a népszavazás elrendelését követelte

A magyar békeküldöttség Párizsban a népszavazás elrendelését követelte. Ezzel megmutatta a követendő helyes utat.

Az önrendelkezési jog helyes értelmezése mellett az olyan lakosság sorsa és állami hovatartozása fölött sem lehet önkényesen határozni, amelynek a szomszédságában fajtestvérei élnek. A fajrokonság önmagában véve nem ad jogot az erőszakos bekebelezésre. Megengedhető volna-e, ha Franciaország ezen a cimen a francia nyelvü Belgiumot egyszerüen, hatalmi szóval magához kapcsolná? A magyar nemzet abban a meggyőződésben volt, hogy az önrendelkezési jog becsületes alkalmazása esetén a Felvidék szlovák, rutén és német lakossága is ragaszkodni fog ahhoz az állami közösséghez, amelyet sokszázados együttélés alatt megszokott. Jogosult volt-e a magyaroknak ez a föltevése? Erre a kérdésre csak a magyar békeküldöttség kérésének teljesitése és a nemzetközi ellenőrzés alatt megtartott népszavazás adhatott volna megnyugtató feleletet.

Sajnos, a nagyhatalmak képviselőivel elhitették, hogy a népakarat nyilatkozott meg a cseh rendezéssel megtartott turócszentmártoni népgyülésen. Jellemző erre a Millerand-levél indokolása, eszerint Magyarország elszakitásra itélt területén a népszavazást azért volt felesleges elrendelni, mert ugysem vezetett volna más eredményre, hiszen a „népek szabad akarata már kifejeződött 1918 novemberében".

Csehszlovákia esetében tehát a nagyhatalmak képviselői nyilvánvalóan nem tudták, hogy több mint egymillió magyart rendeltek Prága uralma alá, pedig ezekről mégsem lehet föltételezni, hogy „szabad akaratukból egyesültek" a csehekkel.

Az ember csodálkozva kérdezi: hogyan történhetett meg ez? A csehek miképpen téveszthették meg ennyire a nagyhatalmakat? Csak azért volt ez lehetséges, mert

Párizsban nem volt igazi, a nevét megérdemlő béketárgyalás

Magyarország esetében a párizsi béketárgyalások a következő képet öltötték: az öt nagyhatalom a döntőbiró szerepét töltötte be. Ő előttük a kis szövetségesek is csak a peres fél szerepét játszották. Csehszlovákia küldöttei ugy léptek föl, mint a vádlók. A nagyhatalmak képviselői megidézték őket, meghallgatták kivánságaikat, a kérdés tanulmányozását szakértői bizottság elé utalták, majd később a szakértői bizottság előterjesztésének meghallgatása után meghozták döntéseiket. Magyarországnak — anélkül, hogy jelen lett volna — a vádlott szerepe jutott. Minden későbbi tévedés forrása, hogy a nagyhatalmak törvényszéke előtt kizárólag csak Magyarország vádlói jutottak szóhoz.

Természetes, hogy ez a tárgyalási rend sulyos hibaforrásokat rejtett magában.

Közülük csak a következő hármat emlitjük:

1. Az eljárás nem volt contradictoricus, Magyarország képviselőinek nem adtak rá módot, hogy a csehek állitásait megcáfolják; a végleges föltételeket ugy állapitották meg, hogy Magyarország ellenérveit nem ismerték. Az Apponyi Albert gróf vezetése alatt Párizsba utazott magyar békeküldöttség kész béketervet kapott a kezébe, amelyen Apponyinak a béketanács előtt tartott expozéja sem tudott változtatni. A magyar békeküldöttség meghallgatása puszta formaság volt, ami nem módositotta a már kimondott itéletet.

2. A sulypont az albizottságok munkájára esett. Az ő kötelességük volt a szakértők javaslatainak földolgozása. A szakértők azonban tulnyomó nagy részükben maguk sem ismerték a fölosztásra itélt Magyarország viszonyait; a csehek élénken tevékenykedő képviselői és a magyarellenes propaganda szolgálatában álló politikai irók informálták és félrevezették őket. Wickham Steed csehbarát angol köziró emlékirataiban elmondja, hogy Wilson sohasem határozott House ezredes megkérdezése nélkül, House ezredes Steedtől kért véleményt, Steed pedig Benest és Masarykot szokta meghallgatni. Igy Wilsonon keresztül Benes és Masaryk akarata érvényesült. Magyar embert természetesen nem engedtek a bizottság tagjai és a szak-

értők közelébe, igy a magyarok nem is jutottak abba a helyzetbe, hogy a valódi tényállásról fölvilágositsák őket. Emellett — amint ezt az angol békedelegáció egyik tagja, Harold Nicolson *„Peacemaking — 1919“* cimü könyvében megirja — a szakértők javaslatait földolgozó albizottságok abban a hitben éltek, hogy munkájuk nem végleges, az ő javaslataikat komolyan fogják tárgyalni a békekonferencia teljes ülésén, ahol az érdekelt feleket is szóhoz engedik. *„Igy minden meggondolás nélkül elfogadtunk megalkuvásokat, sőt döntéseket is, abban a reményben, hogy a legfelsőbb helyen ugy sem fogják elfogadni őket“* — irja Nicolson. A képet kiegésziti a csehek ismert publicistája, Seton-Watson, a békekonferencia szakértőinek egyik informátora, amikor ezt irja: *„Államérdekek néha arra kényszeritették őket, hogy magukat kimeritve, jelentéseiket oktalan sietséggel készitsék el“.*

3. Végül és nem utolsósorban tudnunk kell azt is, hogy a békeszerzőket tulajdonképpen csak a versaillesi szerződés érdekelte komolyan, Magyarország sorsával mindössze néhány órán keresztül foglalkoztak. Lloyd George előadása szerint a vezető államférfiak annyira belefáradtak a német békefeltételek megállapitásába, annyira jelentéktelennek tartották a kishatalmak ügyeit, hogy azoknak az előkészitését másodrangu tényezőkre bizták, ők maguk pedig mindent készen elfogadtak.

Kimerült, agyonhajszolt, érdekelt részről félrevezetett, saját működésük végzetes sulyát nem ismerő szakértők és albizottságok „oktalan sietséggel“ készült munkája állapitotta meg tehát azokat a csehszlovák határokat, amelyek most kevés hiján háboruba sodorták a világot.

A csehek megtévesztő munkája a határok megállapitásánál

Most lássuk, a cseh megtévesztés és félrevezetés ragyogó technikája hogyan működött a párizsi békekonferencián?

A párizsi békék megalkotóit szemmelláthatólag az a törekvés vezette, hogy a különböző békekötésekben a vegyes nemzetiségü területek megosztásával lehetőleg azonos számu idegen állampolgárt juttassanak az egyes államok uralma alá. Ezt az elvet követték a lengyel—német határon. De ezt az elvet követték a Magyarországtól elvett s a románok és szerbek között megosztott Délvidék esetében is, ahol 55.000 szerb jutott Romániának és 78.000 román Jugoszláviának. Csehszlovákia képviselői arra törekedtek, hogy a már birtokba vett területre vonatkozó adataikban lehetőleg közelebb hozzák egymáshoz a Magyarországtól elvett magyarok és a Magyarországon meghagyott szlovákok számát. Ezért folytonosan változtatták adataikat, az elszakitott magyarok számát mennél kisebbnek, a Magyarországon meghagyott szlovákok számát mennél nagyobbnak igyekeztek föltüntetni. Csodálatosképpen mindez nem keltette föl a legfőbb béketanács figyelmét.

A nagytanács előtt folyó világcsalásról hajmeresztő részleteket mond el „My Diary at the Conference of Paris“ cimü munkájában egy előkelő amerikai diplomata, Wilson volt magántitkára, David Hunter Miller.

Ebből a munkából vesszük a következő adatokat:

Benes a legfelsőbb béketanács 1919 február 5-iki ülésén még azt állitja, hogy a javasolt határok elfogadása esetén 450.000 szlovák maradna Magyarországon. Ezt a számot május 8-án felemeli 638.000-re.

(A valóság az, hogy Trianon mindössze 140.000 szlovákot hagyott Magyarországon.)

Ugyanakkor a cseh uralom alá kerülő magyarok számát is megváltoztatja. Február 5-én még azt állitja, hogy csak 650.000 magyar jutna Cshszlovákiának. Május 5-én ezt a számot fölemeli 855.000-re.

(Még ez az adata is messze jár a valóságtól, mert Trianon 1,080.000 magyart adott a csehek elnyomása alá.)

David Hunter Miller könyve szerint az 1919. évi február 5-iki ülésen Benes azt állitja, hogy a javasolt határ megadása esetén csak mesterségesen megteremtett „magyar szigetecskék“ maradnának a szlovák tengerben.

(A valóságban Trianon 1.080.000 magyart juttatott Csehszlovákiának, ennek 80%-a nem „szigetecske“ a „szláv tengerben“, hanem határmenti lakos, szoros területi összefüggésben a Magyarországnak meghagyott magyarsággal.)

Benes a nagytanács előtt tartott expozéjában azt állitja, hogy a Pozsonytól Vácig terjedő Dunavidék lakosságának 60%-a szlovák.

(A valóságban ennek a területnek a lakossága tiszta magyar.)

Benes azt állitja, hogy Debrecen környékén 80.000 szlovák él.

(A valóságban abban az időben Debrecen városában és környékén összesen 118 szlovák volt található.)

Benes azt állitja, hogy a rutének nyelve „majdnem azonos“ a szlovák nyelvvel.

(A valóságban a rutének egész más nyelven beszélnek, mint a szlovákok.)

Az 1919 február 5-iki ülésen Benes azt állitotta, hogy a cseheket és a szlovákokat összefüzi a „közös nyelv“.

(Az igazság az, hogy a cseh és szlovák nyelv, amint ezt a Prágában árusitott szlovák-cseh szótárak is bizonyitják, két különböző nyelv. Ha nem igy lenne, Svehla miniszterelnöknek nem kellett volna 1926-ban rendeletet kiadni, s a szlovák földre kinevezett cseh hivatalnokokat arra kötelezni, hogy hat hónap alatt tanuljanak meg szlovákul.)

Más forrásaink is arról számolnak be, hogy Csehszlovákia képviselői, miután sohasem kellett az érdekelt magyarok ellentmondásaitól tar-

taniok, a békekonferencián a legképtelenebb állitásokat merték megkockáztatni. Igy például azt mondották s ezt el is hitték nekik, hogy a tiszta magyar lakosságu Sátoraljaujhely városát keresztülszelő Ronyva országhatárnak alkalmas „hajózható folyam", pedig az csak sekélyvizü patak, amelyen nyári időben uszás nélkül átgázolnak a libák.

Ma már a komikum erejével hat ez az Eduard Benes háboru alatt megjelent könyvéből vett idézet: Détruisez l'Autriche-Hongrie cimü „Franciaországra (a monarchia felosztásából) nagy gazdasági előnyök származnak. A nagyon gazdag és fejlett csehszlovák állam azzal a gazdasági területtel együtt, amelyet Nagy-Szerbia alkot, minden pénzügyi és gazdasági erejével Franciaország mellé állana."

Még egy példa arra, hogy a csehek milyen vakmerő fogásokkal tévesztették meg a békeszerző nagyhatalmakat, ha erre szükség volt. 1919 elején a legfelsőbb béketanács elhatározta, hogy semleges bizottságot küld ki Magyarországba s ez a bizottság majd hitelesen megállapitja a magyar-szlovák néprajzi határ helyét. (Ujabb bizonyitéka annak, hogy a békeszerződést diktáló nagyhatalmak becsületesen keresték a néprajzi elvnek megfelelő megoldást, de nem tudtak kikeveredni a megtévesztések hálójából.) Benesnek sikerült elérnie, hogy ebbe a semleges bizottságba az amerikai békedelegációnak két olyan tagját küldték ki, aki nem született, hanem csak később honositott amerikai volt, egyébként azonban születésére és anyanyelvére cseh. A „semleges küldöttség" gyanánt szereplő két cseh: Karmezin János, az amerikai cseh légióban szolgáló vezérkari kapitány és Kamev Róbert egyetemi tanár meg is érkeztek Kassára, az elszakitásra itélt Felvidék gócába, azt azonban már nem is látták szükségesnek, hogy bizalmi feladatukat végrehajtsák és a helyszinen vizsgálják meg azt a kérdést, amelyről jelentést kellett tenniök. A Schalk-ház nevü kassai szállodában bérelt szobájukban fölvettek egy jegyzőkönyvet, amelynek minden adata hamis. Ez a jegyzőkönyv később döntő érvként szerepelt Magyarország északi részének elcsatolása mellett.

Csoda-e, ha Harold Nicolson mindezeket tapasztalva, „Peacemaking 1919" cimü könyvében igy fakad ki: *„Ez a békeszerződés nem egyéb, mint választási csalás!"*

A csehek folyton fokozták követeléseiket

Étvágyuk aszerint növekedett, amint a forradalmi hullámokba elmerült, végső kétségbeesésbe sodort Magyarország ellentálló ereje gyengült. Első követelésük szerint a cseh-magyar határ az 5. számu térképünkön megjelölt vonalon huzódott volna. Eszerint meghagyták volna Magyarországnak Pozsony, Komárom, Léva, Losonc, Kassa városokat és az egész rutén földet.

Az 1918 december hatodikán kiadott nyilvánosságra hozott követelés 1,900.000 volt magyar állampolgárt csatolt volna Csehországhoz, közöttük 220.000 magyart.

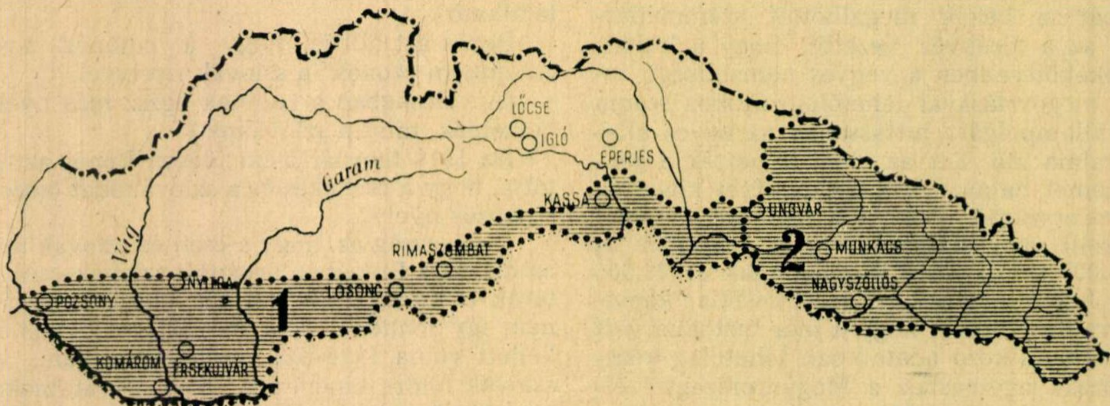
1919 január 26-án már 2,900.000 lelket követeltek, közöttük 900.000 magyart.

Végeredményben 3,576.000 lakost utaltak Prága hatalma alá, közöttük 1,100.000 magyart.

A határmegállapitás könnyü, sima lefolyása magukat az igénylő politikusokat is meglepte. Tusár volt bécsi követ ezt a beismerést tette erre vonatkozólag Medinger csehszlovák szenátor előtt: „A csehek a határokra vonatkozó inditványaikat csupán csak tárgyalás céljából terjesztették elő a béketárgyaláson. Valósággal meglepődtek, amikor a békekonferencia a helyzetismeret hiánya következtében mindent elfogadott, amit tőle kértek".

A határkiigazitásra tett igéreteket a győző hatalmak nem váltották be

A rosszul és igazságtalanul megszabott csehszlovák-magyar határ szörnyüségét pedig tetézték a határkitüzés egyoldalu igazságtalan-

5. Első terv a csehszlovák határ megállapitására. A vonalozott terület e terv szerint még Magyarországhoz tartozott.
1. Szlovákia déli része cca 12.000 km² 1,000.000 lakossal. A lakosság 70%-a magyar.
2. Ruténföld cca 12.000 km² 600.000 lakossal. A lakosság 60%-a rutén és 30%-a magyar.

ságával, még a békediktátumba foglalt rendelkezéseket is szükkeblüen, mindig a magyarság rovására hajtották végre.

Magyarország a trianoni szerződés aláirása és becikkelyezése előtt igéretet kapott arra, hogy a határkijelölő bizottság a trianoni határ legkirivóbb igazságtalanságait orvosolni fogja. Ezt az igéretet megerősitette a végleges békefeltételeket kisérő Millerand akkori francia miniszterelnök kisérőlevele is, amelyet mint a békefeltételek hivatalos magyarázatát a trianoni békeszerződés elválaszthatatlan részének kell tekinteni. Millerand levele szerint *„a megállapitott határ esetleg nem felel meg mindenütt teljesen a néprajzi vagy gazdasági kivánalmaknak"*, ezért *„a helyszinén megejtett vizsgálat talán szükségessé fogja tenni, hogy egyes helyeken a szerződésben megállapitott határt áthelyezzék"*. Vitás esetekben a határmegállapitó bizottság felterjesztésére, a Nemzetek Szövetségének tanácsa dönt.

Millerand levelének igéreteit Briand is megerősitette a francia kamara ratifikációs vitájában: *„A magyar határ bizonyos fokig önkényesen van megvonva. Elég, ha egy térképet megnézünk és azon követjük a határvonalat, amely egyébként nem feltétlenül végleges és tudjuk meg mingyárt, nem feltétlenül szentesiti az igazságot. A határ bizonyos érdekeket sért és ezért bizonyos kiigazitásokra lesz szükség".*

A magyar törvényhozás csak a Millerand-levélben közölt igéretekre hivatkozva vállalkozott a trianoni békeszerződés becikkelyezésére, az igéret igy a szerződés érvényességének fontos föltétele lett. A csehek mesterkedése azonban megakadályozta a Millerand-levél igéreteinek valóraválását.

Az elmondottak után talán bizonyos érdeklődésre tarthat számot az itt következő ismertnevü szerzőtől származó idézet: *„... végül beigazolódik, hogy csak az igazság és becsületesség lehet a nemzeti érdek utja. Hazugsággal és erőszakkal eddig még egyetlen egy nemzet sem tudta magát a sors csapásaival szemben megvédelmezni. Ez nem sikerült sem a nagyoknak, sem a kicsinyeknek. Az az erő, az a hatalom, amely nem az igazságot és a jogot szolgálja, végül is kudarcot szenved. Ezt különösen a kis nemzeteknek kell meggondolniok".*

Ki irta ezeket a sorokat? Eduard Benes „A nemzetek fölkelése" (Aufstand der Nationen) cimü munkájában.

Benes az iró, maga mondott itéletet Benesnek a politikusnak a munkája fölött. És itéletének teljes elégtételt szolgáltatott az idő.

IV. CSEHSZLOVÁKIA

a cseh propaganda állitása szerint: a nemzetiségek paradicsoma; a valóságban: a nemzetiségek börtöne

Csehszlovákia következetes önmagához. A megtévesztés és eszközeiben nem válogatós propaganda útján megszerzett idegen nemzetiségű területeket ismét csak megtévesztéssel és eszközeiben nem válogatós propagandával igyekszik magának megtartani. Csehszlovákiát nem zárják el kinai falak a világ többi részétől, ezért azt az állitást nem sikerült sokáig fenntartani, hogy a magyar területek csak „szigetek"-et, vagy éppen „szigetecskék"-et alkotnak az egységes „cseh-szlovák nép" tengerében. A „cseh-szlovák" egység legendája is foszladozni kezdett. Ezért a csehek nem élhettek tovább a békeszerződések megalkotásának idejében használt propaganda eszközeivel, hiszen a világ már tudta, hogy Csehszlovákia éppen ugy a legkülönbözőbb nemzetiségü népek mozaikja, mint amilyen volt a háboru előtti Osztrák-Magyar Monarchia, amelyet éppen nemzetiségi összetétele miatt itélték halálra. A háboru utáni cseh propaganda azért ezt a jelszót kezdte használni: *„Csehszlovákia a demokrácia mintaállama s mint ilyen, igazi paradicsoma a nemzetiségeknek!"*

Ebben a propaganda jelszóban éppen annyi a valóság, mint a megelőzőkben.

Azt mondják a csehek: „Nézzétek meg az alkotmányunkat! Van-e még egy ilyen demokratikus, szabadságjogokat tisztelő alkotmány a világon?"

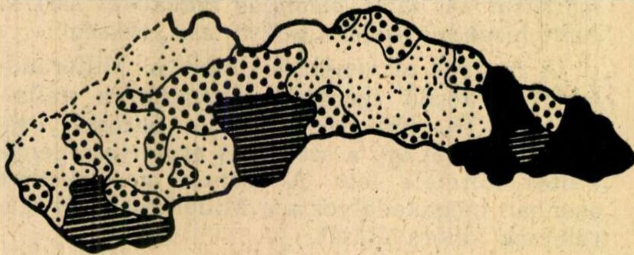
A csehszlovák alkotmány szövegét mi is ismerjük. Tudjuk, hogy abban nagyon hangzatos kijelentések vannak a szabadságjogokról és a demokráciáról. A cseh propaganda ezeket a részeket alaposan ki is használta annak az elhitetésére, hogy Csehszlovákia a szabadság országa. A valóságban azonban ezeket az alapelveket egyáltalában nem, vagy ha igen, csak a csehek javára alkalmazták.

Lássuk például

a szlovákok

sorsát! A szlovákok — akik mindig a csehektől különböző, önálló nemzetnek tekintették magukat — husz éven át hiába követelték maguk számára az autonómiát, amelytől azt remélték, hogy megvédi őket a csehek elnyomásával és kizsákmányolásával szemben.

A szlovák önkormányzat megadására a pittsburgi egyezmény kötelezte a cseheket. A pittsburgi egyezményt 1918 junius 30-án kötötték az egyik oldalon az amerikai cseh egyesületek vezetői és Masaryk, a másik oldalon az amerikai szlovákok egyesületeinek vezetői. A nemzetközi jog szempontjából természetesen nem sok értéket lehet tulajdonitani ennek az irásműnek. (Az amerikai szlovákok semmi esetre

6. Kommunista szavazatok Szlovákiában az 1935. évi választásoknál. A szinezés erőssége a szavazatok százalékos nagyságát szemlélteti.

sem beszélhettek magyarországi testvéreik nevében, akik az utolsó óráig hősiesen küzdöttek a monarchia hadseregében.) Erkölcsi szempontból azonban a csehek kötelezettségét senki sem vonhatja kétségbe, hiszen ez az okirat Masaryk aláirását viseli. A csehek a szlovákok jogos követelését mégsem teljesitették, az autonómia megadását ujra és ujra eltaktizálták, az önkormányzat követelőit, mint például Tukát, sulyos fogságra itélték. A szlovákok hangulatát leginkább kifejező szlovák néppárt egyik vezérének, aki most mint szlovák miniszterelnök szerepel, Tisónak a prágai képviselőház március 29-iki ülésén még ezt kellett kijelentenie: *„Az a tény, hogy a szlovákoknak immár husz esztendeje nemzeti egyéniségük elismeréséért kell harcolniok, a legsúlyosabb vád a nálunk uralkodó rendszer ellen“.* Ime szlovák vallomás arról, hogy Benesék államában a szlovákok számára nem volt népszabadság, nem volt demokrácia.

A ruténeknek

sorsa is hasonló volt a csehszlovák államban.

1918 októberében Washingtonban egy Zsatkovics nevü amerikai rutén Masarykkal megegyezett abban, hogy Ruszka-Krajnát Csehországhoz csatolják. Kérdezzük: megfelel a demokrácia elveinek, hogy egy messze Európában élő félmilliós nép sorsa felett két ur határoz egy amerikai hotelszobában, anélkül, hogy magát a népet megkérdeznék? A csehszlovák állam, amint erre a már emlitett Millerand-levél is hivatkozott, a nagyhatalmakkal kötött kisebbségi szerződésben kötelezte magát, hogy a rutén területnek autonómiát ad. Köztudomásu, a csehek ezt a kötelezettségüket husz éven át nem teljesitették. Kérdezzük: ez a demokrácia? Kérdezzük: szabad volt-e a rutén nép abban a Csehszlovákiában, amelyben a csehek azért tagadhatták meg az önkormányzati jogot a ruténektől, mert a rutén földet, Ruszka-Krajnát a maguk javára akarták kihasználni.

Ez nagyon jól sikerült is nekik; a rutén földet ellepő csehek kitünő megélhetést tudtak teremteni önmaguknak, a terület és lakossága azonban a legnagyobb nyomoruságba süllyedt. Nem csak azért, mert a terület uj urai minden jövedelmező állást és foglalkozást megszállták, hanem azért is, mert elvesztették régi kereseti forrásaikat. A rutén nép mielőtt Magyarországtól elszakitották, az erdőiből élt és a magyar Alföldből. A Kárpátok erdőségeiben fát döntött, a füreszmalmokban dolgozott, tutajokat készitett, azokat levezette a Nagy Magyar Alföldre. A rutén lakosság emellett mint aratómunkás és más alkalmi segéderő, rajokban járt le a magyar sikvidékre dolgozni. Mindez megszünt, amióta a trianoni határ elvágta őket természetes megélhetési helyüktől. A rutén paraszt azóta ugy él hegyei között, mint az éhhalálra itélt a börtönében. A rutén vidék fájának nincsen piaca, a hegyek között és a fürésztelepeken megállt a munka, nem lehet lemenni az Alföldre dolgozni, télrevalót megkeresni. Boldogabb országok fiai elszörnyedve nézik azt a zabhéjból, kukoricakorpából és a jó Isten tudja milyen gyanus anyagból készült sárga agyaghoz hasonló kenyeret, amelyet ez a szerencsétlen nép kénytelen elfogyasztani. Csoda-e, hogy ezek között a kisemmizett, magukrahagyott emberek között terjednek legjobban a kommunista tanok. Amint ezt a 6. számu térképünk mutatja, Csehszlovákiában Ruszka-Krajna az a terület, ahol — aránylagosan — a legtöbb szavazatot tudták megszerezni a kommunista párt jelöltjei.

Most képzelje el az olvasó a magyar nemzetiség sorsát abban az államban, ahol a csehek uralmi vágya és gazdasági kizsákmányolása a velük állitólag egy népet alkotó szlovákokat és a nagy szláv népközösséghez tartozó ruténeket is a végletekig elkeseritette. — Mindenekelőtt hangsulyoznunk kell, hogy az ugynevezett

kisebbségi szerződés

egyáltalában nem volt alkalmas arra, hogy a magyarok legelemibb emberi és nemzeti jogait biztositsa.

A nagyhatalmak, bárha nem voltak vele tisztában, hogy Csehszlovákiában milyen óriási tömegeket helyeznek idegen uralom alá, maguk is érezték, hogy a természetes hazájuktól elszakitott nemzeti kisebbségeket nem szabad minden további gondoskodás nélkül kiszolgáltatni a prágai kormány tulzó nemzeti érzésének. Ezért kisebbségvédelmi szerződést kötöttek Csehszlovákiával. A kisebbségi szerződésekben a csehszlovák állam kötelezte magát a területén élő nemzeti kisebbségek állampolgári, faji, nyelvi, kulturális és vallási jogainak tiszteletben tartására s elfogadta alapelvül, hogy ezekkel a kötelezettségekkel szemben semmiféle törvény, rendelet, vagy hivatalos intézkedés sem lehet hatályos.

A kisebbségi jogok tiszteletbentartása az utódállamok területi gyarapodásának feltétele volt. Maga Wilson elnök is világosan megmondta, hogy *„az uj államok csak a kisebbségi szerződések aláirása ellenében kapták meg már bekebelezett uj területeiket. A kisebbségi szerződések meg nem tartása tehát a területhez való jogot is vitássá teszi“.* 1919 junius 24-én Clemenceau igy magyarázta meg a kisebbségi

szerződések jogi jelentőségét: *„Azzal szemben, hogy az uj államok nagy területeket kaptak más országoktól, a nagyhatalmak feltétlenül ragaszkodnak hozzá, hogy cserében elfogadják a kisebbségi szerződéseket.“*

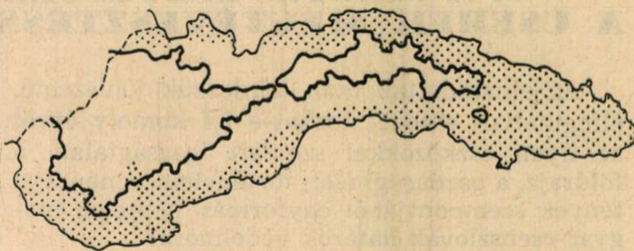
A kisebbségi szerződésekben körvonalazott kisebbségi jogvédelmet az utódállamokkal szerződő nagyhatalmak ugy kivánták hatályosabbá tenni, hogy azt a Nemzetek Szövetségének ellenőrzése alá helyezték.

Csehszlovákia mindezeket a kötelezettségeket vállalta, a kisebbségi szerződést aláirta, ratifikálta, azután pedig

kijátszotta a kisebbségi jogok mindegyikét

A hatósági üldözés, a terror, a lélekkinzás, a gazdasági és politikai kisemmizés legagyafurtabb eszközeit alkalmazza a magyarság ellen. A gerinces, meg nem törő magyarok nagy tömegeit megfosztotta állampolgárságától és kiüldözte lakóhelyéről. Hogy minél kevesebb legyen a bátor és nemzeti érzésben kitartó magyar, tervszerü politikával meggyengitette, tönkretette a magyarok életlehetőségeit. A földbirtokreform, az igazságtalan adókivetés, a kegyetlen adóbehajtás, a magyar származásu államu alkalmazottak tömeges elbocsátása, a jogosultak nyugdijigényének megtagadása, az elhelyezést kereső magyarság tervszerü kizárása minden állami kenyérből, mind ezt a célt szolgálja. Kiméletlen telepitési politikát kezdtek az egységes magyar tömbök megbontására: a nevetséges kártéritési összegek mellett elkobzott magyar birtokokat cseh legionáriusok között osztották szét. Az ugynevezett „államvédelmi törvény“-ben a határokon „határzónát“ állapitottak meg. Mindazokat, akik a határzónán belül laknak, meg lehet fosztani tulajdonuktól, házuktól, birtokuktól, gyáruktól, kenyérkereső foglalkozásuktól. Ehhez csak az kell, hogy a katonai, vagy alsóbbfoku katonai hatóságok „megbizhatatlanoknak“ bélyegezzék őket. 7. számu térképünk megmutatja, hogyan huzódik ez a határöv a Magyarországtól elszakitott területen. Kiderül, hogy ennek a területnek több mint fele határöv. A magyar többségü területek legnagyobbrészt ebbe a határövbe esnek. A csehszlovákiai magyarság zöme tehát mint állandó fenyegetést érzi feje fölött ezt a kegyetlen és embertelen törvényt. Keritőhálót vetettek ki a magyarság felnövekvő uj nemzedékére. Igyekeztek a cseh, a megbizhatóan cseh szellemü tót és rutén iskolákba beterelni a magyar gyermekeket. Ebből a célból irtották a magyar iskolákat, vigyáztak rá, hogy még a mutatóban meghagyott magyar iskolák se ápolhassák méltóképpen a magyar kulturát.

Mindezeknek a sokszor agyafurt, mindig embertelen s szerzett jogokba ütköző rendszabályoknak az az eredményük, hogy koldusokká, munkanélküli kétségbeesett emberekké tették a magyarok százezreit. Természetes, hogy

7. A Felvidék cseh határöve. A pontozott felület a kisebbségi nyelvterületeket szemlélteti.

ilyen körülmények között a magyarok érzik meg elsősorban a világválság következményeit és Csehszlovákia belső gazdasági bajait; minden alkalommal ők azok, akiknek ellenséges erők kiütik a szájukból a kenyeret.

A magyarok a soraikat pusztitó, életüket megnyomoritó erőszak ellen védekezni sem tudnak, mert ebben megakadályozza őket az állami elnyomás és terror. Ha megtörténik, hogy panasszal fordulnak a Nemzetek Szövetségéhez, az hiábavaló marad. Egyébként fájdalommal kell megállapitanunk,

a Nemzetek Szövetségét

mint a nemzeti kisebbségek hivatalos védőjét, sulyos kötelességmulasztás terheli. A Nemzetek Szövetsége elsősorban Benesék megtévesztő befolyása alatt, olyan kisebbségi eljárási módot dolgozott ki, amelyik nem elősegitője, hanem béklyója a kisebbségi jogok hatályos ellenőrzésének. A magyar kisebbségek egy sereg peticiót nyujtottak be Genfben a csehszlovák kormány ellen. Ezek mind megakadtak az eljárási szabályok minden nyilvános ellenőrzéstől elzárt földalatti labirintusaiban. A panaszttevőknek viszont odahaza a cseh hatósági közegek részéről a legkeményebb megtorlásban és üldözésben volt részük. Igy lassan leszoktatták őket a panasztételről, ami viszont Benesnek ürügyül szolgált egy igen merész érv használatára, annak az állitásnak a megkockáztatására, hogy Csehszlovákia magyarságának nem is lehet olyan rossz dolga, hiszen ugyszólván teljesen lemondott a panaszjog gyakorlásáról.

Ilyen a valóságban a Csehszlovákiában élő nemzetiségek paradicsomi boldogsága. Az igazság a cseh propaganda minden ellenkező állitásával szemben ez: a csehek husz éven keresztül elnyomták, meggyötörték, nemzeti mivoltukban meggyalázták és anyagi javaikból kifosztották azokat a nemzeti kisebbségekhez tartozó állampolgáraikat, akiket két évtizeddel ezelőtt erőszakkal, az önrendelkezési jog alkalmazása nélkül a békét diktáló nagyhatalmak képviselőinek félrevezetésével, csalárd módon ragadtak magukhoz. A nemzeti összetétele miatt amugy is az európai béke állandó veszedelmévé vált csehszlovák államban igy még jobban megnövelték, még végzetesebb veszedelemmé tették a világbékét szüntelenül fenyegető belső feszitő erőket.

V. A MEGTÉVESZTÉSSEL SZERZETT HATÁROKAT A CSEHEK MEGTÉVESZTÉSSEL AKARJÁK MEGTARTANI

Az elmondottak után kérdezzük jóhiszemü, elfogulatlan ember hozhat-e fel komoly érvet az ilyen eszközökkel szerzett igazságtalan, a földrajz, a gazdasági élet, történelem, a néprajzi tények szempontjából egyformán képtelen magyar-csehszlovák határok védelmére?

Nem kivánjuk a szerencsétlen sorsra jutott Csehszlovákia barátainak, kétségtelenül tiszteletreméltó indokokból fakadó érzékenységét megsérteni. Mégsem hallgathatunk el bizonyos dolgokat, amelyeknek az elmondása a mai viszonyok között történelmi kötelesség. Ilyen igazság például az is, hogy a csehek a megtévesztéssel szerzett határokat a békekötést követő időkben is megtévesztéssel igyekeztek a maguk számára biztositani. Minél rombolóbb erővel jelentkeztek a mértéktelen cseh uralomvágy következményei, Csehszlovákia elhibázott összetétele minél nagyobb veszedelembe sodorta Európa és a világ békéjét, annál mozgékonyabb és annál tevékenyebb volt a cseh propaganda, annál nagyobb erőfeszitéseket tett arra, hogy a szomszédos népek ellene forduló haragjával szemben megtartsa a nyugati nagy demokráciák rokonszenvét. Ebből a célból a könnyen megcáfolható állitások egész sorozatát mozgósitották.

Csehszlovákia sohasem volt igazi demokratikus állam

Például azzal a megtévesztő állitással igyekeznek maguk mellett hangulatot kelteni, hogy Csehszlovákia a demokrácia mintaállama. Ezt az állitást senki sem veheti komolyan, aki előző fejtegetéseinket elolvasta.

Amint ezt már többször kiemeltük, a párizsi békeszerzők előtt a magyar békedelegációnak jutott az a szerep, hogy a wilsoni elvek alapján népszavazást követeljen a Magyarországtól való elszakitásra itélt területeken. És Csehszlovákia képviselői voltak azok, akik ezt a demokratikus megoldást elutasitották, a népszavazás terve ellen elszántan védekeztek, mert előnyösebbnek találták, hogy maradandó alap helyett erőszakra és megtévesztésre épitsék föl az uj országot. Ez az eredendő bűn lehetetlenné tette, hogy a békeszerződésekkel megalkotott Csehszlovákia valaha is igazi demokratikus állam legyen. Ha a csehek a népakarat tiszteletbentartásával igazi demokráciát vezettek volna be Csehszlovákiába, a szabaddá tett népakarat azonnal szétrobbantotta volna ezt az uj államot, amely a népakarat megkérdezése nélkül, sőt a népakarat kihivásával jött létre. A csehek ezt nagyon jól tudták, ezért óvakodtak attól, hogy komoly szabadságjogokat adjanak a hatalmuk alá rendelt népeknek. A csalárdságra épitett államot csak erőszakra lehetett fölépiteni. Hogy a csehek milyen erőszak alatt tartották államuk nem cseh polgárait, azt bőven kifejtettük a kisebbségi jogokról szóló fejezetünkben.

A cseh-barátság és a cseh-szövetség értéke

Másik ilyen hangulatkeltő mesterkedésük volt, hogy a nagy nyugati demokráciával szemben a csehek barátságát és szövetségi értékét hangoztatták. Ma már a nyugati demokráciák is belátták, hogy a lehetetlen földrajzi formáju, szomszédai jogos ellenszenvét megérdemlő csehszlovák állam sohasem jelenthetett értékes szövetséget számukra. A cseh barátságról pedig tudniok kell a következőt: A kezdet kezdetén a csehek nem is voltak olyan törhetetlen barátai a demokráciának. Masaryk és Benes, amikor a világháboru kitörése után külföldi propagandamunkájukat megkezdték, még a cárizmus törhetetlen hivei voltak és minden pánszláv ábrándok pártfogójától, Oroszországtól várták reményeik teljesedését. Tétjüket csak akkor tolták át a „világdemokrácia“ oldalára, amikor Oroszország megbukott és nekik már csak a nyugati demokrata államok győzelmében lehetett bizalmuk. A csehek és a nyugati demokráciák barátsága azonban ezideig nagyon egyoldaluan csak a cseheknek kamatozott.

A csehek szövetségi értékéről csak ennyit: Minden hadsereg pontos tükre annak az országnak, annak a társadalomnak, amely fölállitotta. Ha a német és lengyel kisebbségek ügyének rendezése után nem találnak kielégitő megoldást a Magyarországtól elragadott terület problémájának elintézésére is, Csehszlovákia továbbra is marad az, ami München előtt volt: elégedetlen, az állam létével ki nem békülő elkeseredett kisebbségek gyüjtőedénye. Az a hadsereg, amelynek jó nagy részét ilyen nemzeti kisebbség alkotja, sohasem teljesen harcképes és megbizható hadsereg, mert sohasem lehet tudni, fegyverei mikor sülnek el visszafelé. Háboru esetén a hadsereg egyik részét leköti az, hogy őrizze és féken tartsa a hadsereg másik részét.

Állami szuverénitás és nemzetközi jogbiztonság

A csehek barátaik előtt *az államszuverénitás elvére és a nemzetközi jogbiztonságra* is hivatkoznak. Ezzel az érvvel szemben a dolog természete szerint fogékony minden igazságos lelkü ember, mindenki, aki még reménykedni mer egy nemzetközi jogrend létrejövetelében. Kérdezzük azonban: az elfogulatlan biró döntése hová hajlik, ha a jogos tulajdonossal szemben valaki csalárdsággal szerzett javait akarja megtartani? A nemzetközi jogrend és jogbiztonság nem a békeszerződésekben megalkotott Csehszlovákia határainak megtartását, hanem azok-

nak a megváltoztatását követeli. Ha a csehek a békeszerződések megalkotásakor megelégedtek volna azzal a területtel, amelynek a lakossága tulnyomó részében néprajzilag hozzájuk tartozott, mindenki fölháborodnék, ha most valaki csak egyetlen cseh falut akarna is elragadni. A csehek azonban mértéktelen hatalomvágyukban olyan területeket keritettek hatalmukba, amelyekre — sok egyéb jogcim mellett — a nemzeti elv jogán mások tarthatnak igényt. Kérdezzük: ezekre a jogtalanul szerzett területekre lehet-e ma formálisan és betüszerint alkalmazni a területi felségjogra vonatkozó szabályokat? Visszatérve saját problémánkhoz, kérdezzük: a csalárdul szerzett, mindössze tizennyolc év óta tartó cseh szuverénitásnak lehet-e nagyobb ereje, mint a földrajzi, gazdasági, történelmi, néprajzi jogon alapuló ezeréves magyar szuverénitásnak? Származhatik-e cseh jogcim abból, hogy tizennyolc évvel ezelőtt a magyar szuverénitást ezeken a területeken az igazság, a józan ész, a nemzeti elv és önrendelkezési jog ellenére erőszakkal megszüntették?

Az angol alsóház 1938 október 5-iki ülésén Sir John Simon kincstári kancellár mint a kormány képviselője mondotta a következő bölcs szavakat: „Valaha a vallási és dinasztikus háboruk veszélyeztették a világot. Ma a probléma az, hogyan változtassuk meg békés uton a határokat, mert ez, ha nem oldható meg, háboruhoz vezet. Ez volt valójában az a probléma, amelyet az angol és francia kormánynak ebben a válságban meg kellett oldania.“

A problémát Csehszlovákia egyik felében, a történelmi Csehország területén megoldották. Változatlan elvek szerint ugyanigy meg kell oldani a problémát Csehszlovákia másik felében, a Magyarországtól elcsatolt Felvidék esetében is.

VI. CSEHSZLOVÁKIA ÉS A NÉGYHATALMI MEGEGYEZÉS

Mindazok után, amit eddig elmondottunk, mindenki előtt világosabb lehet, mi az igazi oka és eredő gyökere az Európa nyugalmát hónapok óta megzavaró és háborus veszedelemmel eltöltő csehszlovák válságnak? Amint láttuk, a világháboru befejezése után a tájékozatlan és félrevezetett békediktálók az érdekelt népek megkérdezése nélkül megalkottak egy olyan országot, amelyik már bölcsőjében el volt jegyezve a halállal. Ez a földrajzi, néprajzi, gazdasági, politikai és erkölcsi okokból egyaránt sulyos kórságban szenvedő ország a maga enyészetet lehelő betegségével megfertőzte és saját agóniájában végveszedelembe sodorta Európa többi, egészséges részét is. A végzet ezt a kérdést állitotta Európa népei elé: „Azért, hogy Csehszlovákia megmaradjon a népek önrendelkezési jogát és a nemzeti elvet megcsufoló tulméretezett eredeti formájában, lehet-e, szabad-e egy uj, minden eddiginél pusztitóbb világháboru rémségét rászabaditani az emberiségre?“

Hála Istennek, Münchenben az értelem és a lelkiismeret felelt az igy fölvetődött végzetes kérdésre. A négy nagy államférfi értekezlete elhatározta az esztelenül megállapitott csehszlovák határok ujabb, észszerü, bölcsebb és igazságosabb megrajzolását.

Kimondták, hogy három és félmillió szudétanémetet, miután 1919-ben megkérdezésük nélkül kényszeritették őket Csehszlovákia határai közé, bizonyos módozatok mellett rögtönösen átadnak természetes hazájának, Németországnak.

Kimondották, hogy a megkérdezés nélkül Csehszlovákiához csatolt kétszázezer lengyelnek és több mint egymillió főnyi magyarnak a problémáját is rendezni kell. Amennyiben az érdekelt kormányok ezt nem tudnák a legközelebbi három hónap alatt közvetlen tárgyalások utján elérni, a négy nagyhatalom Münchenben jelenlevő képviselői ujra összeülnek, hogy a vita fölött végérvényesen döntsenek.

Kimondották, hogy az igy kialakuló uj csehszlovák határokat nemzetközi jótállás alá helyezik, a Németbirodalom és Itália azonban a maguk részéről csak akor vállalják ezt a garanciát, ha a csehszlovákiai magyar és lengyel kisebbségek kérdése is rendezést nyert.

Igy szólt az elvi határozat, amely visszarántotta Európát a legborzalmasabb világháboru örvényéből.

A meghozott elvi határozat alapján alig pár órával a müncheni döntés után német birodalmi csapatok megkezdték a nekik kijelölt terület megszállását. Azóta a Németországhoz csatolt területek birtokbavételét már be is fejezték.

Egy nappal a müncheni tanácskozás után Lengyelország is megtalálta módját annak, hogy minden huzavona nélkül biztositsa a négyek értekezletén elismert jogos kivánságainak teljesitését. Szeptember 30-án követeléseit öszszefogó ultimátumot intézett a prágai kormányhoz; Csehszlovákia vezetői ezt az ultimátumot október elsején elfogadták, október másodikán a lengyel csapatok megkezdték és hamarosan be is fejezték a nekik átengedett területek megszállását.

Ezidőszerint — legalább egyelőre — csak a magyar számla maradt kielégitetlenül. Csehszlovákia mindent elkövet, hogy a magyar követelések kisemmizésével mentse, ami menthető s ebből a célból — a megszokott csalárd propaganda-eszközökkel — igyekszik megmaradt barátait mozgósitani.

Csehszlovákia helyzete az adott esetben bizonyára nem irigylésre méltó. A müncheni egyezmény az ő számára a szenvedő fél szerepét juttatta. Mindenki fájdalmasan érzi, ha a

birtokában levő értékek egy részéről le kell mondania. Igy van ez akkor is, ha bűnös és csalárd módon jutott ezeknek az értékeknek a birtokába. Franciaországban, Nagy-Britanniában, talán a semleges országokban is sokan vannak, akik részvétet éreznek Csehszlovákia iránt. Ezeket a résztvevő sziveket a következőre figyelmeztetjük: A cseheket nem most kell sajnálni, sajnálni kellett volna őket már husz esztendővel ezelőtt, akkor, amikor a megtévesztett békeszerzők Benesék minden fantasztikus arányu, képtelen ambicióját kielégitették s ezzel az Európa térképén megjelenő uj állam megindult a katasztrófába vezető uton. Minderről már előbb részletesebben szóltunk, itt egészen röviden csak ennyit kivánunk még mondani: Ha husz esztendővel ezelőtt a wilsoni igék szerint, a nemzeti elvnek és az önrendelkezési jognak megfelelően alakitották volna meg a csehek államát, ez az állam azóta is, ezután is zavartalanul élvezhette volna a senki részéről sem fenyegetett önálló lét és függetlenség előnyeit. Azt az uj országot, azt a Csehszlovákiát azonban, amelyben a kisebbségben levő csehek nyers, imperialista elnyomásának kiszolgáltatták a magyarok, németek, lengyelek, szlovákok és rutének millióit, nem lehetett eredeti határai között megtartani. Erre a Csehszlovákiára nem várhatott más, mint a katasztrófa.

Az elhibázott békeszerződések megalkotása után egyetlen egy reménysége maradt a világnak, hogy háboru és háborus fenyegetés nélkül szabaduljon attól a veszélytől, amelyet Csehszlovákia egészségtelen és életképtelen formája az egész világ számára jelentett: a békés revizió. Erre tudvalevőleg módot is adott a népszövetségi alapokmány 19. §-a. Most Chamberlain szeptember 28-án elhangzott alsóházi beszédéből idézünk: *„Ha a népszövetségi alapokmány 19. §-át, amelyben a békeszerződések megegyezés útján való felülvizsgálásáról volt szó, alkalmazták volna, ahogyan azt az alapokmány szerkesztői tervezték és nem vártak volna addig, amig a szenvedélyek annyira elmérgesednek, hogy a felülvizsgálás lehetetlenné vált, akkor elkerülhettük volna a válságot. Ezért a mulasztásért a Népszövetség valamennyi tagjának viselnie kell a felelősséget. Nem akarom a felelősség mértékét köztük elosztani.“*

Chamberlain helyett mi elvégezhetjük a felelősség elosztását. A legnagyobb rész belőle Csehszlovákiát terheli. Prága görcsösen ragaszkodott jogtalanul szerzett birtokállományához, Benes és miniszterei mindig azt hirdették, hogy a revizió követelése háborut jelent. A cseh kormány tagjai voltak azok, akik ezzel az érveléssel az angol és francia államférfiakat a békeszerződésben megállapitott határok megtartása mellett lekötötték. Az elmult hetek izgalmait tehát kizárólag a cseh kormány imperialista önzésének és makacsságának köszönhette a világ. Prága a szudétanémet kérdés fölvetődése óta is csak lépésről-lépésre hátrált az elnyomott nemzetiségek követelése előtt, mindig elkésve, mindig akkor, amikor a kényszerü, nem őszinte és nem kielégitő engedménnyel már nem lehetett a probléma békés megoldását biztositani.

Ugyanakkor a csehszlovák állam nemzetiségi összetételének tanulmányozására kiküldött Lord Runciman és munkatársai — amint erről Chamberlain szeptember 28-án tartott alsóházi beszédében is beszámolt — arra a következtetésre jutottak, hogy ennek az elhibázott államnak a területi épségét nem lehet fenntartani, sőt Runciman azt is kijelentette, hogy még egy győzedelmes háboru esetén sem lehetne Csehszlovákia mai határait érvényben hagyni. A párizsi Le Matin szeptember 24-iki számában ezt a londoni értesülését közli: *„Az angol minisztertanácson az egyik miniszter a következő kérdést intézte a jelenlévő Runciman lordhoz:*

— Ha Csehszlovákia érdekében fegyvert fognánk és a háborut megnyernénk, gondolja-e ön, hogy fenntarthatnók Csehszlovákiát mostani formájában?

— Nem — felelte Runciman lord —, Csehszlovákia strukturáját mindenesetre teljesen módositani kellene.“

Az angol alsóház és felsőház ülésein az angol kormány tagjai egymásután hasonló álláspontra helyezkedtek.

Sir Samuel Hoare, Nagy-Britannia belügyminisztere, az angol alsóház október 3-iki ülésén ezt mondotta: *„Tekintettel Csehszlovákia földrajzi helyzetére, közömbös lett volna, ki nyerte vagy veszitette volna el a háborut: Csehszlovákia abban az alakjában, ahogyan ismerjük, egy-két hónap mulva menthetetlenül megsemmisült volna és a békeszerződés tárgyalói nem állitották volna vissza jelenlegi határait.“*

Az angol felsőház október 4-iki ülésén Lord Maugham lordkancellár a kormány nevében kijelentette, hogy Anglia Franciaországgal együtt a háboru szélén állott, amikor mindkét állam közösen azon fáradozott, hogy megmentsen az elpusztulástól egy olyan államot, amelyet tulajdonképpen sohasem kellett volna megteremteni.

Október negyedikén az angol alsóházban Sir Thomas Inskip véderőfejlesztési miniszter az elhangzott birálatokra felelve, a kormány nevében többek között kijelentette, hogy a békeszerződés elnyomatási kisérletei kudarcot vallottak. *„Milyen békét kötnénk ismét egy győzelmes háboru után“* — vetette föl a kérdést a miniszter. — *„Több szónok megállapitotta, hogy lehetetlen, vagy legalább is nagyon valószinütlen lenne, hogy bármely józaneszü kormány ismét megteremtené Csehszlovákiát egykori határai között. Tényleg senki sem javasolhatna ilyesmit az őrültek házának lakóin kivül. Vagy ismét kényszerbékét kötnénk, midőn csak az őrültek tanácsára teremtenénk meg Csehszlovákiát, vagy tárgyalás utján létesülne a béke. De ha háboru után kötnénk tárgyalás utján békét, miért ne kössünk ilyent háboru előtt?“*

Tehát nemcsak mi állitjuk, hanem olyan államférfiak is, akiket a csehek nem tekinthetnek ellenségeiknek, szintén erre a véleményre jutottak: az elhibázott békeszerződések végzetszerüen beköszöntő következményei eldöntötték Csehszlovákia sorsát. Csak az maradt kérdés, hogy ez a sors háboruval, vagy háboru nélkül teljesedik-e be?

A müncheni egyezményben a józan ész kerekedett felül, a csehszlovák problémát háboru nélkül intézi el Európa.

VII. A KOMÁROMI MAGYAR-CSEHSZLOVÁK TÁRGYALÁSOK KUDARCA

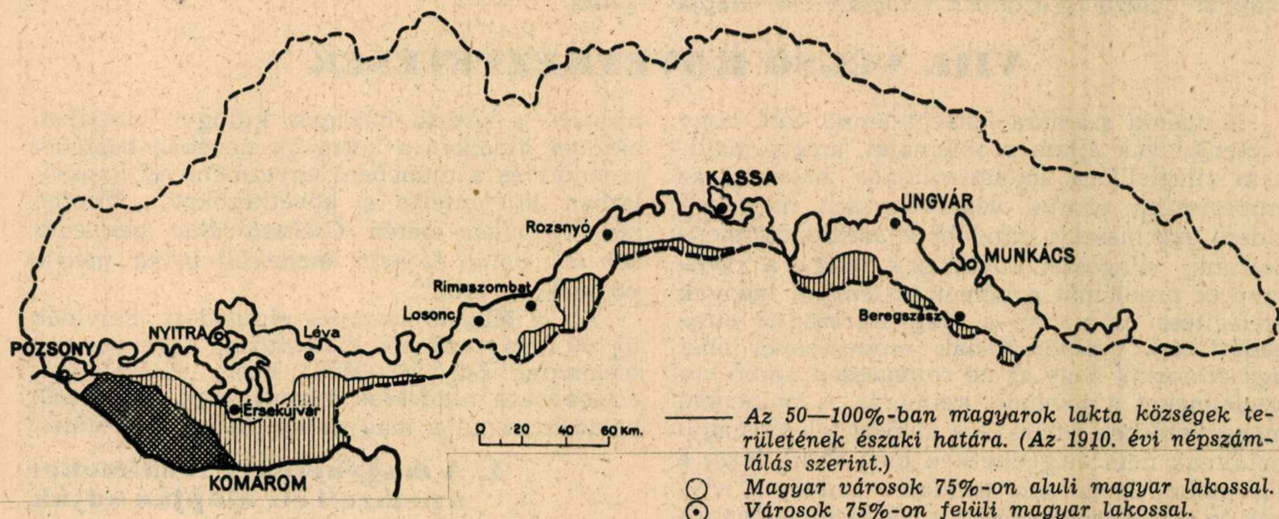
Most már csak az van hátra, hogy az olvasót pontosan és hitelesen tájékoztassuk az október első felében Komáromban megtartott magyar-csehszlovák tárgyalások lefolyásáról és kudarcáról. A jól informált helyről származó tájékoztató igy adja elő a tényeket:

Magyarország, amint a müncheni négyhatalom határozata tudomására jutott, nyomban azzal a javaslattal fordult a csehszlovák kormányhoz, hogy a tárgyalásokat haladéktalanul inditsák meg. Az október 3-án átadott jegyzékben a tárgyalások meginditásának időpontját a magyar kormány október 6-ra kérte és ugyanebben a jegyzékben néhány olyan természetes kivánságot támasztott, amely alkalmas volt a tárgyalások komolyságának biztositására. A magyar kormánynak erre a lépésére a csehszlovák kormány elvileg ugyan beleegyező, de gyakorlatilag halogató válaszokat adott, mig végül október 9-én a tárgyalások mégis megindultak.

A tárgyalásokat megelőzően a csehszlovák kormány több izben kifejezésre juttatta a magyar kormány képviselője előtt, de rádió és sajtó utján is, hogy Csehszlovákia ujjáépitésénél nem akar az ország keretében tartani idegen nemzetiségeket, hanem az azok által lakott területeket hajlandó átadni.

Ugy látszott tehát, hogy az elvi kérdésekben egyetértés áll fenn a nagyhatalmak, Csehszlovákia és Magyarország között s ezt az elvi megegyezést csak akként lehetett értelmezni, hogy a magyar többségü területek Magyarországnak átadandók. Ezeknek a területeknek a meghatározásánál kétségtelenül abból az alapból kellett elindulni, amely a szudétanémet területre alkalmazást nyert, nevezetesen abból, hogy a husz év előtti állapotokat, illetve az ezt megelőző utolsó népszámlálás adatait kell alapul venni. A magyar kormány ehhez kezdettől fogva ragaszkodott, mert a magyarokra nézve ez az alapelv fokozottabb mértékben állt fenn, hiszen itt olyan területekről volt szó, amelyek azelőtt Magyarországhoz tartoztak és amelyeket a wilsoni elvek megtagadásával tőlünk jogtalanul csatoltak el. Világos volt ilyenformán, hogy a népesség összetételében beállott változásokat, amelyek jogtalanságon és igazságtalanságon alapultak, nem lehet a rendezésnél

8. Milyen területek azonnali átadását követelte Magyarország Csehszlovákiától és mi volt a csehszlovák delegáció utolsó ajánlata?

A magyar delegáció kisebb eltérésekkel az 1910., illetve 1918. évi 50%-os nyelvhatárt kivánta ugyanazon elvek alapján, amelyeket a németekkel és a lengyelekkel szemben alkalmaztak.

Ezzel szemben október 12-én a csehszlovák delegáció a Csallóközt (kockásan vonalkázott terület) ajánlotta fel és Komáromot kivánta, mint szabad kikötőt. Október 13-án a csehszlovák delegáció utolsó javaslatában a hosszant vonalozott területek átadásába egyezett bele.

A magyar nyelvterület 12.940 km², a Csallóköz területe 1838 km². Az abszolut magyar többségü nyelvterületen 1910-ben 1,030.714 lakos élt, a Csallóköz területén 105.418 lakos. Az október 13-án felajánlott terület kiterjedése 5200 km², lakosságának száma 345.000 lélek.

figyelembe venni, hanem vissza kell térni a jogtalanság és igazságtalanság előtti állapothoz.

Dacára annak, hogy az elvi kérdéseket enynyire tisztázták, már az október 9-én megindult tárgyalásokon igen erős harcba került Ipolyság és Külső-Sátoraljaujhely jelképes átadásának kérdése. De továbbmenőleg a tárgyalásokon mingyárt kiderült, hogy a tiszta magyar területek átadásának kérdésénél a csehszlovákok olyan semmivel sem indokolható magatartást tanusitottak, ami világossá tette, hogy *a területátengedés elvének érvényesülését ki akarják játszani.* Jellemző, hogy amikor a magyar kormány átnyujtotta a maga propozicióját, ellenjavaslatot először csak nagyon nehezen lehetett kapni a cseh delegációtól, a javaslatuk pedig a legnagyobb meglepetésre nem magyar területek átengedéséről szólt, hanem arról, hogy a csehszlovák állam keretében hajlandók az ottani magyarságnak autonómiát biztositani. A magyar küldöttség ezt a javaslatot természetesen kereken visszautasitotta. Erre a csehszlovákok más javaslatot tettek, amely a *magyarlakta területek töredékére* terjedt ki. Igy hajlandók lettek volna átengedni a csallóközi szigetet, az attól északra fekvő magyar területeket azonban nem. Komáromon kivül pedig egyetlenegy várost sem, sőt Komáromot szabad kikötőnek akarták. A csehszlovák kormánynak ez a semmi mással sem magyarázható magatartása elárulta szándékát, azt, hogy hiába fogadta el a nemzetiségen alapuló elvet, ennek ellenére nemzetiségi területeket akar uralma alatt megtartani. Természetes, hogy a magyar bizottság ezt a javaslatot sem fogadta el.

Október 13-ára ellenjavaslatot igért a cseh kormány. Még néhány területrészt akart hozzáadni az előbbi javaslatába foglalt területhez, a magyar delegáció azonban elfoglalt elvi alapja következtében ezt sem fogadhatta el. *A magyar álláspont világosan a nemzeti elven és az önrendelkezési jogon alapul, Csehszlovákia pedig gazdasági, stratégiai, közlekedési meggondolások elvére helyezkedett. Az ő számára az volt a fontos, hogy lehetőleg megtartsa az összes vasutvonalakat, ezért a felajánlott területsávból minden jelentékenyebb magyar várost kiszakitott.* A magyar delegáció erre megkérdezte, hogy utolsó szava-e ez a csehszlovák delegációnak, amire sem igenlő, sem nemleges választ nem kapott.

További javaslat csehszlovák részről nem érkezett, ezért a magyar delegáció nem vállalhatta azt a felelősséget, hogy a csehszlovák küldöttség sok veszélyt rejtegető halogatása után a tárgyalásokat tovább folytassa. *Kénytelen volt október 13-án este a tárgyalásokat befejezettnek nyilvánitani és leszögezni, hogy Csehszlovákia magatartása miatt a tárgyalások folytatása teljesen eredménytelen és kilátástalanná vált.*

Világos, hogy a cseh kormány stratégiai alapra helyezte taktikáját. Kizárólag hatalmi szempontokra volt tekintettel, aminek bizonysága az is, hogy hadseregének papiroson elrendelt demobilizálását nem hajtotta végre, hanem mozgósitott állapotban lévő *hadsereggel akart a magyar kormányra nyomást gyakorolni.* A különböző rádióbeszédekből, a hadseregre történt utalásokból világosan megállapithatók ezek a megfontolások. Jellemző, hogy csütörtökön délután öt óra tiz perckor — két órával a tárgyalások megkezdése előtt — a pozsonyi (Bratislava) csehszlovák rádió egészen fenyegető és kihivó bemondásában azt a kijelentést tette, hogy a tárgyalások amugyis meg fognak szakadni.

VIII. VÉGSŐ KÖVETKEZTETÉSEK

Mindenki számára kétségtelenné vált, hogy a csehszlovák állam problémáját, amely majdnem világháboru katasztrófájába hajszolta az emberiséget, ezuttal végérvényesen meg kell oldani. Azt hisszük, mindabból, amit eddig mondottunk, világosan következik, hogy a csehszlovák problémát a német és lengyel igények kielégitése után csak a Magyarországtól elragadott rész problémájának rendezésével lehet ugy elintézni, hogy az ne rejtegessen ujabb veszedelmeket a jövendő számára. A müncheni megegyezésben részes és a jövőért felelős nagyhatalmak nem elégedhetnek meg azzal, hogy a történelmi Csehország területén a nemzeti elvnek és az önrendelkezési jognak megfelelően állapitották meg az uj határokat. Ugyanezeket az elveket kell alkalmazniok a Magyarországtól elragadott területen is, különben csak idő kérdése, mikor ujul ki ennek a halálos betegségben fogant országnak gyilkos kórsága és mikor kerül Európa békéje ujabb veszedelembe. Lord Stanhope, Nagy-Britannia közoktatásügyi minisztere a lordok házának külügyi vitájában október ötödikén a kormány nevében beszédet mondott és a müncheni egyezménnyel kapcsolatban kijelentette a következőket: *„Minden más megoldás esetén Csehszlovákia genyedős seb lett volna és nem menekült volna meg a polgárháborutól."*

Ha a Magyarországtól elragadott Felvidék ügyét nem rendezik kielégitően, a genyes seb megmarad Európa testén. Ezért nincsen más elfogadható rendezése a kérdésnek, teljesitsék haladéktalanul a magyar kormány követelését:

1. A magyarlakta területeket a nemzeti elv alapján adják vissza azonnal

2. A többi területen alkalmazzák a népek önrendelkezési jogát

Ez a béke utja.

Minden más ut ujabb válsághoz, uj izgalomhoz, esetleg uj világháboruhoz vezet!

A pozsonyi volt primási palota *Alsó kép: a kassai Városháza.*

PESTI HIRLAP
„Rabok tovább nem leszünk!"
Hungary demand
of Czecho-Slovakia?
HUNGARY DEMANDS
1. THE IMMEDIATE RE-
STORATION TO HUNGARY
ON THE NATIONALITY
PRINCIPLE AND IN AC-
CORDANCE WITH THE
PRINCIPLES APPLIED
TO THE SUDETEN GER-
MAN DISTRICTS OF ALL
THE AREAS INHABITED
BY

PESTI HIRLAP
„Rabok tovább nem leszünk!"
Quelles sont les exigences
de la Hongrie à l'égard
de la Tchécoslovaquie?
LA HONGRIE EXIGE
DE LA TCHECOSLOVAQUIE
CONSTITUÉE APRÈS LA
GUERRE EN TROMPANT LES
GRANDES PUISSANCES
AYANT DICTÉ LA PAIX:
1. QUE LES TERRITOIRES A
POPULATION HONGROISE
SOIENT RENDUS IMMÉDIA-
TEMENT A LA HONGRIE,
SUR LA BASE DU PRINCIPE
NATIONAL ET CONFORMÉ-
MENT AUX PRINCIPES
AYANT SERVI AU RÈGLE-
MENT DU PROBLÈME DES
ALLEMANDS DES SUDÈTES.
DANS LES AUTRES
DÉTACHÉS DE
ON APPLIQUE
D'AUTODISPO-
DES PEUPLES.

PESTI HIRLAP
„Rabok tovább nem leszünk!"
Was fordert
Ungarn von der
Tschechoslowakei?
ES FORDERT
VON DER NACH DEM WELT-
KRIEG DURCH IRREFÜHRUNG
DER FRIEDENSDIKTIEREN-
DEN GROSSMAECHTE GE-
SCHAFFENEN TSCHECHO-
SLOWAKEI: 1. DIE SOFOR-
TIGE RÜCKGABE DER VON
UNGARN BEWOHNTEN GE-
BIETE AN UNGARN AUF
GRUND DES NATIONALITAE-
TENPRINZIPS, DEN BEI DER
LÖSUNG DES SUDETENDEU-
TSCHEN PROBLEMS ANGE-
WENDETEN GRUNDSAETZEN
ENTSPRECHEND; 2. IN DEN
ÜBRIGEN VON UNGARN
GETRENNTEN GEBIETEN
ANWENDUNG DES
BESTIMMUNGSR
VÖ

PESTI HIRLAP
„Rabok tovább nem leszünk!"
Che cosa vuole l'Ungheria
dalla Cecoslovacchia?
VUOLE
1. L'IMMEDIATA RESTITUZI-
ONE DEI TERRITORI ABITATI
DA UNGHERESI COME È STA-
TO GIÀ FATTO PER I TERRI-
TORI DEI TEDESCHI SUDETICI
CIOÈ L'APPLICAZIONE INTEG-
RALE DEL PRINCIPIO DI NA-
ZIONALITÀ. 2. L'APPLICAZI-
ONE DEL DIRITTO DI AUTO-
DECISIONE DEI POPOLI PER
GLI ALTRI TERRITORI STRAP-
PATI ALL'UNGHERIA ED AR-
BITRARIAMENTE SOTTOPOSTI
ALLA CECOSLOVACCHIA,
STATO CHE DEVE LA SUA
ESISTENZA ALL'INGANNO ED
ALLA MALAFEDE, DI CUI FU-
RONO VITTIME DOPO LA GU-
ERRA MONDIALE LE GRANDI
POTENZE ARBITRE DEI DES-
TINI D'EUROPA

PESTI HIRLAP
„Rabok tovább nem leszünk!"
Czego żądają Węgry
od Czechosłowacji?
ŻĄDAJĄ
BY POWOŁANA DO ŻYCIA
PRZEZ OKŁAMANE MOCA-
RSTWA DYKTUJĄCE POKÓJ
PO WOJNIE ŚWIATOWEJ
CZECHOSŁOWACJA: 1
ZWRÓCIŁA WĘGROM NATY-
CHMIAST NA ZASADZIE
NARODOWOŚCIOWEJ ORAZ
NA ZASADACH ZASTOSO-
WANYCH PRZY ROZWIĄZY-
WANIU PROBLEMU SUDEC-
KIEGO, TERYTORIA ZAMI-
ESZKAŁE PRZEZ WĘGRÓW.
2. BY NA INNYCH TERYTO-
RIACH, ODERWANYCH OD
WĘGRÓW, ZASTOSOWANO
PRAWO SAMOSTANOWIENIA
LUDÓW

KÉPES VASÁRNAP

Olvasóinkhoz

A Képes Vasárnap multheti (október 16-i) számát teljes egészében az EZERÉVES FELVIDÉK magyar multjának és élő magyar kulturájának szenteltük. Hogy az eseményeket követni tudjuk, félretettük az október 16-ra kinyomott, teljesen kész Képes Vasárnapot, s helyette a legégetőbben aktuális magyar kérdésről, a Felvidékről szóló különszámot állitottuk össze. Országszerte megnyilatkozó elismerés fogadta EZERÉVES FELVIDÉK különszámunkat. A hozzánk intézett levelek óriás tömege beszédes bizonysága annak, hogy minden magyart egyformán érdeklő munkát végeztünk.

A felvidéki különszám után, ezen a héten a Pesti Hirlap legujabb, öt nyelven megjelenő reviziós munkájának magyar kiadását „Mit követel Magyarország Csehszlovákiától" cimü füzetünket nyujtjuk át olvasóinknak.

A Képes Vasárnapnak ezekből a különszámaiból kimaradtak állandó rovataink s folytatásos novellánk befejező közleménye is csak különszámaink megjelenése után jövő számunkban fog megjelenni. Elmaradt rejtvényrovatunk, az „Elme sportja" is. Mai számunkban, a 34. oldalon közöljük az október 2. és október 9. szám rejtvényeinek megfejtését.

KEDVES SZEGÉNYEK

IRTA: SZÉP ERNŐ

Humor

Nincs nálam az órám, a pincérhez fordulok: hány óra, Jani?

— Jaj, nagyságos uram, az én órám jelenleg összehajtogatott állapotba van.

Méltóztatnak érteni: ez a zálogcédula.

Nyári segédportásunkat (tavaly óta nem láttam), mikor most májusban megint szolgálatba lépett, néhány keresetlen szóval üdvözöltem.

— Isten hozta kedves, hogy van?

— Jól vagyok, tisztelettel, eltekintve hogy egy kis szembajom van.

— Ugyan.

— Kérem szépen három hónapja, hogy nem láttam egy tizpengőst.

Itt a Margitszigeten a kaszások, akik napszámba kaszálják a gyepet, délbe valami félreeső fa alá huzódnak, körbe ülnek az árnyékban, megebédelnek. Mit ebédelnek, kenyeret, szalonnát. Egy délben oda látogattam, elbeszélgettem a kaszásokkal, élveztem, milyen jó étvággyal falatoznak.

— Egy pohár jó kis csengődi bor is felférne ám az ebédre.

Azt mondja egy ember:

— Arra nem telik ám, uram, csak libafröccsre Mi az, viz.

Természet

Megjelentek kedvenceim, a levélseprő nénik, szeptember óta sepergetik már a levelet a sétányokon, a szép zöld mezőkön. Olyan szép lassan haladnak, olyan nesztelen, egy cseppet se zavarják az ősznek az álmodó álmát. Mostanába már melegebben öltöznek, nagykendőt is kötött mind, egyik kéket, másik feketét, harmadik zöldet, negyedik violaszint, ha távolról látom őket, azt hiszem, valami jóravaló festő válogatta meg, melyik néni milyen nagykendőt vegyen magára.

Ma reggel olyan nénivel kerültem szembe, aki jövevény, se tavaly, se azelőtt nem sepert még a szigeten. Hát egy kicsit megállottam, ismerkedni. És aztán mondom a néninek társalgás közbe: szépek ezek az őszi levelek, ugy-e, maga is szereti őket, nénikém.

— Szeretem, szeretem bizony. Alig várom mindig, hogy leessenek. Mert én minden őszön seperem, a budai parkba is seperem, a városligetbe is sepertem már. Ebből lesz most a cipő télire a két unokámnak, tetszik tudni, beteg az én szegény jányom, most is kórházba fekszik.

Az olvasó

Festőnek kéne lennem, jobban a szem elé tehetném azt az alakot. Igen, a francia Steinlen, vagy a mi néhai Vadász Miklósunk szeme kéne a kezembe, azzal tudnám olyan hűségesen, oly gyengéden lerajzolni azt az árnyék embert, aki az utcán a tárcát olvasta. A Pesti Hirlapnál jártam a héten. Este nyolc óra tájban. Mikor a szerkesztőségből lejöttem, akkor láttam meg az olvasó embert. Lenn a kiadóhivatal előtt a falra felra-

gasztják reggelenkint a friss Pesti Hirlapnak egynéhány levelét. Egész nap megállogatnak ott idősebb meg fiatalabb elemek, akiknek nem jár ujság, se kávéházba nem szoktak beülni, csak egy pillantást vetnek a nagyvilág eseményeibe, megnézik a futballhireket, legtöbb persze az apróhirdetést bújja, szobát keres vagy munkaalkalmat. Ez az én esti olvasóm egymagában állott a falnál, le volt hajolva mélyen, ugy olvasott. Fiatal ember volt, harmincéves forma. Olyan rangu, aki nem hord nyakkendőt és akinek a lábbelije nem fényes. Lehet foszlott volt, sőt foltos is lehetett, ami öltözet volt a testén, azt abban a mostani vigyázatos utcai világitásban nem láthattam. Amint a háta megett ellépek, odalestem: mit olvas ez a szerencsétlen ilyen sötétségben? Kérem, a tárcát olvassa. Ugyebár mindenki megsajnálta volna. Ezt az áhitatos lelket, aki most se nem éhes, se nem szomjas, se lefeküdni, se leülni nem óhajt, akinek semmi gondja, semmi szenvedése, álomvonaton utazik, a szépirodalmat élvezi. Hanem mingyár kiesik szegény feje a boldog vonatból, t. i. a tárcának csak a fele van ezen az oldalon, a következő kiragasztott oldal a Törvénykezésé, meg a Közgazdaságé. Ott egy trafik a Pesti Hirlap mellett, oda kocogok, kérek egy Pesti Hirlapot. Elfogyott. Hát aztán felszaladtam a szerkesztőségbe, kerítettem egy mai számot, szerencsém volt, mikor leértem, még ott találtam az emberemet, azon mód olvasta a tárcát, moccanatlan.

— Itt az ujság, öregem — mondok —, elolvashatja majd végig, amit most élvez. Ne vakoskodjon itt.

Felocsudott, elmosolyodott. (Hiányzott jobbfelől a szemfoga, meg egy-két zápfoga).

— Köszönöm, köszönöm alázattal.

Jól van, ellépek, az Isten tudja, miért néztem vissza vagy tiz lépés után. Olyan nagy pszichológ nem vagyok, hogy gyanitottam volna — ezt a poént. Igen, ott állott tovább abba a helybe, éppen ugy hajolva, mint előbb, az ujság a hóna alatt s tovább olvassa a tárcát a sötétben.

Nincs szive a potyát otthagyni.

ŐSZI KÉPEK

A szántásra ezüst hálót borit
az ökörnyál s ugy csillog a napon,
oly szeliden, mint az emlékezet,
sok felforgatott régi bánaton.

*

Kilenc szakasztott, rózsaszin malac
turkál a szérűn; nézni is öröm,
elgondolni is rossz, hogy ha megnőnek,
egyszer mind a kilencet megölöm.

*

A réten egy kis nyárfa már egészen
megsárgult. Mint valami sárga láng,
lobog. — Előljár életben-halálban,
a lobbanékony, őrült ifjuság.

*

Siessetek, ti megtépett libák,
megtollasodni! Most még süt a nap;
de jönnek az őszi esők, az égből,
hideg, fehér pelyhekkel a havak.

*

A hegy előtt ugy villogtatja szárnyát
egy galambraj, mintha röpcédula,
egy marék fehér röpcédula szállna,
egy repülőgépről a falura.

*

A belvárosi utca fáiról is,
hull a levél, pillangózik, pereg,
mint valami sárga röpcédula,
reklám. Fel sem veszik az emberek.

Sötét, hideg árnyék esik a rétre,
a nyárfáról. Fogatlan már a nap;
de foga nő a szélnek, az árnyékban
foga van már, s a térdembe harap.

*

Megeszek egy kis pörköltet, iszok rá
egy pohár sört és — megebédelek.
Elkezdek irni, és, a vers kedvéért,
még egy pohár világost rendelek.

*

Észre sem vettem: megjöttek a fecskék;
észre sem vettem: elmentek. Bíz én
alig voltam itthon. Tavaszt, nyarat
Pesten töltöttem, Pesten, az idén.

*

Rigómadár... Leirom egyszer, kétszer,
háromszor is leirom ezt a szót —
rigómadár... Igy kezdődik egy nóta, —
rigómadár... Apám nótája volt.

*

Rigómadár!... Dalolták a legények,
az én nótámat. Zászlós voltam én,
szakaszparancsnok az orosz harctéren, —
rigómadár, — a harcok mezején.

*

Szárad a tengerilevél, a szélben
búsan zörög. A cső törésre vár. —
Szép a keresztes, de még szebb az őszi,
a kórókúpos-tökindás határ.

Erdélyi József.

ASSZONYOKNAK

Divatos bluzok

Már régen nem volt olyan fontos szerepük a bluzoknak a divatvilágban, mint idén. Nemcsak ősszel, hanem télen is a kosztüm a legdivatosabb utcai ruhadarab. A klasszikus angol kosztümhöz sima, egyszerü bluzokat viselnek. Kis kihajtós gallér, esetleg sima pánt díszíti a nyakkivágást. Divatos fa-, vagy fémgombok, néha egy ügyesen alkalmazott tű, vagy csat emeli ezeket a mindig divatos angolos bluzokat.

A franciásabb szabásu kosztümök különleges divatszövetekből, gyakran bársonyból is készülnek. Kis szőrmegallérok, vagy szőrmeszegés és nagyon gyakran nagy muffok teszik változatossá a téli kosztümöket.

Ezeket a kosztümöket érdekes és különleges bluzok egészitik ki, ugy, hogy ezáltal a kosztüm délutánra, sőt estére is megfelelő öltözék. Puha jersey-szövésü szövetekből, nehéz selymekből vagy csíkos mintás anyagokból készülnek ezek a divatos bluzok.

Az 1-es számu rajz világoskék angórabluz, beszövött sötétebb kék pettyekkel. Derékban a bluz szorosan az alakhoz simul, a reverszerü előrésze legombolható.

A 2-es számu modell szabását a csíkozás kihangsulyozása jellemzi. A fémszálas pasztellszinekben csíkozott bluzt keskeny fémcsatos antilopöv egésziti ki. Érdekesek a beállitott zsebek.

A 3-as számu bluz japán szabásu, az anyaga is japános, nehéz imprimé selyem. A 4-es számu rajz nyersszinü szatén, nyersszinü csipkebetétekkel.

Az 5-ös számu modell sötétkék, gombostűfej nagyságu rózsaszin pettyekkel mintázott selyem. A bluz dereka és az ujjak sürün plisszirozottak. Ez a szabás nagyon előnyös rövid ujjakkal is.

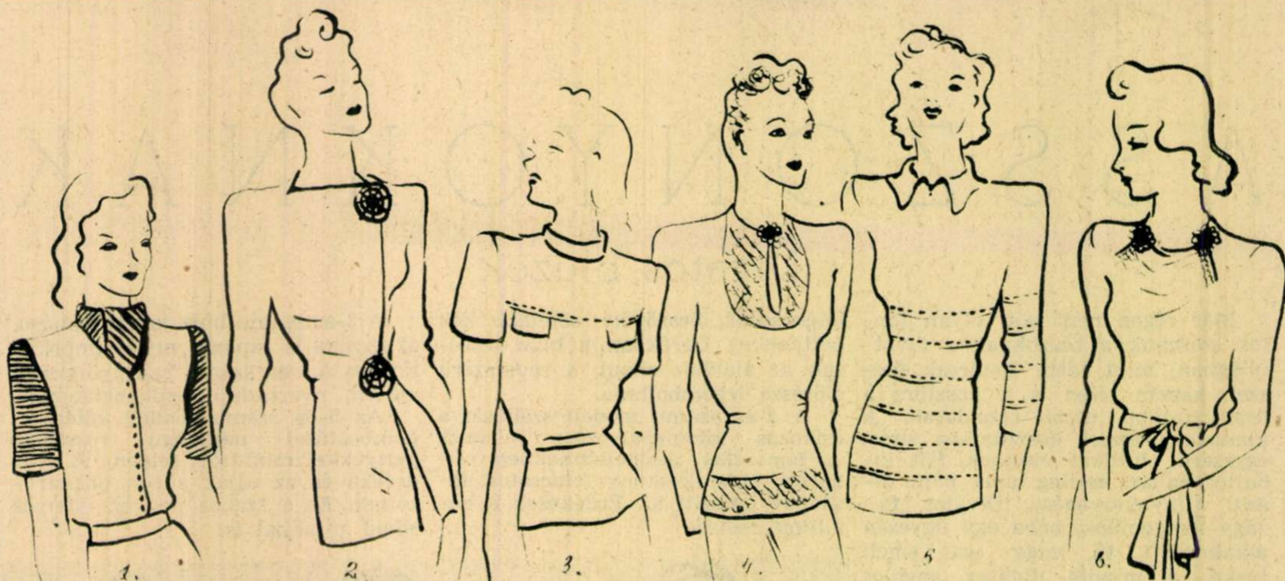
1. Világoskék angórabluz. 2. Csíkos selyembluz. 3. Imprimé selyembluz. 4. Csipkebetétes selyembluz. 5. Sötétkék rózsaszinpettyes selyembluz.

Barna cobolymókus-bunda.

Szürke indiai buenobreitschwanz-bunda. (Rozgonyi fotók.)

1. Angóra mellény, csikos selyempiké bluzzal. 2. Elegáns délutáni satin bluz, nagy fémdiszgombokkal. 3. Borvörös jerseybluz, fényes selyemtüzéssel. 4. Mohazöld vékony selyembluz, ugyanolyan szinü gyapjucsipke betéttel. 5. Középkék selyembluz kék pamuttüzéssel. 6. Világoskék crepdechine bluz. A nyaknál két zippzárcsukás, melyeket kis tarka virágcsokor diszit.

1. Otzelot-bunda bibergallérral. 2. Testhez szabott perzsa bolero. 3. Keresztbe dolgozott pézsmahát-kabát. 4. Fekete silbunda luxgallérral. 5. Bőhátu skunks-kabát, muffal.

KONYHA

Előételek és gyorsan készülő husnélküli vacsorák

Tejfeles-burgonya.

A meghámozott burgonyát gerezdekre vágva, sós vizben köménymaggal megfőzzük, ha puha, a levét leszürjük, olvasztott vajat vagy zsirt és tejfelt keverünk hozzá. — ½ kg burgonyához körülbelül 4—5 kanál vajat s 1—1½ deci tejfelt teszünk.

Rizottó.

1 kis fej hagymát megreszelve zsirban megpiritunk, 1 csésze rizst adunk bele, hus- vagy csontlével feleresztjük (ha az nincs, ugy pár csepp ételizesitőt adunk bele). Ha már majdnem puha, 3—4 kanál paradicsomot, 2 marék reszelt parmezánt és 10 dg apróra vágott dinsztelt gombát keverünk bele. ½ óra alatt kész. Vajjal meglocsolva, reszelt sajttal meghintve tálaljuk.

Sült burgonya-gombóc.

¾ kg főtt, forrón áttört burgonyát, sót, 2 tojássárgáját, 1 tojásnyi vajat, 3 evőkanálnyi lisztet összegyurunk, tojásnagyságu gombócokat formálva, vajjal kikent és prézlivel meghintett tüzálló tálba rakjuk. Ahány személyre készitjük, annyi tojást főzünk félkeményre, vigyázva megtisztitjuk s a gombócok közé rakjuk. 1 főzőkanálnyi vajat felolvasztunk, annyi lisztet adunk bele, amennyit felvesz, hogy morzsás legyen, hideg tejjel feleresztjük, hogy folyékony pép legyen, megsózzuk s ráöntjük a tálra és bőven megszórjuk reszelt sajttal, meglocsoljuk olvasztott vajjal és szép pirosra sütjük.

Paprikás-gomba.

1 kisebb hagymát megreszelve 2 főzőkanálnyi zsirban megpiritunk világosra; 1 kanálnyi édes pirospaprikát s 30 dg szeletekre vágott gombát teszünk bele, megpároljuk puhára, 2 késhegynyi lisztet hintünk rá s 2½ deci tejfellel elkeverjük. Közben késziтünk petrezselymes rizst, a tálon koszorualakban körülrakjuk s a gombát a közepébe öntjük.

özv. Mesterovits Ivánné.

SZÉPSÉG, ARCFESTÉS

Hogy a nő mindig szebb akart lenni, mint amilyennek megszületett, ezt mindnyájan tudjuk. A ma élő primitiv népeknél láthatjuk, hogy elkövetnek ők is mindent, ami tőlük telik, hogy szépek, még szebbek legyenek. Karika az orrban, az ajkakon, a köröm növesztése egészen fantasztikus méretekig, sőt a köröm meghosszabbitása idegen anyaggal, mind, ugyanazt a célt szolgálja, mint a mai kulturember kozmetikája. *Tetszeni akarunk egyforma vággyal. A régi asszony dekorativ hatásra törekedett,* nem ugy, mint a mai. *A mai nő ugy akarja szépiteni magát, hogy minél igazabbnak, minél természetesebbnek hasson a szépsége.* A modern kozmetika annyira kifinomult már, hogy nemcsak arra törekszik, hogy olyan festéket használjon, amely a bőr, a szem, az ajak szinéhez leginkább illik, hanem még azzal is törődik, hogy a ruha, a bőr és a festék szine harmonizáljon egymással, illetve egészitse ki egymást. Ezért szükséges, hogy az ember időnkint váltogassa, illetve frissitse fel festékállományát, mert a divat is váltogatja szineit. Az idén például a sok bordó, illetve barnásbordó, lila, kék szinekhez alkalmazkodik a festés is. Lilás árnyalatot visznek az arc, a szájfestékbe egyformán. Még a körömlakk is kissé barnásabb árnyalatu lett. Még a puderba is kevernek egy kevés lilát. Nagyon csunya, kiábránditó ma az olyan arcfestés, amely nem törődik a ruha szinével. *Tetőtől talpig harmonizálni kell rajtunk egymással minden szinnek.* Ma igy fontos! A régi festési mód talán éppen az ellenkezőjére törekedett, erős szineket alkalmazott, egymás mellé rakta őket, nem rendelte egyiket a másik alá az összhatás kedvéért. *Talán a régi asszony ezzel a módszerrel el tudta érni azt, hogy olyannak hasson, amilyen szeretett volna lenni, mig a ma asszonya nem akar más lenni, mint amilyennek megszületett, csak javitani akarja egy kissé a természetet.*

A modern nő már tudja, hogy szépsége megtartásához, a fiatalság meghosszabbitásához nem elég a festék. Ehhez elsősorban egészség szükséges. Meg kellett tanulnia azt, hogy az étkezés ronthat és javithat a bőrön, hogy a helyes emésztés legalább olyan fontos dolog, mint a napi mosakodás, hogy a rosszkedv, lelkibetegség árt a szépségnek, fáradttá, öreggé teszi a legszebb arcot is. Hogy, aki nem sportol eleget, nincs sokat friss levegőn, annak nehézkes lesz a járása, lomha a testtartása. Hogy a torna, a sport nemcsak szórakozás, hanem szépségápolás is. *Harmoniában kell tartani a lelket a testtel, a belsőt a külsővel egyformán. Igy fogjuk elérni legkönnyebben az egyáltalában elérhető maximális szépséget.*

Szerkesztői üzenetek

Mire jó? Nem szabad ennyire elcsüggedni. Azok a bajok és problémák, amelyeket levelében elsorol, valóban elég komolyak és elég nehezen megoldhatók. De van még ezekre is orvoslás, mert mindent segit megoldani *az idő.* Vagy a nekünk fájdalmat okozó emberek magatartása változik, vagy a mi érzékenységünk csökken, vagy egyszerüen csak megszünik a helyzet kibirhatatlan feszültsége, mivel ellankadnak az energiák és a forrponton semmi sem forrhat tul. Idő, idő muljon és egy szép napon arra ébred, hogy minden megenyhült, megnyugodott kivül és belül. Akinek annyi értelmességet és érzékenységet adott a természet, mint Levélirónknak, annak még sok szépséget és kárpótlást tartogat az élet. Hogy mostanában „elhagyta szerencséje" és „elesett embernek" érzi magát? Nem, ezt az érzését rázza le. Nem felel meg a valóságnak, tehát ne is szuggerálja magába. Ugy van az, hogy egyszer-másszor mindenkit meglátogat a balsors, mert „esőnek néha esni kell", ahogy Longfellow tartja. Bizony, esőnek néha esni kell, és nem teljes emberi élet az, ahol nem jelentkezik a szenvedés. A szenvedés érlel és emberebbé tesz — ha mi is ugy akarjuk. A balsorsot igy is lehet felfogni. És mihelyst elér az ember ennyi bölcsességhez: a fájdalom és tépelődés maró része elmarad.

Viktória. *Nem szabad ennyire félni tűztől-viztől, gyomorrontástól, lelki megrázkódtatástól, kereszthuzattól és napsütéstől! Ennek a nagy öndédelgetésnek az a magyarázata, hogy... hogy nem ment férjhez és hogy nincs senkije, akihez féltően ragaszkodjék, akiről gondoskodnia kellene, akit oltalmaznia és megtámasztania illene. Igy lett — sajnálatosan — sajátmaga imádója és gyermeke, de ezzel, egyuttal, meg is keseritette saját életét. Határozza el, amennyire csak erre képes, hogy hisz az orvosai megállapitásának és hogy nem beteg, sőt virulóan és gondtalanul egészséges... Lássa be pedig, hogy azok az „esetek", amelyek rémitgetik s amelyek sohasem bizonyultak még valóságnak — biztos tünetei a lassan erőre kapott, de annál alaptalanabb hipochondriának. Igenis, nem félni a következményektől, de sportolni, mozogni, erejét használnia kell, ezenkivül foglalkoznia kell valamivel, valamit dolgoznia, nehogy fölösen mindig saját személyével törődjenek a gondolatai, hogy igy és ugy, mi hiányzik még az öndédelgetéshez. Ha nincsen kenyérszerző munkára szükség — ahogy soraiból sejthetjük — akkor vállaljon szociális munkát, hiszen annyi tér és alkalom nyilik mindenfelé erre is. Másokkal foglalkozzék, anyákkal, akikre otthon éhes gyermekek várnak, fiatal nőkkel, akik egy kis kulturára vagy csak egy szakmunka pontos elsajátitására szomjasok — hogy betevő falatjuk legyen. Levele ugyanis — beteges hipochondriájától eltekintve — csupa tanultság, értelem és magától értetődő civilizáció. Ezt használja fel jóra, gyümölcsözőre, értékesre és meglássa, amint az első, áldásos eredményeket elérte, hogy megszünik minden képzelt betegsége!*

Vilma 29. Azt irja: a fővárosból vidékre ment férjhez egy ismertnevü főorvoshoz; amikor az megkérte annak idején, nem volt kimondottan szerelmes, inkább csak engedett a férfi ostromának s azt remélte, hogy majd csak megelégedett és boldog lesz. Ennek öt esztendeje, van egy gyönyörü, négyéves fiacskája és — boldogtalan. Azt a bizonyos sablont emlegeti, amely ugy hat, mint bizonyos unásig olvasott regények: fővárosi elkényeztetett urilány létére a vidéki város nem tudott neki semmit sem nyujtani, az „emberek ott tulegyszerüek", az „asszonyok beszédtárgya a háztartás és az obligát pletyka", szinház nincs megfelelő, zene nincs megfelelő, az ura folyton távol van, kora reggeltől késő éjszakáig lefoglalják a betegei, amikor fáradtan hazatér, „nem ér rá udvarolni", legfeljebb a fiacskájához rohan és nem tud betelni a gyermekkel . . . A huszonkilencéves, szépnek, érdekesnek, tartalmasnak mondott „Vilmának" ez nem elég. Ő „unja magát, üres az élete, neki szerelem, mulatság, szórakozás, társaság, fővárosi légkör kellene". Komolyan foglalkozik a válás gondolatával s azon gondolkozik, hogy a megfelelő „nőtartás" kérdését hogyan kellene rendezni. Még a fiacskáját is hajlandó volna átengedni az urának „kellő kikötéssel", csak ő szabad lehessen ujra és „megcsinálhassa mégegyszer életét". Nos, kedves huszonkilencéves Levéliró, a személytelen, de jóindulatu levélolvasó egy kissé megdöbben, amikor mindezeket olvassa. Vajjon igazán semmi sincs abban a leirt környezetben s az adott szereplőkkel, amit igaz szivvel ne lehetne *megszeretni?* Ott a gyermek, a leghatalmasabb kapocs egy igazi anya számára; ott a férj, aki minden asszonyi panaszán keresztül is rokonszenves és tiszteletremélтó marad: hivatása a legszebb, kötelességtudása megkapó, kapaszkodását a szeretetbe, a gyöngédségbe meg kell érteni; ha a felesége is tudna rá ugy mosolyogni és karjába ugy bujni, mint a gyermeke: hogy tudná az kényeztetni asszonyát is, nemcsak kisfiát. És miért lenézni az ugynevezett „egyszerü" embereket? Nem az olvasottság, a tennisz- és bárélet, szellemi fitogtatás és ügyes külsőség teszi érdekessé az embereket. Az érdekesség belül van és megtalálható a legszerényebb sorsu teremtés bensejében is. Mindenkinek van szenvedése, öröme, ragaszkodása, emléke, reménye, emberi sorsa. Mindenki — ahogy van — a legérdekesebb meg nem irt regény, mindenki egy darab világegyetem, egy darab ősterméset, amely különböző formák mögé bujt el. Azért jön az ember — mint ahogy „Vilma 29" megállapitja magáról — „magasabbrendü" világból, hogy ezt az egyszerüséget is megértse a maga kifogyhatatlan komplikációiban. És akkor már nem lehet „nem érdekes" a környezet. Már akkor annyi fejtörést és ámulatot nyujt, hogy egy élet kevés a megfejtéséhez . . . Lám, igy is lehet a „vidéki számüzöttséget" felfogni, megtölteni tartalommal és értékkel, ha az ember tartalmas és értékes. Elvégre ugy tesz, ahogy akar, azt cselekszi, amire elhatározza magát. De jól gondolja meg, mit hagy ott, milyen értéket dob el, hogy törést mindenesetre okozzon saját és mások életében. Talán még menthető volna az otthona, a családi élete, a teljesitett kötelesség derüje és egy szeretetteljes, nem önző asszony nyugalma.

Keep smiling. Szabad forditásban ez azt jelenti, hogy : „Maradj meg a barátságos arcnál. Mosolyogj a magad és mások kedvéért." Amerikai bölcsesség, ellenben valóban bölcs és ezért nincs se helyhez, se korhoz kötve, mondhatták volna a régi görög vagy keleti gondolkozók is. Sok mindent jelent, többek közt azt, hogy ne hagyd magadban felülkerekedni a depressziót, mert ezzel nem javitsz, csak rontasz sorsodon. De jelenti azt is: nincs okod, hogy csüggedj; nem várhat-e rád a szerencse a legközelebbi sarkon tul? Végül ugy is értelmezhetjük: ne mutasd meg bensődben mi van, akaszd a fölényes derü maszkját arcodra, mert mi közük a többieknek ahhoz, hogy mi megy benned végbe. Ne avass be lelki életedbe senkit, hanem mosolygó arccal igyekezz előre, mert az emberek nem szeretik, ha embertársuk a maga levertségével terhükre esik, jobban szeretik a bonyodalommentes, mosolygó embert . . . Ilyenmódon sokféle értelmet lehet belemagyarázni ebbe a yankee-jelmondatba, de egyik sem válhatik kárunkra.

KIS KÉPES VASÁRNAP

Október

Nincs levele már a fának,
fönn, a légben varjak szállnak,
az erdőben nyulak, őzek
jaj, be szomoruan járnak.

A ligetet köd takarja,
rigó sétál az udvarba' —
lágy az avar, éjszakára
az lesz majd a fejealja.

Nincs már tücsökszó a réten,
ritkán süt a nap az égen,
lompos felhők esőt hoznak,
didereg a táj a szélben.

Csak a kóró áll jókedvvel,
nem törődik a szelekkel,
hogyha fú is, zörög vígan,
igy dacol ő októberrel.

Kalocsai Imre.

Szépséges nyári este volt s millió tücsök húzta a nótát a sok hajladozó mezei virágnak.

A jegenyefa ágán egy gerlice üldögélt. Gyönyörködött a víg muzsikában.

— Burukk... burukk... Gyönyörű zene. Beillene a király kastélyába — szaladt ki a dicséret a száján.

— Abbizony! — bólintott rá a hold s ő is megállt egy pillanatra az égen, hogy hallgassa a nótát.

Prücsökék meg odalent annál szebben huzták.

— Burukk... burukk... idehallgass, primás! — kiáltott le hozzájuk a gerlice. — Menjetek szaporán a király udvarába. Ma reggel hallottam a ficseri-fecskétől, hogy szükség volna éppen száz jó muzsikusra.

— Hallod, komám, mit beszél a gerle? — lökte meg Tücsök ur Prücsök Kajafást. — Meg kéne próbálni.

— De meg ám! — javalta a másik. — Minél hamarább, mig más be nem szegődik.

— Ácsi! — intett a bandának.

— Készülődjetek hékás, mert hajnalban indulunk a király udvarába.

Hej, megörült a népség. Le sem hunyták a szemüket áldott éjjel a nagy boldogságtól.

Mire biborodni kezdett az ég alja, ott állt a banda egy szálig, vadonatuj zöld bársonynadrágban, a vadzsályabokornál. Hónuk alatt szorongatták a kopott hegedüt s várták az indulást.

— Utánam, morék! — kiáltotta Prücsök. Azzal surr! — alig szöktek hármat, már ott is voltak a tornyos palotánál.

Tódultak vón befelé a cifrapántos ajtón, csakhogy elébük állt egy nagybajuszu strázsa.

— Irgumburgum, kik vónátok, Jóban-e vagy rosszban jártok? — pattogott mérgesen.

— Nem vagyunk mi, instálom, ilyen-olyan szedett-vedett népség. Mink a király zenészei vagyunk. De elhúzzuk jó szivvel a vitéz ur nótáját is — hajlongott a primás s rázenditett a vig muzsikára:

Cini-cini muzsika,
járjad koma, járjad,
fordulj, lendülj, ugorj, perdülj,
mig birja a lábad!

No, ha rázenditett, a strázsa meg járta.

Félrevágta sastollas süvegét s nyalkán, szaporán verte a taktust a csizmája sarkával.

Abba se tudta hagyni, csak intett, hogy mehetnek.

Igen ám, de a második ajtónál már két katona állott.

— Kit kerestek, tücskök-prücskök? — mordult rájuk az egyik bajuszos.

— A felséges királyt — nyögte ki a primás s beszéd helyett ráhuzta a nótát:

Cini-cini muzsika,
járjad koma, járjad,
fordulj, lendülj, ugorj, perdülj,
mig birja a lábad!

No, a vitézek is lecsapták a puskát. Derékon kapták egymást s ugy rakták, cifrázták a táncot, hogy csakugy döngött belé a márványos padló.

A banda se volt rest, addig szép csendesen besuttyant az ajtón.

Hát uramfia, a harmadik szobában már egész regiment állotta a strázsát s maga a főfő-strázsamester ripakodott rájuk. Azaz csak ripakodott volna, mert a zöldmundéros banda letorkolta menten a nótával:

Cini-cini muzsika,
járjad, koma, járjad,
fordulj, lendülj, ugorj, perdülj,
mig birja a lábad!

Nohát, az birta keményen...

Rugta a port a köszvényes lábával, hogy csakugy rengett belé a kövér pocakja.

Ihaj-tyuhaj! — a regement se kérette magát —, egy-kettőre széjjelrugta a kastély oldalát.

— Csend legyen, szedte-vette garázda népsége! — dugta ki a fejét a miniszter egy függönyös szobából. — Hát nem tudjátok, hogy nagybeteg a király?

S hát csakugyan, hallatszott is keserves nyögése a puha pelyhes ágyból.

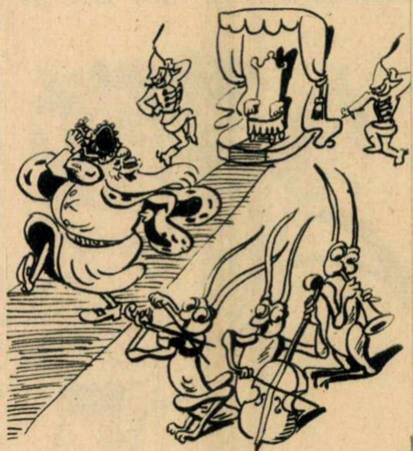
— Ebben a percben meghalok, ha egy jót nem kacaghatok — nyöszörgött a beteg s közben kisanditott a félig nyitott ajtón.

No, ha kisanditott, le s ugrott menten a tornyos nyoszolyáról, oda perdült a küszöbre, s ugy, de ugy kacagott a zöldnadrágos prücsökbanda hajlongó primásán, hogy tüstént kiszaladt a betegség belőle.

Olyan egészséges lett, mint a makk s három hétig egyfolytában bokázott a mérges miniszterrel.

Tücsökéket megfogadta udvari cigánynak s a fülébe minden este azok muzsikálnak.

Ákosfyné Eötvös Irén.

Egyszer Mókus Peti gondolt egy merészet, máskép kell csinálni most már az egészet! Nem elég egész nap csak mogyorót enni, egy kis vándorutra kéne most már menni. Szépen összeszedte, jól kinyalta magát, erős drótkefével megfésülte haját, aztán, mint ki dolgát legjobban végezte, kalandos nagy utját azonnal megkezdte. Csak ment és mendegélt, árkon, bokron, hegyen, hogy Franciahonban mielőbb ottlegyen. Ott majd megkeresi a Mókuscsaládot, akiket ő bizony még sohasem látott.

Ha autót látott, pótkerékre csücsült, aztán mint egy rigó, olyan vigan fütyült. Végül ugy szerette már a benzin szagát, hogy nélküle nem jól érezte már magát. De mint potyautas, vonatra is ült, ott a mozdony mellett, bizony majd megsült. Viszont ilyen módon gyorsan utazott, igy a választáson hát nem habozott.

Nem mondom, poros lett a szeme, a szája, mire megérkezett Párizs városába. Ott a Szajna partján vert magának tanyát, a Szajna vizében rendbehozta magát. Jólesett a fürdő, tisztább is lett tőle, jó nagyokat uszott a folyó vizébe. Persze csak éjszaka, nappal nem lehetett, az emberek előtt vizbe nem mehetett, mert hogy nem volt rajta éppenséggel semmi, a sötétben kellett hát a vizbe menni.

Másnap felöltözött nagy gonddal, gálába, hatalmas vattát tett kabátja vállába, mert tetszeni akart embernek, állatnak, akik kint az utcán egész nap fáradnak. Mert annyit már látott, könnyebb otthon lenni, ott az élelemért semmit sem kell tenni; bezzeg itt rogyásig dolgozik az ember, minden egyes személyt komoly munka terhel. Sehogy sem tetszett ez vig Mókus Petinek, vége lett egyszerre fütyülő kedvinek; no de azt megnézem, mit csinál a család, vajjon a Mókussors hozzájuk is galád?

Igen ám, de ugyan, hol laknak őkelmék? Tudnom kell ezt, előbb, mint hozzájuk elmék? Szörnyü nagy Párizsban ugyan hol keressem, a sok állat közül melyiket szeressem — tűnődött magában és ugy döntött legott, hogy egy kövér rendőrt szólitgat majd meg, ott, ahol a forgalom kétfelé ágazik, mert hiszen őrája ebből jó származik. Nem kell keresgélni, mingyárt megtalálja és a gondolatát valóra is váltja.

Pontos cimet kapott: elefánttal szemben, lakik a rokona egy mókusketrecben, de persze, jól messze, kint az állatkertben; Mókus Peti kezdett rohanni e percben. Oda is ért hamar, belesett a kapun, ilyesmit nem látott soha eddig falun, azután besétált, kezében a jeggyel, nehogy még elvétsék őt is bármelyikkel a rokonok közül, akik már ott laknak, és hogyha jól látja, éppen vigan vannak. Hej, de volt is öröm, amikor meglátták, vendégszeretettel, mogyoróval várták, persze, ő csak kivül ácsorgott a rácson, de megosztozkodtak kiflin és kalácson.

Egyszercsak egy gyerek kiáltott egy nagyot és hirtelen Peti dús farkához kapott; mama, itt egy mókus, vigyük gyorsan haza, bömbölte keményen a kis török basa. Még csak ez hiányzik, rémüldözött Peti és örült, hogy anyja fiát kineveti. — Nem lehet ezt, Tommy, megbüntetnek érte, — de a konok lurkó anyját tovább kérte.

Hogy mi lett a vége? Egy alapos verés, amit nyomban kapott a kis bőgő merész, akit végül Peti még nagyon is sajnált, — de nem volt igaza, mert a verés használt.

Azután bucsut vett a rokoni körtől, ezenkivül még az állatkerti őrtől, aki előtt jeggyel igazolta magát, hogy ő „privát mókus", nem pedig egy saját!

Azután a sok nép szana-széjjel széledt, Mókus Peti pedig — álmából felébredt. Ott ült most is a fán, ahol eddig lakott és ahol fáradság nélkül mindent megkapott. — Mégis jó az Isten, nem volt ez, csak álom, hogy el nem mehetek innen, már nem bánom. — Ezentul boldog volt, ugrándozó, bohó, nem is akart lenni, soha többé mohó, aki mást akar, mint amit a sors adott, — és amig csak megvolt, azon a fán lakott.

F. R.

MEGFEJTÉSEK

az 1938 október 2-i számból:

KERESZTREJTVÉNY.

MINISZTERTANÁCS
ONODI EGO KARST
NF ARANYSZIN EA
TIPP ATETŐ KONT
ENESE ETA TILDI
ZI ZSÉ E IHN ES
UTÓIZ AMA EGISZ
MILLIÓKEGYMIATT
AV OB CSG IK ÁA
UPRE IZA SOIR
ASRI POSTA RVSZ
L ITAT I ZAMA U
KÉMIA ANA DÁNOK
OVÁS CLAUS NONO
TISZTELTFEGYVER

Körmérkőzés. Az utolsó mérkőzést a KAC 6:5 arányban nyerte meg. Igy a megállapodás szerinti pontozás alapján mindkét csapat 31 pontot szerzett.

„Tan"-lépcső: Tanitvány, Stan és Pan, Botanikus, Britannia, Lusitánia, Hamis tanu, Turkestan.

Szórejtvény: Tengerifű.

Fukargond: Hörcsög ur 5 pengőt akart eredetileg adni.

Épitősdi: 4. Kasznár. 5. Szárnyak. 6. Kaszárnya. 7. Nyakazás. 8. A szánka.

MEGFEJTÉSEK

az 1938 október 9-i számból:

KERESZTREJTVÉNY.

PÁZMÁNYPÉTERMŰVEI
ODAADO ALI AUTARK
MÁRT TELERAK ANNA
ÁM AK TOLAT ŐZ ŐR
D ODON TEN OROM O
ÉÉ OR KAMAT DR KS
KORONA ELŐADO
VER MARADISÁG FAV
EZ K T MIR Z L LÖ
RETIRÁL M NAPIHIR
ETEL LOBOGÁS BECÖ
SEREG POTOL MÁRIS
MK LÖK RIT RÁK OM
A E RESZKIROZ N A
REMEG K A A ODAIR
TESSEDIK GYALÁZAT
IE ITT KÁR HON MY

Rejtvények: 1. Marabu. 2. Ne meséljen. 3. Felemás. 4. Hiu zsoké. 5. Hatóság. 6. Fiaskót vall.

Szóbeiktatás: Hely. Iroda. Mese. Nyelv. Uszó. Sor. Zene = HIMNUSZ.

Irodalom: Petőfi 1. A szél. 2. Dalaim. 3. Tündérálom. 4. Az őrült. 5. Jaj, be bus ez a harangszó!

Megfejtések

az 1938 október 2-iki számból:

Kis keresztrejtvény. Vizszintes: 1. Tilosba. 6. Ár. R. 7. Ős. V. 8. Iró. Z. 10. Ios. 12. Vau. 14. Rs. 15. Lb. 16. Adó. 18. Amo. 19. Tivadar.

Betürejtvények: 1. Uramfia. 2. Malátakávé.

Egy kis zavar: Ég a napmelegtől a kopár szik sarja.

Megfejtések

az 1938 október 9-i számból:

Kis keresztrejtvény: Vizsz.: 1. Háborgó. 6. Ar. K. 7. Y v. 8. Lud. 10. Vih. A. 11. Ima. A. 12. Sió. 14. Iet 16. Tt. H. 18. Ln. 19. Otromba.

Betürejtvények: 1. Csonka torony. 2. Szanatórium.

Csak a mássalhangzók: Zug az éji bogár, neki megy a falnak Nagyot koppan akkor, azután elhallgat. (Arany: Családi kör.)

A nyertesek nevét későbbi számunkban közöljük.

A melléklet kiadásáért dr. KOVÁCS DEZSŐ, a szerkesztésért dr. SZERELEMHEGYI ERVIN felelős. Pesti Hirlap R. T. kiadása, Légrády Testvérek R. T. nyomása. Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. Nyomdaigazgató: KERTÉSZ ÁRPÁD.

KÉPES VASÁRNAP

STETKA: MINDSZENTEK — (A Fővárosi Képtárban)

MINIATÜRÖK

I. FERENC JÓZSEF (1830—1916)

egy alkalommal Balassagyarmaton megtekintette egy odavaló gyáros ipartelepét.

A gyárosnak nagy iparvállalatán kívül volt még egy másik, szintén nem kevésbé nevezetes büszkesége, az tudniillik, hogy ő volt a legnagyobb *katonaszállító* egész Nógrád vármegyében, lévén neki tizennégy fia.

Nagy öröm volt tehát a gyároséknál, midőn hirül vették, hogy az uralkodó őket is kitünteti legmagasabb látogatásával. A gyáros tizennégy gyermeke élén a virágokkal diszitett és „Isten hozott" felirattal ellátott diszkapu előtt várta az uralkodót és midőn a távoli porfelhőből kibontakozott a király kocsija, mindnyájuk ajkáról egyszerre hangzott el az örömujjongás:

— Jön a király! Jön a király!

A király megérkezvén, egyenesen az ipartelep megtekintésére akart indulni, de a gyárosban felülkerekedett az apai büszkeség:

— Engedje meg felséged hódoló alattvalójának, hogy bemutathassam családomat.

És azután a király felé fordulva, sorban, ahogyan álltak, megnevezte gyermekeit.

— Ez itt a Józsi fiam, a legidősebbik, ez a Gábor, Gyula, Márton, Ferenc (stb., stb.) és végül ez a kis pubi: a Lacika ... Most pedig, felséges uram, megmutatom a — gyárat.

Mire a király érthető megütközéssel, de persze tréfásan igy szólt:

— Köszönöm, köszönöm. Amint látom, jó karban van.

*

LEFÈBVRE FRANÇOIS JOSEPH (1755—1820),

Danzig hercege, francia tábornagy, midőn először öltötte magára marsalli egyenruháját, egyik barátja, egy államtanácsos, gratulációját igy fejezte be:

— Szép ruhája van önnek!

— Meghiszem azt, hogy szép — felelte a marsall —, harmincöt évig dolgoztam rajta és csak tegnap fejeztem be!

*

KRÜGER PAULUS-t (1825—1904),

a transvaali köztársaság elnökét egy alkalommal valamelyik messzeeső farmról egy vén bur látogatta meg. Valami jó kormányhivatalt kért tőle.

— Tudsz-e irni és olvasni? — kérdezte Krüger.

— Olvasni tudok, de irni nem.

— Nagyon kár. Ha nem tudsz irni, akkor legfeljebb miniszternek tehetnélek meg; ilyen állásom azonban jelenleg nincs üresedésben.

ALDRICH THOMAS BAILEY (1836—1907)

amerikai költő és humorista levelet kapott *Morse*-től, az amerikai tudományos akadémia elnökétől. Morse kézirása teljességgel olvashatatlan. A humorista a következő levéllel felelt a tudósnak:

„Kedves Morse!

Nagyon boldog vagyok, hogy levelet kaptam Öntől. Talán még boldogabb lettem volna, ha ki tudtam volna azt silabizálni. De nem tudtam többet kisütni belőle, mint a dátumot és az Ön aláirását, amelyet kisejtettem. Az Ön levelében sajátszerü varázs van: sohasem évül el, sohasem veszti el az ujság varázsát. Az ember végre is azt mondhatja: Ime egy levél Morsetől, amit még nem olvastál; azt hiszem, hogy még egyszer meg fogod próbálni s évek mulva talán abban a helyzetben leszel, hogy rájössz az értelmére és kisütöd, hogy mit akar ezekkel a *t's*-ekkel, melyek ugy néznek ki, mint a *w*. Más levelet az ember elolvas, eldob, elfelejt, de az Önét örökre, olvasatlanul megőrzi. Okos embernek egész életére elég *egy* ilyen levél.

Az Ön csodálója

Aldrich."

*

MARK TWAIN (1835—1910)

amerikai humoristától egy alkalommal csevegés közben egyik barátja ezt kérdezte:

— Voltál már valaha Bunkershillben, ahol a függetlenségi háboruban egy hires csata folyt le?

— Én nem — felelte Mark Twain —, hanem apám ismert egy embert, ki azt beszélte, hogy öreg barátjától hallotta, hogy annak egy nagybátyja volt, ki vele közölte, hogy anyai nagyapja ugyanabban az ezredben szolgált egy vadással, kinek apjának egy agglegény rokona mesélte, hogy egy emberrel találkozott, ki Washington Györgyöt Bunkershill vidékén látta.

*

JEROME K. JEROME (1859—1927)

angol humorista szellemes hasonlatai:

— A lángész gyémánt, mely lobog és elillan. A közönséges elme kőszén, mely kiég és lesz belőle — koksz.

— A lehetetlenség sohasem kötelesség és a kötelesség sohasem lehetetlenség.

— A nevetés hasonló a szerelemhez: mindegyiknek magától kell jönnie és keveset ér, ha erőltetett.

— Hölgyek, akik nagyon is sokat törődnek a körmeikkel, olyanok, mint az államok, melyek mindig fegyvereiket javitják.

— Az álszemérem olyan illatszer, amelynek rossz szagot kell elrejtenie.

PHEIDIAS (Kr. e. V. század)

görög szobrászművész önzetlenségéről is hires volt. Egyetlenegy igaz barátja volt: Pantarces, ki mindenáron szintén szobrász szeretett volna lenni, de nem lehetett az, mert nem születetett annak. Pheidias látta barátja szenvedéseit; fájt neki a tudat, hogy Pantarces, kivel ő oly bensőleg összeforrott, nem hagyhat maga után dicső nevet a kései utókorra.

Feltette hát magában, hogy me[illegible] örökiti barátja nevét.

Midőn a szent berkek mis[illegible] árnyai között a világszerte ismeretes Jupiter templomát fölépitette az athénei tanács, Jupiter szobrát a templomban Pheidias zseniális vésője örökitette meg. Midőn bevégezte az elefántcsontból és aranyból készitett óriási szobrot, barátja nevét Jupiter egyik ujján örökitette meg, odavésvén e szavakat: „Pantarces szép". A szobor lábai alá pedig a zsámoly homorulatára ezt irta: „Én az athénei Pheidias müve vagyok, Charmides fiáé".

*

VILLARS CLAUDE LOUIS (1653—1734),

Franciaország marsallja, izig-vérig katona volt. A harcmezőn szerzett dicsőséget mindennél többre becsülte. Halálos ágyán feküdt, midőn megtudta, hogy Berwick tábornokot a lengyelországi Philippsburg ostrománál egy ágyugolyó ölte meg.

— Hogyan! — kiáltott fel Villars —, Berwicket ágyugolyó ölte meg? Nemde, mindig mondottam, hogy Berwick sokkal szerencsésebb nálam.

*

KIMON (Kr. e. V. század)

athénei hadvezér a szövetségesek kivánságára felosztotta a sestumi és bizánci csatákban nyert zsákmányt. Az egyik oldalra a meztelen foglyokat állitotta, a másik oldalra pedig a ruhákat, ékességeket és a drágaságokat tette s felszólitotta a szövetségeseket, válasszák ki, hogy az igy két részre osztott zsákmányból melyik részt óhajtják. A szövetségesek a ruhákat és drágaságokat kivánták és igy a foglyok az athénebelieknek maradtak.

Már gunyolni kezdték Kimont, hogy a zsákmány javát átengedte az idegeneknek, midőn Lydiából és Phrigiából megjöttek a foglyok rokonai s nagy pénzösszegekkel váltották ki azokat.

KÉPES VASÁRNAP

RENDJELEK A POLITIKÁBAN

A magyar koalició kormányzata alatt sok kellemetlenséget okoztak a cimadományozások, rendjelek, kitüntetések. A 48-as képviselők — elveik fenntartásával — erősen pályáztak az udvari tanácsosságra, magyar nemességre, sőt a rendjelekre is. Bécsben nem nagyon szívesen látták ezt, ami Wekerlének, Andrássynak, Zichy Aladárnak sok munkát adott.

De mindezek csekélységek voltak ahhoz a bonyodalomhoz képest, amely Kossuth Ferenc Lipót-rendjele körül támadt és csaknem Kossuth lemondását okozta.

Ez pedig az egész kabinet válságát idézte volna fel, ami fölboritotta volna a 48-as és 67-es pártok között amugy is keservesen fenntartható egyensulyt is.

Egy szép nap reggelén megszólalt telefonom és György ur, Andrássy Gyula öreg komornyikja a már nem szokatlan hirrel kedveskedett, hogy a belügyminiszter délután Bécsbe utazik s arra kér, készüljek az utra, hogy délután elkisérhessem.

Egy bőröndöm állandóan be volt csomagolva s igy a készülődés nem sok munkát okozott.

A Nyugati pályaudvaron találkoztam Andrássyval és csakhamar robogtunk Bécs felé.

Andrássy szokása szerint előbb olvasgatott, majd kis vánkosát feje alá téve, 10—15 percig szundikált, de amint felébredt, rendes ideges mozdulatával megsimogatta és rendbehozta kissé zilált haját s megindult a beszélgetés.

— Mi baj van, kegyelmes uram? — kérdeztem —, hogy ennyire hirtelen utra kellett kelnünk?

Andrássy mosolyogva válaszolt:

— Nagy baj van, nagyon nagy baj.

— Csak nem kormánybukás van a láthatáron?

— Hát lehet ebből a históriából az is, de ezt — tudhatja — nem tartanám nagy bajnak.

Ezt el is hittem Andrássynak, mert hiteles tanuja vagyok annak, milyen kedvetlenséggel vitte a belügyi tárca ügyeit.

*

Münchenben — már a háború alatt — egyszer meg is magyarázta nekem az okát. A város szélén levő kínai pavillonban uzsonnáztunk. Én fölelevenitettem az „eltünt akták" hires történetét.

Nem sokkal azután ugyanis, hogy a koaliciós kabinet hivatalba lépett, egy napon Hadik János államtitkár kéretett a belügyminisztériumba. Nagyon izgatottan fogadott és a legszigorubb titoktartást fogadtatva meg velem, elmondotta, hogy fontos, sőt bizalmas akták sürün eltünnek s a házi vizsgálat nem tudott még nyomára jutni a dolognak. Kérdezte, mi tevő legyen.

Azt tanácsoltam, hivassa azonnal Boda Dezső főkapitányt, aki megbizható és ügyes ember.

A „megbizhatót" azért kell hangsulyoznom, mert Hadikot nem lehetett eltántoritani attól a gyanujától, hogy „a régi rezsimnek" a minisztériumban lévő hivei tüntetik el az aktákat.

Gróf Hadik megfogadta a tanácsomat és Boda egyik legügyesebb detektivjét bizta meg a nyomozással.

Napokig teljesen eredménytelen maradt a munka. Végre telefonüzenetet kaptam, hogy keressem fel az államtitkárt, kiderült már a nagy titok!

Siettem a minisztériumba, mert valóban érdekelt az ügy.

Hadik gróf nevetve fogadott.

— Találja ki, mi történt?

Miután erre nem vállalkoztam, elmondotta, hogy a jóeszü detektiv, miután minden kutatás hiábavalónak bizonyult, engedélyt kért arra, hogy a miniszter hazamenetele után megnézhesse a papirkosarát. S ime, már az első napon két, darabokra tépett aktát talált abban.

— Igen, igen, emlékszem az esetre — mondta ott a kinai pavillon előtt nevetve Andrássy. — Meg is magyaráztam Jánosnak, aki nagyon haragudott, hogy egy kezdő miniszterrel ne bánjék ily szigoruan. Én még hazulról ahhoz szoktam, ha valami irás nem érdekel, azt széttépem és a papirkosárba dobom. Megigértem neki, hogy leszokom erről. De itt, négyszemközt, megsugom magának, hogy engem szörnyen nem érdekelt az a miniszterség. Az apám engem a külügyminiszterségre nevelt, oda pedig nem eresztenek engem az osztrákok, még ha erre az állásra egy valóságos négylábu tinót is kellene kinevezniök. (Tragikus külügyminisztersége akkor még az idők méhében szunnyadott!)

*

— Hát akkor mi az a nagy baj? — kérdeztem.

— Nem csekély dolog. Kossuth bizalmasan értesült arról, hogy a király a vaskorona-renddel akarja kitüntetni. Azonnal felkereste Wekerlét és közölte vele, hogy ő azt nem fogadja el. Az minden szakminiszternek kijár bizonyos idő után, magyarnak, osztráknak egyaránt, de ő nem egyszerü szakminiszter, hanem a legnagyobb parlamenti párt vezére és Kossuth is. Ő tehát mást, mint Lipót-rendet, nem fogad el. Wekerle hiába próbálta kapacitálni s végül is érintkezésbe lépett Daruváryval, a kabinetiroda főnökével s előadta neki a nagy bonyodalmat, arra kérve őt, érvényesitse befolyását a királynál oly irányban, hogy ezuttal járuljon hozzá a kivételes elbánáshoz.

Daruváry ijedten tiltakozott e feladat elvégzése ellen. Azt felelte, hogy akkor forradalom tör ki az osztrák szakminiszterek között s neki is állásába kerülhet a dolog.

Végül is Wekerle Andrássyt kérte meg, jelentkezzék legfelsőbb kihallgatásra s próbálja meg ő a kedvező döntést kieszközölni. Andrássy nem szivesen vállalta a közbenjárást, de Wekerle az ő szokott ügyességével addig gyurta, amig beleegyezett.

— Nos hát — mondotta Andrássy —, ezért utazunk most Bécsbe és szeretném tudni, mit szól ehhez a tragikomikus ügyhöz?

— Kegyelmes uram — válaszoltam kis vártatva —, én tudnám, mit mondanék I. Ferenc Józsefnek.

— Erre aztán valóban kiváncsi vagyok — szólt mosolyogva Andrássy.

— Előrebocsátom, hogy tudomásom szerint a király kedveli Kossuthot.

— Ez igaz, hiszen erről már sokat beszéltem magának.

— Ennek tudatában én azt mondanám a császárnak és királynak: Felséges ur, ha a Kossuth Lajos fia kabinetkérdést csinál abból, hogy megkapja a Lipót-rendet, én kettőt adományoznék neki. Egyet nappali, a másikat éjjeli viselésre.

— Ez kitünő dolog — mondta Andrássy jóizüen nevetve. — Tudja-e, hogy én ezt igy szóról szóra megmondom a királynak.

Másnap déli tizenkét órára volt kitüzve a királyi kihallgatás. A Burgig elkisértem Andrássyt, azután a Bristol-szállóba mentem, mert megbeszéltük, hogy ott ebédelünk. Egy óra után érkezett meg a miniszter. Azonnal bementünk az étterembe, mert ebben az időpontban Andrássynak már olyan farkasétvágya volt, hogy beszélni sem lehetett vele. Különben is az volt a szokásom, hogy amikor a királytól jött, nem kérdeztem tőle semmit, reá bizva, mit akar elmondani, mit nem.

Meg kellett még várni azt is, hogy rágyujtson a havannájára. Sohasem vágta le késsel, hanem a körmével kanyaritotta le a szivar végét. Néhány szippantás után nagyot lélegzett, mint aki sorsával teljesen ki van békülve s azután megszólalt:

— Teljes siker!

Hallgatólag vettem ezt tudomásul, mert tudtam: folytatása következik.

— Hát tudja, én még nem láttam a királyt ugy nevetni, mint amikor elmondtam neki a két Lipót-rend ötletét.

— Hát rendben van — mondotta —, különben is ez a Kossuth olyan derék ember.

— Az osztrák miniszterek prüszkölni fognak — végezte be a témát Andrássy. — De nem sajnálom őket. Elég borsot törnek amugy is az orrunk alá.

Néhány hét mulva közölte velem Andrássy, hogy Wekerlének elmondta az egész történetet. Az is jót mulatott rajta és igy szólt:

— Ez igazán heles ötlet volt!

Atropos.

Őszi [illegible]

ISKOLÁS GYEREKEK

Egyszer megkérdezte valaki, hogy mi volt legszörnyübb élménye életemnek? Lelkiismeretesen akartam válaszolni: csakugyan, mi lehetett a legkellemetlenebb élménye egy olyan embernek, aki háboruban nem volt, nem siklott ki vele a vonat, nem zuhant le repülőgéppel és nem robbant szomszédságában repülőbomba? Csak másnap tudtam felelni, — olyan lelkiismeretes voltam, hogy összes többé-kevésbé életveszélyes kalandjaimat összeállitottam, leirtam és egymásután kihuztam valamennyit, jelentéktelenségük sorrendjében... Egy maradt meg: az a pillanat, amikor *először mentem iskolába*...

A kisvárosi elemi iskola kapuja — gondolom — éppen olyan, mint minden más elemi iskoláé: de akkor rettentően magasnak, szélesnek és félelmetesnek tetszett. Amikor anyámmal beléptünk a sötét, hüvös és kellemetlen-sárgára festett hosszu folyosóra, olyan rémület fogott el, hogy még sirni se mertem. Hátha rámront valami rossz és ellenséges szellem az egyik homályos zugból! Kövér, komor, nagybajuszu és szigoru öregember állt a folyosó végén, egy kis fülke ajtajában. Egyenruhát viselt és haragosabb volt, mint egy bukott miniszterelnök. Azt kérdezte:

— *Kit keres a tekintetes asszony?*

— A tanitó urat — mondta az anyám és én ugy éreztem, hogy *ő is fél*. Ebben a percben eltört a mécses: bömbölni kezdtem. A rejtélyes nevü, egyenruhás rém a fejemre tette sulyos és párnás kezét, azt mondta:

— *Ne bőgj, fiam, mert az itt tiltva van!*

Aztán bekerültünk a tanitó urhoz, aki szőke volt, sovány és hosszuhaju: később kiderült, hogy verseket ir. De már harmadikos voltam, amikor végképpen elhittem, hogy az iskolában nem *Bajusz* bácsi, a pedellus a legnagyobb ur az iskolában... Sokszor éjjel, álmomból riadtam föl: ugy éreztem, hogy Bajusz bácsi *fejemre teszi a kezét*... De a legszörnyübb pillanat kétségtelenül az volt egész eddigi életemben, amikor *édesanyám elment és otthagyott engem a vad, ellenséges és érthetetlen világ közepén*, rémülten, tehetetlenül, kétségbeesetten. Bizonyos voltam abban, hogy megölnek. Levisznek egy sötét pincébe és pókokkal szivatják ki a vérem, vagy eladnak a hentesnek, aki kolbászt csinál zsenge tagjaimból. Szóval rettenetesen meg voltam rémülve. Emlékszem, egész délelőtt orditottam és bőgtem:

— *A papámhoz akarok menni, engedjenek a papámhoz*...

Érthető. Anyám elárult: otthagyott, a rejtelmes hatalmak zsákmányául. Egy biztonságos hely volt az egész világon számomra: ahol az apám van, — aki akkor *Isonzónál harcolt, a legvadabb pergőtűzben*...

Jobboldali kép: az arab elsőosztályos tanuló öreg mestere.

Nagyon sok idő telt el, amig ezt a szörnyüséget elfelejtettem. Már régen megszoktam az iskolát, sőt odáig merészkedtem, hogy Bajusz bácsitól vettem az uzsonnát, de azért éjjel még mindig felriadtam néha a rémülettől...

*

Amikor elmeséltem kiváncsi ismerősömnek „életem legszörnyübb élményét“ gondolkozott egy kicsit és azután szinte szégyenlősen azt mondta:

— Te!... én voltam a háboruban is, öregebb vagyok nálad vagy tiz esztendővel, de ha sokat gondolkozom a legkellemetlenebb élményemen, nekem is ez jut eszembe, ez az első iskolai nap... Nem mintha a pergőtűz, a gáztámadás, a szuronyroham nem lett volna borzalmasabb, de valahogy az elmult. Másfél óra mulva már nyomát sem éreztem a feszültségnek.

De az *első nap* az idegen iskolában, idegen gyerekek és felnőttek között, — az bizony kellemetlen volt és hosszadalmasabban volt kellemetlen, mint egy szuronyroham...

*

A mai iskola bizonyosan más, mint a háboru alatti. Sokat változott a világ és sokat változott a neveléstudomány is. Ma a régi, klasszikus gimnázium anyagának egy részét az *élet anyagával helyettesitették:* olyannal, aminek a nebuló kint az életben nagyobb hasznát látja... Az „elméleti“ tárgyak egyrészét, amit az érettségi után amugy is elfelejt minden valamirevaló diák, *az egyetemen tanitják* azoknak, akik *tudományos pályára akarnak menni...*

A nagy világon *millió és millió gyerek él:* a gyarmatokon, az egyenlitő alatt, a sivatagok sátraiban és a hómezők jégkunyhóiban, eldugott falvak apró, nádfödeles házaiban tudásra éhes csöppségek várnak, akiket *meg kell tanitani valamire.* Legalább annyira, hogy a kongómenti néger csemete ne jöjjön zavarba, ha majd felnőtt korában huszonhét holland forintot kérnek tőle egy kajlaszarvu afrikai bikáért, mert hát a kezén és a lábán összesen csak husz ujj van...

A sokféle mai iskolatipus között természetesen vannak ősrégiek is: ilyenek az arab népiskolák, ahol még ma is a Korán a főtantárgy. Amióta Törökország áttért az európai irásmódra, az arab iskolamesterek őrködnek a régi, hagyományos mohamedán oktatási módszerek fölött. Szegény arab nebulók: milyen gyöngyéletünk van nekünk, európaiaknak az iskolában! Mi megtanuljuk az egyszerü, gyorsan áttekinthető alig pár jegyből álló irást, — nekik be kell magolniok azt az ezerféle szabályt, ami oly nehézzé teszi az arab irást és olvasást! Igaz, hogy Mohamed megmondta: csak egy könyv van: a Korán. Ami nincs a Koránban, az nem is lehet jó. Ez a körülmény természetesen leegyszerüsiti a tananyagot... De azért nem szabad azt hinni, hogy az arab iskolák elmaradtak a világtól. Ma már vannak Arábiában óvodák is! Amig a papa Palesztinában harcol az angolok ellen, csemetéjét elhelyezi a biztonságos, kellemes gyermekkertben, ahol a fiuk olvasni, irni tanulnak, ha nagyobbacskák, célbalőni; a leányok pedig himeznek, varrnak: készülnek későbbi életükre, amelyben több lesz a munka, mint az öröm, lévén az arab nő a világ egyetlen elnyomott asszonyfajtája.

A fontos az, hogy ilyenkor, októberben már szerte a világon *tanulnak a gyerekek.* Mindegy, hogy mit: a latin közmondás azt tartja: *„Non scholae sed vitae discimus“.* Nem az iskolának, az életnek tanulunk. Akármit tanul a fokföldi, egyenlitőalatti arab, néger, indián vagy szamojéd csemete, *haszna lesz belőle neki is, szükebb hazájának is, a világnak is...* A térkép fehér foltjai benépesülnek magoló, biflázó nebulókkal. Igy világosodik meg lassan a sötét világ.

Néger iskola a szabad ég alatt.

Arab óvodisták.
Alsó kép: az arab leányokat modern szellemben és gyakorlatilag oktatják. A „kézimunkát“ géppel is megtanulják végezni.

VILLANYVASUT

IRTA:
GÁSPÁR MIKLÓS

Bizony, az élet karácsonyfája alatt nem egyenlőn osztják az ajándékot mindenki számára. A kedvenc kapja a kivételes szépséget, a kivételes tehetséget, az örökké dédelgetettek kivételes sorsát. Másnak, akit e fényüző adományok közül *egy* is tul boldoggá tenne, csak csupa „hasznos" ajándék jut. Ami éppen a legszükségesebb. Ami nélkülözhetetlen ahhoz, hogy valaki, ugy ahogy, leélhesse azt a bizonyos átlagos hatvan esztendőt a bölcsőtől a koporsóig.

Ilyen egyenlőtlenül osztott a sors Iván és Pityu esetében is. Másodunokatestvérek voltak. Iván a család „gazdag ágának" egyetlen fiugyermeke, akit szülein és nagyszülein kivül egy csomó rajongó nagybácsi és nagynéni kényeztetett. Pityu egy özvegyasszony csemetéje, afféle szegény rokon. A nevük is mutatta, hogy mennyire különbözők. Iván sudár, valószinütlenül fehérbőrü és szőke volt, mint egy kis északi herceg. Pityu sörtehaju, alacsonyhomloku, paraszti vasgyurócska. Ivánt már az elemiben is ugy emlegették, mint az iskola büszkeségét. Pityu több ceruza- és tollvéget rágott el az órák alatt, mint amennyi vajaszsemlyét tizpercben, de a bizonyitványaiban mégis jóltáplált hármasok gömbölyödtek.

A két gyerek ritkán találkozott. Jóformán csak azokon a karácsonyestéken látták egymást, amikor Ivánék házában összegyülekezett az egész család.

Ó, be szépek voltak ezek a dus karácsonyok! A levegőben kora reggeltől fogva ünnepi izgalom rezgett, mintegy ezüstszálakkal szövögetve át a nagy konyha sütőjében piruló mákos-, diós patkók és a friss fenyőgallyak illatát. Délelőtt egyik küldönc a másiknak adta a kilincset: drága virágkosarakat és rejtelmes csomagokat hoztak. Micsoda öröm lett volna azonnal szétbontogatni őket! De hát a csomagok titkát szigoru tilalom őrizte. Aranyzsineggel átkötött, hófehér selyempapirba burkolt érintetlenségükben egyenként eltünedeztek a fogadószoba szárnyas ajtaja mögött.

A fogadószobában állitották fel a karácsonyfát, amelyet a háziasszony néhány fiatal lány-rokonnal együtt már kora délután diszitgetni kezdett. Természetesen zárt ajtók mögött. A gyerekek — a közel s távoli rokonság összes apróságai — ezalatt Iván szobájában játékkal próbálták gyorsabb mulásra noszogatni az időt. A játék főparancsnoka, vezére, királya, persze, mindig Iván volt. A többiek ösztönösen alárendelték magukat az akaratának. Különösen Pityu igyekezett mindenben kiérdemelni a megelégedését. De Iván nem sok ügyet vetett rá.

Alkonyattájban a „felnőtt" vendégek is szállingózni kezdtek. A nagy szobák megteltek meleg zsibongással. Végre együtt voltak mindazok, akiket vártak. A háziasszony intett a nevelőnek. Az besietett Iván szobájába és bevezette a gyermekeket a nagy ebédlőbe. Felsorakoztatta őket a fogadószoba zárt ajtaja előtt.

A várakozás lélegzetelállitó legutolsó percei. Aztán ujjongó kis csengő szólalt meg és az ajtó két szárnya kitárult. A káprázó szemek előtt ott állt a gyertyák fényében fürdő, angyalhajtól tündöklő, mennyezetig érő karácsonyfa.

Néhány pillanatig nem hallatszott más, csak a csillagszórók sziszegő sziporkázása. Aztán Mili néni, a háziasszony nővére, ráejtette kezét a harmónium billentyüire és felhangzott a „Mennyből az angyal" aranyfényü melódiája. A nevelő intésére dalra nyiltak az izgalomtól remegő gyermekajkak.

Mig az ének tartott, a hagyományos és mégis mindig uj, mindig ellenállhatatlan megilletődés összekulcsolta a kezeket, elhomályositotta a szemeket. Aztán, hogy elhallgatott a harmónium — mintha fátyol hullott volna le —, egyszerre felszabadult a látás és kitört az ujjongás.

Mi minden volt az alatt a nagy karácsonyfa alatt! A legtávolabbi rokon se maradt megajándékozatlanul. A legbőkezübben, persze, a gyermekekről gondoskodott a családi szeretet-hierarchia, köztük is legpazarabbul Ivánról. Az az asztal, amelyen Iván ajándékait halmozták fel, a karácsonyeste legfőbb látványossága volt minden esztendőben. Mindig akadt ott olyan játékszer is, amilyent talán még egyetlen gyermek se kapott, az egész országban.

Az a bizonyos karácsonyeste, amelyről szó lesz, minden előzőnél nagyobb meglepetést tartogatott Iván számára. Nagyapó villanyvasutat hozatott, egyenesen Németországból. Nagyon sok pénzbe került, de az az öröm, amellyel a család már hetekkel előre találgatta, milyen arcot vág majd Iván, ha a kis vasutat megpillantja, igazán megérte.

Dénes bácsit bizták meg azzal, hogy ha majd az ének elhangzott, inditsa el a kis lokomotivot a karácsonyfa körül kanyargó ezüstös sinpáron. Azonban Dénes, a gyerekrajongó agglegény, türelmetlen vágyában, hogy kedvencét mielőbb örvendezni lássa, hibát követett el. Néhány másodperccel korábban kapcsolta be az áramot, mint ahogy kellett volna. S igy még nem haltak el a harmónium végső akkordjai, amikor a törpe lokomotiv, a rákapcsolt kis szeneskocsival és mulatságos Pullman vagónocskáival máris száguldani kezdett körbe, a karácsonyfa alatt.

És a karácsonyi ének utolsó hangjaiba mintha vércsefióka vijjogott volna bele, fülsértő élesen:

— Vasú-ú-ú-út!

Pityu, a kivörösödött arcu, magából kikelt Pityu, egyetlen nekifutamodással végigcsusszant a nagy szoba síkos parkettjén, az ajtótól a karácsonyfáig, ott leroskadt a kis vonat sinpárjára, egész testével ráborult és ölelte, szorongatta a mozdonyt, a kocsikat:

— Vasú-ú-út! Vasú-ú-út!

. . . Hát bizony, ez a karácsonyeste nem ugy sikerült, ahogy előre elképzelték. Pityut csak nagy nehezen tudta elrángatni a villanyvasut mellől sápadt, sovány kis édesanyja. Legszivesebben megverte volna a gyereket, hogy ilyen kinos helyzetbe hozta, de ugyanakkor bocsánatot is szeretett volna kérni tőle, maga sem tudta, miért.

A többi „felnőtt' erőltetetten vidám kedveskedéssel, gyöngéden tréfálkozva próbálta elterelni Pityu figyelmét a villanyvasutról — saját ajándékai felé. Hiszen olyan sok mindent kapott: édességet, meleg ruhafélét, meg, igen, egy doboz ólomkatonát is! De hát lehet-e ilyesminek örülni, amikor alig néhány lépésnyire ott száguldozik az ember szeme előtt ezüst sinpárján a megelevenedett Álom?

Pityu viselkedése nagyon különös volt. Amikor végre megmagyarázták neki, hogy a vasut nem az övé, hanem Iváné, egyszerre elhallgatott. Mintha belátta volna, hogy hiszen ez nem is lehet másként. Nem sirt, csak lehorgasztotta a fejét. Keze gépiesen játszott az ólomkatonákkal és kerek, dióbarna szemének kifejezése furcsán üres lett.

*

A villanyvasut nem kapott helyet Iván kedvenc játékainak sorában. Idegenkedett tőle. Valahányszor látta, kényelmetlen érzés fogta el. A koránérett gyermek ösztönösen megérezte, hogy ami azon a karácsonyestén történt, több volt egy uj játék után sóvárgó kisfiu akaratoskodásánál. És ő, akinek a pajtásai addig csak arra voltak jók, hogy basáskodhassék felettük, most egyszerre, szive minden melegével Pityu felé fordult.

Ez volt az első önzetlen barátság — és talán az utolsó is — Iván életében. Középkori lovaghoz méltó idealizmussal tört lándzsát mindenütt és mindenkor a

suta és nehézfejü Pityuért. Kiharcolta, hogy unokaöccse a szünidőket mindig náluk töltse. Az iskolában ugyis együtt voltak, mert ugyanabba a gimnáziumba jártak.

Pityu most, persze, még szertelenebbül bálványozta Ivánt, aki az ő szemében a jóság és önzetlenség megtestesülése volt. Szive átforrósodott a hálától, ha eszébe jutott, miféle mesterkedéssel igyekezett Iván például azt elérni, hogy a legszorgalmasabb tanulónak járó ajándékkönyvet ő, az ernyedetlenül magoló kapja! Igaz, hogy a tanárok döntése a könyvet végül mégis Ivánnak juttatta, aki ugyan sose tanult, de mindig „tudott". Ez azonban Iván baráti buzgólkodásának megható voltát egyáltalán nem kisebbitette. Pityu, bár egyébként meglehetősen akarnok természetü volt, magától értetődő tisztelettel hajlott meg minden olyan döntés előtt, amely *Ivánt* helyezte fölébe.

Igy volt ez jóval később is, amikor néhányszor komolyabb változatban ismétlődött meg az ajándékkönyv-história. Például, midőn Iván egy szép napon hóna alá csapta Pityu számos verses drámáinak egyikét és elvitte az egyik előkelő szinház igazgatójához. Az igazgató azonban a jambusos szinművet fanyalogva lapozgatta, mig Iván vigjáték-ötletére, amelyet éppen csak azért hozott szóba, mert a beszélgetés kinosan akadozni kezdett, azonnal előleget adott. Abból az ötletmagból született aztán „Judit asszony", Iván első nagy szinpadi sikere.

E két esetet, persze, hosszu esztendők választották el egymástól, gimnáziumi, egyetemi évek, tele sok, nehéz küszködéssel Pityu és sok könnyü diadallal Iván számára. Aztán lassan, észrevétlenül szétvált a fiuk életutja. A tehetség és a tehetségtelenség nem járhat ugyanazon az ösvényen.

Iván évek óta jóformán hirt sem hallott már Pityu felől, amikor az egyszercsak váratlanul beállitott hozzá. Nagyhangon lelkendezve, alaposan megropogtatták egymás csontjait. Iván közben mosolyogva állapitotta meg, hogy Pityu nem sokat változott. Éppen csak hogy az esetlen kis medvebocsból esetlen nagy medve lett. De kerek, barna szeméből változatlan, rajongó hűség sugárzott.

Egyébként jól ment sora: szép állása volt, az Államvasutnál. Szombathelyen élt, szerényen, de gondtalanul és már annyira vitte, hogy házasságra is gondolhatott. Éppen ebben az ügyben kereste fel Ivánt.

Pirulva és akadozva magyarázta, hogy hiszen Iván nemcsak a legjobb barátja volt éveken keresztül, hanem egyuttal legközelebbi férfirokona is. Illő tehát, hogy még az esküvő előtt megismertesse azzal a leánynyal, akit feleségül szándékozik venni. De a boldogságát is csak akkor érezné teljesnek, ha Iván jóváhagyná választását. Ezért arra kérte, hogy töltsék együtt a következő week-endet menyasszonya szüleinek birtokán.

Iván megsejtette, hogy az őszinte ragaszkodáson kivül ártatlan ravaszság is rejtőzik Pityu kérése mögött. A derék fiu kérkedni szeretne egy kicsit a menyasszonya szülei előtt érdekes rokonával, az előkelő iróval.

Jóizüt mosolygott ezen, no meg azon is, hogy Pityu olyan szertelen szinekkel ecsetelte a menyasszonya szépségét. A legmulatságosabb mégis a neve volt: „Livia"... Pityu életepárja és „Livia"! Pokoli!

Hanem amikor azon a bizonyos szombat délutánon leszállt Pityuval együtt a batárról, amelyet elébük küldtek az állomásra és szembetalálkozott az unokaöccse menyasszonyával, egyszerre elmult a nevethetnékje. Kiderült, hogy a leány bizony éppen olyan „hiteles" kámea-arcélü, kékesfeketehaju Livia, amilyen „igazi" Iván volt a mi kékszemü, északi herceg szőke Ivánunk.

— Uramisten — gondolta magában megdöbbenve —, micsoda rettenetes tévedés ez? Hogyan választhatta ez az elefántcsontbőrü kis hercegnő éppen Pityut?

De aztán szemébe ötlött az ódon kuria zsindelyfedele, lehullott vakolatu homlokzata. Eszébe jutottak a kocsiutmenti szántóföldek, amelyek Pityu vallomása szerint már évek óta nem tartoztak többé a birtokhoz. Eszébe jutott, hogy a megmaradt kis területet milyen szegényesnek látta és a parkot milyen elhanyagoltnak. Meg hogy a vasuti állomás félórányira van kocsin, a legközelebbi város pedig másfél órányira vonaton . . . És rádöbbent, hogy az ilyen Livia-féle, magányba zárt kis hercegnőknek nincs is más választásuk, mint pártában maradni, vagy feleségül menni az első kérőhöz, akit a véletlen a házuk tájára sodor.

Pityu, persze, nem vette észre Iván hangulatváltozását. És nagy lelkendezésében az is elkerülte a figyelmét, hogy Livia milyen dermedten mered az unokabátyjára. Mintha egyet se dobbant volna a szive azóta, hogy Iván a kapun belépett.

Pityu figyelmét mindez elkerülte. Vacsora alatt ő vitte a szót, teli szájjal, boldogan. Livia szülei alig győztek nevetni a sok „adomán", amit széles kedvében összehordott. Időnkint, az illendőség kedvéért Iván is mondott valamit. Csak Livia hallgatott csökönyösen. Szemét a tányérjára szegezte, alig evett és valószinütlenül vékony csuklóju kezével kenyér-galacsinokat gyurt.

Végre, a gyümölcsnél, Pityu is megsokalta a menyasszonya némaságát és kedélyesen kötözködni kezdett vele. A leány mozdulatlan arccal, halkan leintette. Erre Pityu hangosan faggatni próbálta, hogy mi baja, de rövid és rendreutasitó választ kapott.

Pityu derüs ábrázata rákvörösre gyulladt. Ez volt az első eset, hogy Livia ilyen hangon szólt hozzá. És éppen Iván előtt!

— A feje fáj szegénykének — mentegette zavartan menyasszonyát, amint négyszemközt maradt az unoka-

bátyjával. — Holnapig kialussza. Majd meglátod, hogy jókedvében milyen aranyos!

Iván nem felelt. Elgondolkodva ment a szobájába. Folyton maga előtt látta Livia két nagy szemét. A leány olyan babonás rémülettel meredt rá, mint mikor valaki előtt egyszercsak, váratlanul megjelenik képzelete legvalószinütlenebb alakja. Ködlovag, aki addig csak az álmaiban élt és kakasszóra minden reggel hősi halált halt a valóság porondján.

Jóformán két szót se váltottak egymással. És Iván mégis belelátott Livia lelkébe, mintha bársonyos, sötét rózsa kelyhe tárult volna ki előtte.

— Az ilyen nő — gondolta magában —, ha egyszer már eskü köti valakihez, még ha sose szerette is, az esküjéhez halálig hű marad. De ha idejében találkozik az „igazival“, szenvedélyében minden őrültségre képes.

A férfit furcsa részegség fogta el. És mintha valami vonzotta, delejezte volna. Egyszercsak megindult, elhagyta a szobát, kiosont a kertbe, megkerülte a házat. Lábujjhegyen lopódzott Livia földszinti szobájának ablaka felé. De hirtelen megtorpant és visszahuzódott. Szemben az ablakkal, a nagy hársfa tövében mozdulatlan alakot vett észre.

Pityu állt ott, mellén összefont karokkal, háttal a fa törzsének támaszkodva. Merőn nézte Livia csukott zsalugáteres ablakát. A holdfény megvilágitotta az arcát.

Ugyan hol, ugyan mikor látta már Iván ezt az ájultan boldog arckifejezést? Tétován motoszkált benne az emlék, aztán egyszerre a felszinre vetődött.

. . . Nagy karácsonyfa. Alatta vijjogva lelkendező kis kölyök. Az elragadtatás önkivületében ölelget egy játékmozdonyt, amely sose lesz az övé.

— Mikor indul az állomásról az utolsó vonat? — kérdezte Iván a ház elé visszakerülve a kocsistól, aki az istálló tájáról bukkant elő.

— Három fertály tizenkettőkor — felelte a legény és kicsit gyanakodva mérte végig a pillantásával. — Tán befogjak? De az uraság alszik már . . .

— Gyalog se lehet hosszabb az ut, min háromnegyed órányi — szólt gyorsan Iván és pé[...] csusztatott a kocsis markába. — Reggelig senkinek se kell megtudni, hogy elmentem.

Végig, a holdfényes uton oly könnyü volt a szive, mint még talán soha.

*

Pityu nagyon rossznéven vette Ivánnak ezt a bucsu nélküli szökését. Durva tiszteletlenségnek minősitette saját magával, a menyasszonyával és a menyasszonya szüleivel szemben.

— Az „iró ur“, persze, unatkozott ebben a csendes, uri házban! — hangoztatta sértődötten és unokabátyját még az esküvőre se hivta meg. Iván igy csak a lapokból értesült arról, hogy Pityu és Livia házasságot kötöttek. Gellérthegyi villájának a terraszán, reggelinél olvasta e rövid hirt. Miután átfutotta, ölébe ejtette az ujságot és elgondolkodott.

Férfiak jutottak az eszébe, akiknek elvette az asszonyát és akik mégis a barátai maradtak. Asszonyok, akiket megszerzett magának, aztán lelkiismeretlenül eldobott és mégis tovább szerették. De Pityu már nem lesz a barátja és Livia nem fogja többé szeretni.

— A rosszat még csak elfelejtik valahogy az emberek, de azt a kevés igaz jót, amit életünkben tettünk, nem bocsátják meg nekünk soha — vonta le a furcsa mese kesernyés tanulságát.

Aztán még sokáig nézett a párás távolba. Odalent a hegy lábánál vonat robogott, délnyugat felé. Talán nászutasokat is vitt, Olaszországba. De a magasból csak akkorának látszott, mint valami játékszer, ezüst sineken kanyargó, kicsi villanyvonat.

APRÓ HIREK A NAGYVILÁGBÓL

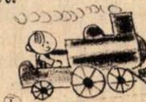
A csók világrekordja. A különféle rekordokat nyilvántartó tudósok szerint a legnagyobb teljesitményt csókolódzás terén Párizsban érte el egy boldog vőlegény, de már jónéhány évtizeddel ezelőtt. Társaságban azzal kérkedett, hogy két órá alatt 5000 csókot tud adni menyasszonyának. Egy jelenlevő angol nyomban 100 aranyba fogadott vele. A menyasszony is örömmel egyezett bele a fogadásba és nyomban megkezdődött a lebonyolitás. A két óra leteltével azonban mindössze ezerötszáz csók csattant el és igy a hangoskodó vőlegény azonkivül, hogy ajakgörcsöt kapott, a száz aranyat is elvesztette. A rekordját azonban nem döntötték meg azóta sem.

Autós, ne aludj el! Egy nagy angol gépkocsigyár az idén hozta forgalomba különleges szirénáját, amely önműködően megszólal, ha a vezető fogása a kormánykeréken elernyed. A találmány rendeltetése elsősorban az, hogy a fáradt gépkocsivezetőket, ha elnyomja őket az álom, nyomban felébressze.

Kedvezményes nászutazások. Olaszországban Mussolini utasitására néhány esztendővel ezelőtt rendszeresitették a nászutasok vasuti kedvezményét. Az elmult hónapban ezen a téren értékes rekord született: Rómában a vasuti pénztáraknál majdnem 2000 olcsó nászutasjegyet adtak ki. Amióta ezt a kedvezményt az olasz vasutak rendszeresitették, azóta 183.414 fiatal pár vette igénybe nászutazásokra az olcsó jegyeket.

Epsomban tilos a nadrágzseb. Az epsomi hires nevelőintézet igazgatója rendeletet adott ki, amelyben szabályozza diákjainak öltözködését. Van a rendelkezésekben egész sereg magátólértetődő intézkedés, amelylyel azt akarják elérni, hogy a fiuk ne legyenek piperkőcök. De igen nagy feltünést kelt az a tilalom, hogy az epsomi iskola növendékei ezentul *nem hordhatnak nadrágzsebet.* Ezt az intézkedést az igazgató azzal indokolja, hogy a fiatalemberek sokat járnak zsebretett kézzel és ettől nyeglévé, hanyaggá válik a testtartásuk.

A KIRGIZEK LOVASJÁTÉKAI

IRTA: SVEN HEDIN

A „jéghegyek apjá"-nak, a Muztágh-Atának lábánál puha és sima a völgyfenék, rajta gazdagon burjánzik a nedves gyep. A sik részen láthatók a kirgizek fekete sátrai: szétszórtan olyanok, mint a párduc foltos szőrméje. Az egyik ilyen sátrat béreltem magamnak 1894 nyári hónapjaira és különös élvezettel figyeltem szomszédjaim életmódját.

A kirgizek nagyszerü lovagló és pásztornépek. Hatalmas juhnyájaikból élnek, de vannak azért lovaik, tevéik és bivalyállományuk is. A sivatag fűtermésétől függnek és más nomád népekhez hasonlóan vándorolnak egyik legelőről a másikra. Ha a nyáj lelegelte az élelmet, akkor a pásztorok felsodorják sátraikat, egyéb holmijaikkal együtt felrakják a tevék hátára és más, termékenyebb vidéket keresnek fel. Szabadsághoz szokott, férfias nép ez és a végtelen sivatagok szerelmese. A szabadban való élet hihetetlen módon kifejlesztette érzékeiket. Azt a helyet, melyet már láttak egyszer, sosem felejtik el többé. Ha vastagabb vagy kisebb a homok, ha egyenlőtlen a föld, ha fekete vagy szürke, finomabb vagy durvább a törmelék lerakódása, mindez ismertetőjel számukra. Egyizben, Orenburgból jövet, utam a kirgizek sivatagán át vezetett, s ott néhány percre megálltam, hogy lovaim megpihenjenek. Kirgiz kocsisom ekkor hátrafordult és igy kiáltott: „Ott hátul egy foltos kancán lovagol egy kirgiz." Vagy: „Jobbra tőlünk rohan egy fekete csődör." Ha látcsövemet arra iránylitottam, legfeljebb egy kis pontot tudtam felfedezni, de sejtelmem sem volt arról, mi lehet.

A kirgizek közt éltem hónapokig. Ha szép volt az idő, lovon nagyobb kirándulásokat tettem és felvázoltam a vidéket magamnak. Ha esett, sátramban maradtam, vagy felkerestem szomszédaimat és társalogtam velük. Nyelvüket már folyékonyan beszéltem, a mindennapi gyakorlattal jól belejöttem.

A nagy fekete kirgizsátrak előtt harapós kutyák állnak őrt, közöttük jókedvü, meztelen, napbarnitott gyerekek játszanak. Nagyon kedvesek, nehezen lehet elhinni róluk, hogy valamikor hatalmas, durvacsontu, félvad nomádokká fognak felnőni. Hiszen minden gyermek kedves, mielőtt az élet és az emberek elrontanák. A sátrakban a fiatal asszonyok szőnek és fonnak. Az idősebbek a toldaléképületben savanyu tejet fölöznek és vajat készitenek. Mások az üstben fővő hus körül ülnek. A tűz a sátor közepén ég és a füst a réztető kerek nyilásán át távozik. A fiatal emberek a juhokat őrzik kint a legelőn, időnkint vadászatra mennek és vad juhokat és kecskéket szereznek. Napnyugtával a sátrak közelébe hajtják a nyájakat; az asszonyok pedig megfejik az anyajuhokat és a bivalyteheneket. Éjjel a farkasok miatt őrizni kell az állatokat. A kirgizek mohamedánok, gyakran hallottam őket sátraik előtt arab imákat énekelni.

Rövid idő alatt összes szomszédaimmal jó barátságban voltam. Látták, hogy jóindulattal vagyok irántuk, nem tartom jobbnak magam náluk és hogy szivesen élek közöttük. Közelről és messziről jöttek, hogy ajándékokat hozzanak nekem, juhokat és tejet, elejtett foglyokat és vadjuhokat. Összes szolgáim, Islam Bei kivételével, kirgizek voltak, s követtek, bárhová is mentem.

Egyik nap elhatározták a törzsfők, hogy tiszteletemre ünnepséget rendeznek. Lovasjátékra, „Bajgá"-ra készültek és már korán reggel kisebb lovascsoportok gyülekeztek a nagy sikságon, ahol az ünnepséget meg akarták tartani.

Amikor a nap legkellemesebbre fordult, én is odamentem. Negyvenkét kirgiz lovagolt részben mellettem, részben mögöttem. Ünnepies benyomást keltettek díszes ruháikban, tarka kabátjaikkal, szines öveikkel, himzett sapkáikkal, tőrökkel, késekkel és csattogó szijakkal oldalukon, melyeken tűzkő, furó, nyíl és dohányzacskó lógtak. Még a Muztágh-Ata keleti oldalán lakó törzsfőnökök is közöttük voltak. Hosszu sötétkék kabátokban, világoskék övvel, aranyszegélyü lila sapkát hordtak fejükön, oldalukon fekete hüvelyben görbe kard himbálódzott. Magas növésüek voltak s ritka fekete szakálluk, bozontos bajuszuk, keskeny, ferdevágásu szemük és mint a legtöbb kirgiznek, erősen kiálló arccsontjuk tette képüket jellegzetessé.

Előttünk az egész sikság feketéllett a lovasoktól és lovaktól. Tarkán hemzsegett minden össze-vissza, nyerités és lódobogás hallatszott köröskörül. Erősen és biztosan ült, 111 éve ellenére, lován a törzsfőnökök vezére, Choat Bek, bár az öregség terhe már kissé meghajlitotta alakját. Nagy sasorra fehér szakállára hajlott és barna turbánt hordott fején. Öt fia is — már őszülő szakállal — lovon ült mellette.

Megkezdődött a szinjáték. A nézők oldalra lovagoltak, hogy előttünk szabaddá tegyék a helyet. Bakkecskével karjaiban egy lovas ugrott előre, majd leszállt a lóról és a szegény állatot közelebb hozta hozzánk. Egy másik kirgiz balkezével megfogta a kecskét a szarvánál, éles késének egyetlen vágásával levágta fejét, megvárta, mig kivérzik, aztán megragadva lábát, rohanva, széles ivben továbblovagolt a sikságon. A távolban lovascsapat tünt fel. Kinos gyorsasággal közeledett. Nyolcvan lópatkó dobogott a földön fülsiketitő lármával és a vad kiáltásokat, a kengyelek csattogását még csak növelte. Porfelhőben szorosan mellettünk rohantak el. Mintha szélvihar keletkezett volna mellettünk. Az első lovas a döglött kecskét még melegen lábaim elé dobta. Aztán mint a szélvész tovább rohantak.

— Huzódjon félre, uram, most vadul fog menni tovább! — kiáltotta oda az egyik törzsfőnök.

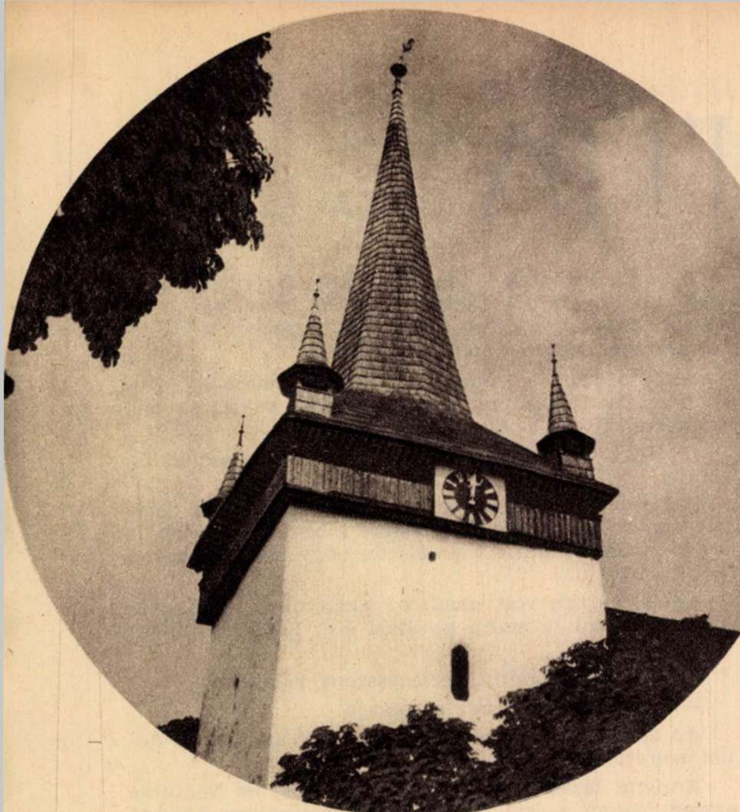
Alig huzódtam vissza egy lóhosszal, amikor a kimelegedett tömeg tajtékzó lovakkal, lavina módjára közeledett. A bakkecske körül emberekből és lovakból álló sürü gomolyag keletkezett, a porfelhőben szinte meg sem lehetett már különböztetni őket. Harcoltak a kecskéért. Aki megfogja, az győzött. Tolakszanak és lökdösik egymást, a lovak ágaskodnak, ugrálnak és átugorják egymást. A lovasok, szorosan ülve a nyeregben, mélyen lehajoltak, néhányan közben leguroltak a földre, kockáztatva, hogy agyontapossák őket, mások félig lelógnak már a lovakról, szinte a lovak alatt vannak.

Legnagyobb lett a zürzavar, mikor két ember bivalyon lovagolva nyomult a tömeg közé. A bivalyok szarvaikkal lágyékukon csiklandozták a lovakat; az izgatott állatok kirugtak s a bivalyok védekeztek. Rövidesen teljes „bikaviadal" fejlődött ki.

Egy hatalmas kirgiznek végül is sikerült a kecskét magához rántania. Lova mesterien ért hozzá, hogyan kell magát és gazdáját lassan a tömegből kiszabaditani. Gyorsan, mint a szélvész széles ivben röpül azután a sikságon, a többiek vadul utána rohannak s amikor visszajöttek, ugy tünt, hogy feltartóztathatatlanul nekem rohannak! De az utolsó pillanatban a lovak mintha kővé váltak volna. Most ismét kezdődik a küzdelem. Többnek véres az arca, szakadt a ruhája; sapkák és ostorok szétszórtan fekszenek a csatatéren, egynémely ló sántit is.

— Nekünk, öregeknek még szerencsénk, hogy nem kell ebben a tömegben lennünk — szóltam Choat Bek-hez.

— Oh, uram — válaszolt az aggastyán mosolyogva —, van már annak száz éve is, hogy én olyan öreg voltam, mint most ön!

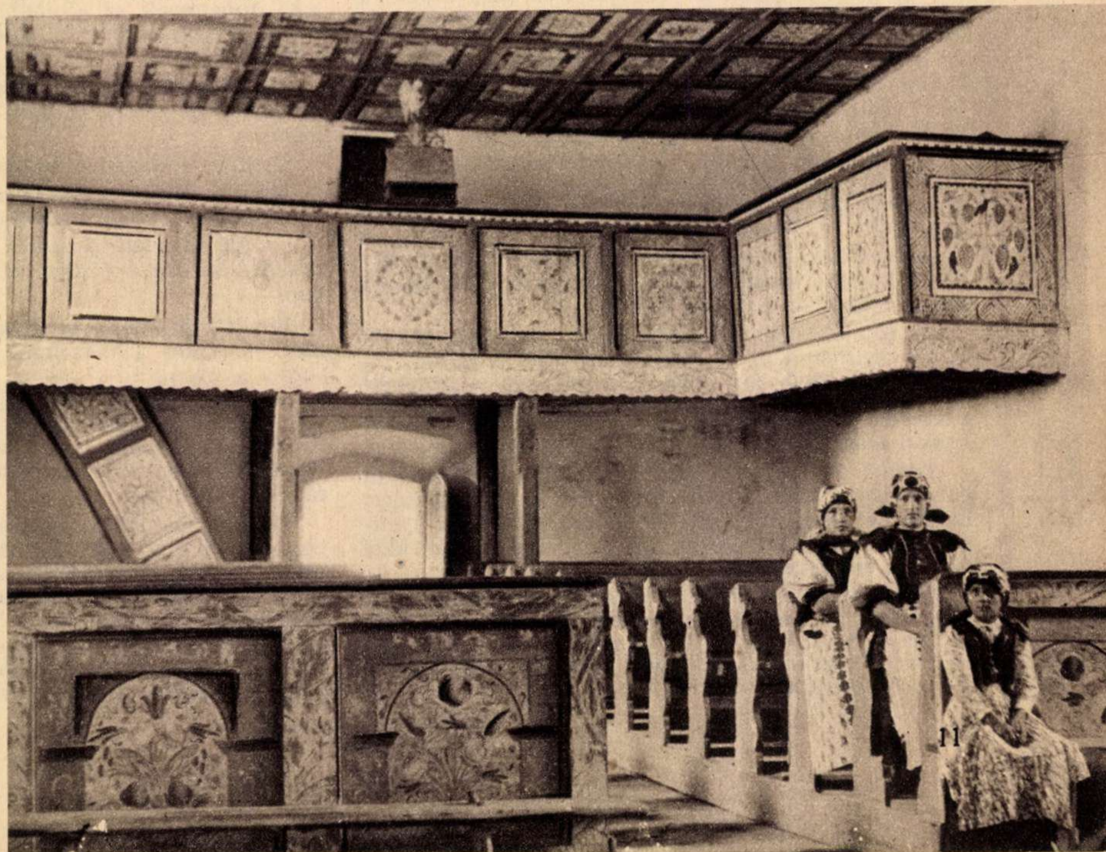
A bánffyhunyadi református templom tornya.

KALOTASZEG TEMPLOMAI

Kalotaszeget gyönyörü népviselete tette hiressé Magyarországon. A *kalotaszegi varrottas* legszebb népi kézimunkáink közé tartozik. Csinálnak varrottast a székelyföldön is, sőt Szepességben s az ország más vidékein is, de olyan szépet, mint Kalotaszegen, sehol másutt. A *varrottas* fehérnemű-himzés. A kalotaszegi nép maga késziti fehérneműjét és csodálatos, régi hagyományokon alapuló dekorativ érzékkel disziti ruhadarabjait. Valóságos fényüzést folytat a fehérneműkben. Egész Magyarország egyetlen parasztsága se ily gazdag fehérnemű holmiban, mint a kalotaszegi. Egy régi néprajzi kutató közlése szerint például *Bogártelkén* a legszegényebb parasztasszonynak is van 15—20 inge. A kalotaszegiek inge nemcsak mindig tiszta, de *mindig uj is.* A szép varrottas ing tudniillik nagyon keresett háziipari cikk. A kalotaszegi asszony meghimezi, elkésziti az inget, s mivel a házi vászon csak többszöri mosás után fehéredik ki egészen, néhány mosásig maga viseli, hordja, s mikor e mosásokban sárgás szinét elveszti a vászon, akkor viszi a vásárba, eladni. A kalotaszegi nép igen élelmes, jó üzletember is. De nem puszta üzleti számitásból, hanem valami ősi játékos öröm belső kényszere folytán foglalkozik a diszitéssel. Nemcsak ruházatát ékesiti, hanem egész házát. Igen szépek a házak előtti faragott kiskapuk. S jellegzetes diszitő-ihletét beleviszi a templomok felékesitésébe is.

Jellegzetesek a kalotaszegi templomok *belső* népművészeti diszitményei. A templomot magát nem a kalotaszegi református nép épitette. Ezek már a reformáció ideje előtt fennálltak, tulnyomórészt egyszerü gótikus templomocskák. A református hitre tért nép a régi diszeket eltávolitotta a falakról s puritánul bemeszelték az egész templom-belsőt. Az épület gótikus jellegét természetesen nem változtatták meg, a csúcsives ablaknyilásokat se épitették át. Diszitő izlésük a templom belső berendezésének dekorálásában érvényesült. Szépen megfaragták a fapárkányzatokat, s a karzatok faburkolatait befestették ékes virágmotivumokkal. Vándor festők járták a vidéket s egységes modorban diszitették a templomok belső famennyezetét is. A mennyezetet kockákra osztották és minden kockába egy-egy stilizált virágcsokrot tettek. Sok helyen stilizált állatfigurákat festenek a virágok közé. A XVII—XVIII. században virágzott legszebben ez a diszitő festészet. A rokokó könnyedségének és vidámságának puritánabb, paraszti formája ez a diszitő-stilus. A legszebb kalotaszegi templomok festői disze ebben az időben készült el.

Az egész kis világot maga körül sajátos diszitő izlése szerint ékesitette fel a kalotaszegi nép. A magyar népies diszitőművészet legszebb, legszerencsésebb alkotásaiban gyönyörködhetünk Kalotaszeg vidékén.

Jobboldali kép: a magyarvalkói templom belseje.

A SORS UTJA

IRTA: L. FRANK

(Második közlemény.)

Szemüket félig lecsukva idősebb nők ültek a napon. Gimnazisták, diákok, fiatalemberek, bakfis lányok sétáltak a széles, kavicsos utakon.

— Nagyon sok nehézséggel kell megküzdeni egy fiatal lány nevelésénél, Klára kisasszony! Nagy felelősség van rajtunk.

— Most számoljuk össze, hány férfi néz meg engem és hány téged! De nem szabad kierőszakolnod a pillantást, Annette, különben nem számit.

— Mire gondolsz tulajdonképpen, ha rád néz egy férfi? Érzel valamit? Mondd, Beata, érzel ilyenkor valamit?

— Annette, Annette! — Hauk kisasszony lihegve szaladt elébe. — Jöjjön, az édesapja van itt egy hölgygyel. Elmegy velük a szinházba.

Annette elsápadt. Milyen kellemes az élet egyszerre. Simulékony. Hauk kisasszony aszottan jár fekete ruhájában.

— Annette, az élet tele van veszélyekkel. Igyekeznie kell kitérni a veszélyek elől, még akkor is, ha a jövőben gyakrabban fog nélkülem járni.

Annette nevelőnője nyakába ugrott.

— Drága Hauk kisasszony, maga hosszu éveken át csak velem törődött. Drága, jó Hauk kisasszony!

— Meg van bolondulva, Annette!

A szinházban az a benyomás volt a legmeglepőbb, amit az emberi hangok tettek rá. A zene bevégződött. A függöny felszaladt. Teljes csend lett. S akkor az üres, sötét csendben szavak hangzottak el. Az ott ülő tömeg elfelejtette mindennapiságát. Egy férfi beszélt.

Csodálatos dolog lehet beszélni ebben a figyelő csendben.

Ettől a naptól kezdve Annette gyakran járt el apjával és Berta asszonnyal. Érezte, hogy nem az ő kedvéért viszik el, mégsem értette okát ennek a változásnak. Nagyon szenvedett Berta asszony erőltetett barátsága alatt és gyakran visszakivánta még azokat a vasárnapokat is, mikor egyedül ült otthon Hauk kisasszonnyal.

Beata elmesélte, hogy Berta asszonynak igen rossz a hire és a jó társaság nem fogadja be. Hogy az emberek máskép köszönnek az ő jelenlétében, azt Annette már a szinházban is észrevette.

A szobákban naftalin- és pézsmaszag terjengett. A függönyöket leszedték, a szőnyegeket felcsavarták, a butorokat bevonták védőhuzatokkal. A család ezuttal kicsit elkésve utazott el nyaralni.

A fürdőhely tó partján feküdt, hegyek között. Egy héttel később megérkezett Berta asszony is. Három szobát foglalt el a Nagyszállóban.

Az üzletbarátok nem adtak semmi kölcsönt. Valaki mégis segithetett apán. Engedékenysége megszünt. Ismét ugy gondolkozott, hogy a gyermekek a szülőkért élnek. Vannak emberek, akik önhibájukból kerülnek a kerekek alá. Mások szorgalmukkal és takarékosságukkal dolgozzák fel magukat. Ezek közé tartozik ő is.

Tudott néhány példát is felhozni a természetből ennek igazolására. Előző nap két kenyérmorzsáért harcoló verebet mutatott Berta asszonynak. A gyengébbnek menekülni kellett. Igy van ez az emberekkel is. Ez a természet örök törvénye.

Ilyen elvek alapján élt. Ismerősei szemében mintaképe volt a becsületes, megbizható, szorgalmas embernek s Berta asszony is ezt csodálta benne. Esténként a csillagokról mesélt neki. Szivarjával az ég felé mutatott ilyenkor.

Naponta fürödtek a tóban. Az apa kövér volt és jó uszó. Annette a tizméteres deszkáról fejest ugrott a visszatükröződő hegységekbe, Hauk kisasszony ilyenkor mindig ijedten kapott a szivéhez.

Azon a napon, amikor a nemrégiben még hires szépségü Berta asszony először fürdött velük, az apa egyszerre igy szólt, Anettere mutatva:

— Hogy is lehet egy fiatal lánynak ilyen lehetetlen alakja!

Annette, aki éppen ugrásra készen felemelte karjait, ránézett apjára, aztán testére s bénán hullottak le karjai. Lehetetlennek tünt előtte, hogy még egyszer a mélybe ugorjon.

Eddig büszke volt magára, megnyult lábaira, melyek kicsit tul hosszura nyultak. Két hónap előtt lett tizenhétéves.

Már nem is hallotta Berta asszony válaszát:

— Nem is olyan rossz az alakja.

Az apa a kis, gömbölyü, kerek arcu, apró száju nőket szerette.

Annette lázas gyorsasággal felöltözött és feldultan szaladt vissza a szállóba. Furcsa szégyenérzet kinozta és olyan elveszettnek érezte magát. Ebben az életben soha senki nem látja őt többé levetkőzve!

Nem tudta és a későbbi években sem tudta magyarázatát annak, miért ment éppen aznap este be apjához a szobába és kérdezte meg az ajtófélfának támaszkodva:

— Anyám szerencsétlenül járt, vagy öngyilkos lett? — Ez a kérdés annyira megfelelt érzelmeinek, mintha csak azt kérdezte volna: rossz az alakom, vagy nem?

Anyját harmincéves korában holtan találták a fürdőkádban.

Az apa szmokingban állt a tükör előtt karját nyakkendőjéhez emelve, erre a kérdésre ugy elváltozott az arca, mintha a nyakát fojtogatná valaki. Fogai vacogtak. Annettenek az ajtófélfába kellett kapaszkodni, mikor a tükörben megpillantotta ezt az elváltozott emberi arcot.

Másodpercek teltek el, mig az apa visszafordult. Minden szó után megállt és furcsa hangsullyal mondta:

— *Menj a szobádba azonnal!*

Másnap reggel egyszerre ott állott Annette ágyánál. Komolyan és csendesen mondta:

— Az anyádat, Annette, szivszélhüdés érte. Valószinüleg tul forró fürdőt vett... Kelj már fel. Süt a nap.

Rendelt magának kádfürdőt és szégyenkezve fordult el, mikor a takaritónő megkérdezte, miért nem fürdik a tóban.

A kádban fekve becsukta szemeit, hagy ne lássa testét, mozdulatlanul feküdt s addig hagyta folyni a forró vizet, ameddig csak kibirta. Teste sötétvörös volt egész a vállaig, melyek nem merültek a vizbe s igy fehérek maradtak.

Délután majdnem egy órát evezett, mig a tó közepére jutott s a nagy természetben teljesen egyedül maradt. Lelkesen, hangosan olvasott fel a könyvből. Itt époly sulytalan sulyosnak hangzott a hangja, mint amilyen az az emberi hang volt a szinházban.

Annette elhatározta, hogy szinésznő lesz. Komplikált hazugsági rendszerrel, amelyben Beata barátnője, a két cselédlány és a fogorvos is segitségére voltak,

félév óta, állandó aggodalomban, hogy rajtacsipik, egy sziniiskolát vezető öreg tanárnőnél órákat vett.

Apja azt mondta:

— *Ezt a lehetetlen gondolatot ki kell verni a fejedből.* Először is olyan tehetségtelen vagy, mint a sétabotom, másodszor pedig nincs semmi értelme az egésznek. Most nyugodtan mondom ezt neked. És ne beszéljünk többé róla. Hallottad, soha többé!

Annette még csendesebb lett, teljesen magába vonultan élt. Hauk kisasszony tizszer is elmondta egy nap:

— Sosem fog tudni ugy viselkedni, mint ahogy egy hölgyhöz illik. — Az apa nem is törődött többé Annettevel.

A városba és a sziniiskolába való vágyódása, s a tudat, hogy a szülői házat még apjának Berta asszonnyal való házassága előtt el akarja hagyni, ha másképp nem, engedély nélkül is, nem hagyta nyugodni. Karácsonyra volt kitüzve az esküvő.

Röviddel a városba való visszatértük után, egy szombat délelőtt Hauk kisasszony legszebb ruháját felvéve, igy szólt hozzá:

— Annette, a maga neveltetése be van fejezve. Jöjjön most be atyjához. Egy fiatalembert fognak bemutatni magának. A kék ruháját vegye fel... és legyen nagyon boldog. — A hangja elcsuklott.

Először elsötétült előtte minden. Aztán mintha egy fehér lepke szállna merőlegesen lefelé a sötétségben.

— De hiszen ez lehetetlen — mondta, miközben a sötét folyosón s a lépcsőházon keresztül menekülni szeretett volna az utcára, s ugy érezte, kötéllel huzzák a szobákon keresztül a szalon felé. Ugy érezte, hogy a szalonban tul világos van. Azután kezet fogott egy férfivel. A férfi ismét leült előbbi helyére.

Az apa széket hozott Annettenek. A férfi is felugrott. Eddig ő hozott mindig széket apjának.

— Jól aludtál?... Igen, ennek igazán örülök. — Könnyed, baráti hangon beszélt s époly tiszteletteljesen, mint az idegen férfival. Minden másképp történt, mint azelőtt. A szalon olyan idegennek tünt neki, mintha sose látta volna.

Az apa Annette széke előtt állt, rámutatott a faragott széktámlára, mely nem volt egészen mentes a portól s pajtáskodóan szemébe nevetett, kierőszakolva hogy ő is nevessen vele együtt, mint valami örömteljes fiatalkori emléken.

Annette szivéből elszállt a sötét félelem. Sőt egy pillanatig végtelen felszabadulást érzett. Mintha csak a földről felemelkedve a levegőben szállna.

— Jól kipihente magát, kedves kisasszony? Szereti a hegyeket?

Az idegen ur mintha kicsit zavarban lett volna; furcsán előrehajolt beszéd közben, s szemeit forgatta. Társa volt apának banküzletében.

Kezei rövid combjain feküdtek. Husos, kövér ujjainak vége hegyes volt és felfelé hajlott.

Annette nem akart többé a kezére nézni. Gyémántgyürüjét nem is tudná lehuzni többé. Jó, nagyon jól van igy, gondolta. A gyürü hozzánőtt az ujjához.

Apja lelkesen beszélt:

— ...*Tiz méter magas deszkáról. Nagyszerüen! Látta volna Annettet.*

A bankár elmesélte, van egy barátja, aki nem szereti a hegyeket. S hosszan elmesélte, miért megy ez a barátja mégis a hegyek közé. — Egyszerüen babonából, kedves kisasszonykám. A barátomnak ugyanis bányarészvényei vannak. S ez a következő összefüggésben van . . . igen, kérem . . . — hallotta még Annette, aztán egyszerre sötét lett körülötte minden.

Olyan szivesen törülgetné most a port. Milyen jó lenne, ez talán megmentené. Székeket, karfákat, faragásokat tisztogatna gonddal, odaadással. Végigmenne a portörlővel az apján és az idegen ur fején is. Mozdulatlanul ülnek, mintha bábuk lennének. Egészen mereven. S ő ott ül egyedül a szalonban egy óriási portörlővel. Milyen nagyszerü! Csak nem szabad felállnia. Nem szabad a port letörülni. Igen, szinházba szeret járni.

Akkor gondoskodni fog ma estére egy páholyról. Elküldheti értük a kocsiját?

Az apja csodálkozva látta, hogy Annette nyugodtan, valami idegen biztonsággal befejezi a társalgást, s kezét nyujtja mindkettőjüknek.

A zeneszobában ült Berta asszony.

— Tetszik neked? Nos? Állitólag a városban a legszebb villája neki van . . . Mondd csak, van szakálla?

— Nem tudom. — Ajkai erőtlenek voltak a beszédhez.

— Nem tudja, hogy a férfinak, akihez feleségül fog menni, van-e szakálla? . . . Annyit mondok neked, hogy ha az esküvő után három nappal még lesz, akkor sohasem lesz belőled igazi nő. Lesz autód, gyöngysorod és komornád... Mi van veled?

Annette a székhez támolygott. Krétafehér volt. Aztán felugrott, lerántotta a zongoratakarót és támadásra készen indult Berta asszony felé. Ebben a pillanatban belépett Hauk kisasszony.

Délután ujságolta Beata, hogy eljegyezte magát egy textilgyárossal. Boldogan mesélt esküvői terveiről. Tetszik-e Annettenek ez a gyürü? — Tegnap kaptam, zafir! — Holnap meg akarja mutatni Annettenek a villát, amit ajándékba fog kapni a férjétől.

— Megtanitott soffirozni is. Finoman fogok élni! — Előkelően nyujtotta kezét, mintha az előtte térdelőnek kézcsókra nyujtaná. Aztán szenvedélyesen átölelte Annettet.

Annette nem beszélt magáról. Arca ijedtséget árult el. Ugy érezte, mintha egy földre lesüllyedt sötét felhőbe kellene belépnie. Felfoghatatlan volt előtte, hogy ehhez a szörnyü kezü bankárhoz kell feleségül mennie.

— És hogy szeret engem. Te vagy a legszebb nő a földön, szokta mondani. — Annette szemeit egyszerre könny boritotta el, nem is tudta, miért? Ugy érezte, térden állva kér, könyörög valamiért. Közben pedig ott ült s nézte barátnőjét csodálkozva és szégyenkezve.

A nagy nyomástól való felszabadulás, a nagy öröm egész váratlanul jött. A vizsgaelőadás után a sziniiskolában a kölni városi szinház igazgatója, aki ifju erőket keresve, résztvett az előadáson, Annettenek az elkövetkezendő télre szerződést ajánlott fel.

Az öreg tanárnő, kinek iskolájából több hires szinész került ki, sirva ölelte át Annettet:

— Ugy-e, mondtam neked, gyermekem, kezdettől fogva mondtam!

Minthogyha napsugár szállt volna Annette szivébe. Dicsfénytől megkoszoruzva ment haza. Az emberek megnézték az utcán.

A lakásban nyüzsögtek a munkások. Kőművesek falat törtek, olajfestékszag terjengett. A lakást Berta asszony utasitásai szerint átépitik, rendbehozzák.

Az apa jövendőbeli feleségével az asztalnál ült, futólag feltekintett, aztán ismét lapozgatni kezdett a tapétás könyvben. Tapétát kerestek a megnagyobbitott hálószoba részére.

Annette arcáról eltünt a dicsfény. Fájdalmas szomoruság tükröződött vissza rajta, életének legszebb órája már elmult.

Berta asszony kicsit kövérkés mutatóujját hivogatóan hajlitotta be:

— Gyere csak, Annette, neked van művészi érzéked.

— Hagyd csak — mondta az apja továbblapozva: — Menj a szobádba!

Erős elhatározással Annette a zongorához lépett s karjait hátul nekitámasztva, beszélni kezdett.

— *Nagyszerü, gratulálok hozzá* — mondta Berta asszony csodálkozás nélkül, az apa azonban, aki még nem tudta, hogy Annette már egy évig az ő tudta nélkül járt a sziniiskolába, nem lett volna jobban meglepve, ha azt közlik vele, hogy hőstenornak angazsálták a bécsi operához.

Berta asszony láthatólag megkönnyebbülve, hogy az a kivánságuk, miszerint ne vigyenek felnőtt leányt jövendő házasságukba, ilyen könnyen teljesül, békitő szándékkal közeledett a pulykavörös férfi felé.

— Hát megcsaltál engem! Mindennap hazudtál! Még ezt is.

— Bocsáss meg érte, apám! — Felhuzta mindkét vállát és ugy nézett rá, mint aki tudja, hogy megbocsáthatatlan, amit tett.

Az apa csak arra gondolt, hogy leánya, mint annak idején, mikor nem akart a bankárhoz férjhez menni, most is az ő akaratával áll szemben, elfeledkezett arról, hogy férjhez adandó leányától tulajdonképpen igy könnyen megszabadul.

— Szinésznő akarsz lenni? — mondta dühösen, ismerve saját és barátai véleményét a szinésznőkről.

— Már szerződésem is van... kilencven márkát kapok egy hónapra!

Berta asszony a város legszebb villájára gondolt, a gyöngysorra, a társadalmi állásra a bankár mellett és nagyon csodálkozott. Azt gondolta: buta liba... még fiatal. És sóhajtott egyet.

— És miből akarsz élni? Tőlem nem kapsz semmit. Értetted: semmit!

Ettől az önkénytelen beleegyezéstől elragadtatva, Annette mindkét kezét mellére szoritva, a boldogságtól sugárzó arccal kiáltotta:

— *A fizetésemből!* Hiszen keresni fogok. Képzeld csak, milyen felséges dolog, kilencven márka!

Ostobasága felbosszantotta az apát.

— S még hozzá ez a nevetséges termet. Két hosszu láb s aztán mingyárt a fej következik!

Megvetően nézett Annettenek hirtelen eltorzult arcába, amelyen már a könnycseppek folytak lefelé. S kimondta azt a szót, melyet az apa sosem bocsátott meg neki, könnytől elcsukló hangon:

— Rossz vagy hozzám!

— Maradj! — orditotta az apa utána, aztán megelőzve, hogy engedélye nélkül hagyja el a szülői házat, kiutasitotta. Az apa megnyugodott; az utra megadja neki amire szüksége lesz, aztán soha többé ne forduljon hozzá. — Hadd fusson a nyomorba, sosem vártam okosabbat tőle.

— Miért a nyomorba? Hiszen Köln nagyon szép város. Ott van a dóm is — kiáltott Berta asszony, aztán hirtelen eszébe jutott, hogy valamit mégis elkövettek ellene s hangot változtatott: — Ostoba, hálátlan leány! Szégyent fog még hozni tisztességes családunkra!... Ha én lennék az apád, megmondanám neked alaposan a véleményemet!

Annette öröme, bátorsága és ereje romba dőlt. Mint egy gyermek ugy zokogott, mikor elment.

— Az emberek nevetni fognak rajtad, ha kimész a szinpadra! — kiáltotta utána Berta asszony.

— Hallgass most már! — nézett rá dühösen az apa.

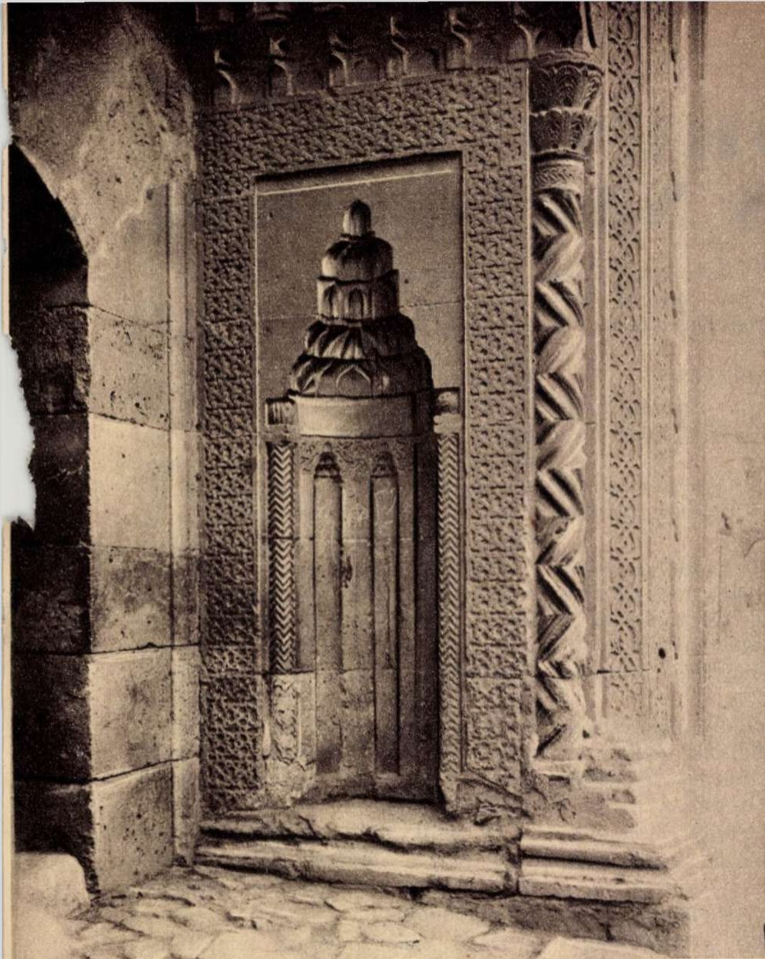
— Miért? Nem lehetetlen dolog amit tesz?

Este szinházba mentek.

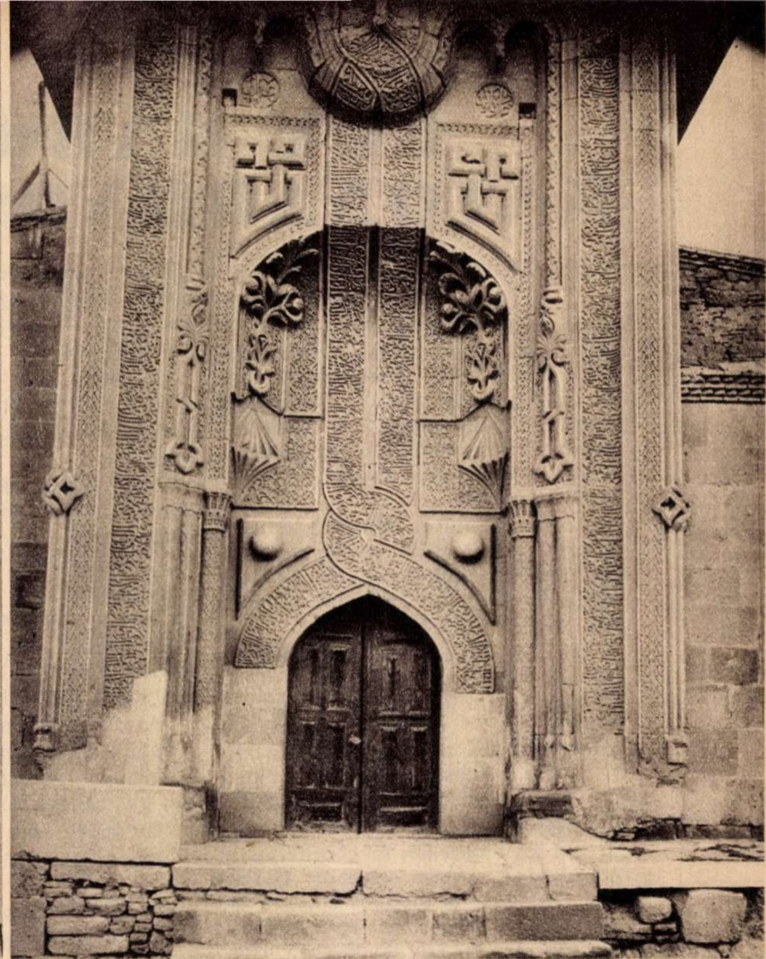
A következő két hét alatt mindig várta az apa, hogy Annette lemond tervéről. De a látszólag akaratgyenge, gyerekkorától elnyomott és megalázott gyermek életének első fontos lépésénél férfias erőt és elhatározást mutatott. Ennek a két hétnek minden ténykedése, mozdulata, gondolata, jövőjére volt beállitva.

Az állomásra senki sem kisérte ki. Arcán a tapasztalt nő jéghideg álarcát viselte, aki nem engedheti meg magának azt, hogy bánatára gondoljon.

(Vége.)

A szircsalai iskola falba vágott kőfülkéje.

Az indzse-minarelli Dzsami kapuja.

ANATÓLIA BESZÉLŐ KÖVEI

A mai Törökország nemcsak lüktető életü, modern állam, de rég letünt századok gazdag és szines ereklyetára is. A friss vakolásu európai stilusu épületek mögött csillogó acélsinpárok közelében, szerényen huzódnak meg nyolc évszázad porával behintett szelcsuk épitőművészeti emlékek. A török nemzet történelmének legfényesebb lapjai a szelcsuk török törzsek anatóliai honfoglalása. Két évszázad leforgása alatt a szelcsuk törzsek birodalma a Himálajától a Földközi tengerig, Bizáncig terjedt.

A szelcsuk szultánok fényes udvarában a kelet legnevesebb hindu, perzsa és arab tudósai, művészei és épitőmesterei találtak vendégszerető hajlékot, akik azután mecénásuk bőkezüségét meghálálva, páratlan kulturát és épitőművészetet teremtettek meg.

A szelcsuk uralom fénykora Alaeddin Kai Kobad szultán idejére esik, a 13. század első felére; e korból fennmaradt épitőművészeti műemlékek, dzsámik, iskolák, könyvtárak, paloták már egy kiforrott stilust képviselnek. Alaeddin szultán a Kis-Ázsiában szétszórtan élő szelcsuk törzseket egyesitette s Konyát birodalma fővárosává tette. Konya ma az istanbul-bagdádi vasutvonal mellett fekvő mezőváros, Anatólia gabonaéléstárá.

A konyai szelcsuk műemlékek, „anatóliai beszélő kövek" közül a legnevezetesebbek Alaeddin korából valók:

Az „Indzse Minarelli Dzsami" külső alakján még hindu hatás tükröződik vissza, párosulva arab vonalvezetéssel. Hosszu emberöltő munkája rejlik a faragott vallásos tárgyu feliratokban; az épület kupoláját diszitő fajanszok harmonikus szinárnyalata a perzsák szinpompáját varázsolják elénk.

A „Szircsali Medresze" (iskola) főkapujának kőcsipkézete lehelletszerüen finom és szép s épitőjének nagy műveltségét tanusitja.

A Korán-könyvek finom arabeszkjei és iniciáléi, a fafaragásu kapuk, könyvtartók, aranyveretü kardok, tőrök, selyemhimzések, selyemszövetek gazdag gyüjteménye beszédes bizonyitéka a szelcsukok gazdag műveltségének.

Radomszky Árpád.

Szüret

Csurran a nagy kádba édes szőlő méze,
Szüreteli a kék hegyek szorgalmatos népe.

Tépik a gerezdet, messze szálló dallal,
Nóta zokog, puska ropog, hangos a hegyoldal!...

Csillog a pohárban a tavalyi karcos,
Felköszöntőt mond most egy hős, béna harcos.

Azt kivánja: jusson nékünk is a jóból,
Legyen kenyér bőven, békesség, meg jó bor!

Farkas Imre.

EGY HÁBORUVISELT KATONAORVOS NAPLÓJÁBÓL

Rawaruska, 1915.

... Ez már nem is háboru, valóságos embervágóhid! Az orosz hullámhegyek ugy zugnak végig rajtunk, mintha vihar korbácsolná őket. De valóban igy is van: korbáccsal kergetik őket előre! A kancsuka csontigvájó nyomai ott piroslanak a tábori kórházunkba hozott orosz sebesültek hátán ...

Most is ujabb sebesült-tömeget hoznak szanitéceim: utolsó lélegzetért vergődő embercsonkok, akiknek elkékülő ajka mintha imát küldene egy kis szibériai faluba ...

Nem is tudom, melyiket fektessem az Élet és Halál asztalára, az embervérben fürdő műtőasztalra. A lábam körül egész hordágytábor. Mindegyikben a Halál jegyese fekszik. Kit válasszak elsőnek?! Nincs idő tanácskozásra! Itt minden pillanat életet, vagy halált jelent!

Lábam e percben megbotlik egyik hordágyban: orosz sebesült! Patakban ömlik egyik lábából a vér. Szanitéceim, életveszedelem között, szedték le a drótakadályról, ahol majdnem szitává lőtte a géppuskák gyilkos golyózápora. Alig lélegzik. Intek. Már az asztalon fekszik. Fél lába, közvetlen a comb alatt, ugy csüng, mintha már nem is tartoznék élő emberhez. Összezuzott hustömeg, félórával előbb még megdobbant kemény léptei alatt a föld.

Megborzadok, megtapogatom lábamat. Még megvan! És most ezét a fiatal gyerekét le kell vágnom ... De itt nincs idő gondolkozni ... Ujabb hordágytömegek ... ujabb embercsonkok ...

Szólok az asszisztensemnek:

— Elaltatjuk.

Kezeimen még ott piroslik az előbbi műtét véres nyoma. Itt nincs vizpazarlás! Vizvezetéket hetek óta nem láttunk! Hevenyészett táborikórházunktól egy óranyira fekvő nyitott-kut vizéből „lopják" éjjelente, hátukra szijazott kis hordókban, szanitéceim a vizet, mint drága kincset, amely ezerszerte értékesebb a világ minden pezsgőjénél, nehogy nappal az ellenség tüzérsége rájuk lőjjön ...

Az altató-kosár előkerül. Ráteszszük a szerencsétlen orosz arcára. Már hull rá az álomba ringató kloroform.

De a kloroform izgató párájától felriad benne az Élet utolsó szikrája. Minden erejét megfeszitve, mint a taglóval homlokon talált bika, kitépi leszijazott kezeit, lerántja arcáról az altató-kosarat és hörgő melléből, mint sistergő vaskazánból, bugyborékolva törnek elő a szócafatok.:

— Nem ... nem engedem ...

Oroszul beszél ... Asszisztensem horvát fiu. Megérti. Nyugtatni próbálja.

Nem sikerül. Két karja, mint félelmetes akrobatáé, tép-zuz mindent maga körül.

— Magyarázd meg neki — szólok türelmetlenül —, hogy meg akarjuk az életét menteni. De a borzasztó fájdalmaktól is meg akarjuk kímélni, amivel a lábának a levágása jár. Ezért altatjuk el.

Az ismerős beszédre kimerednek a leólmozott szempillák. Két riadt szemgolyó tátong felénk, leirhatatlan gyötrelmekről beszél ...

De egyre csak a fejét rázza!

Nem, elaltatni nem engedi magát ...

— Hát akkor ... akkor ... — nyögi ki keservesen asszisztenstolmácsom —, meg fogsz halni... Nem fogod többé az édesanyádat látni ...

Az „anya" szóra összerezzen! A görcsösen hadonászó karok, mint lelőtt madár, lehullanak, a hörgő szavak elhalkulnak, a ráncoktól felszántott homlok kisimul ...

— Az anyám ... az anyám ... — suttogja és megtört két szeméből könnybarázdák patakzanak ...

Megéreztem a kellő pillanatot.

— Tedd rá az altató-kosarat — szóltam ujra asszisztensemnek.

A kosár ismét az arcára került. De ujra megismétlődött az előbbi jelenet: vad mozdulattal tépte le azt...

A szoba minden talpalatnyi helyén vérükben fetrengő sulyos sebesültek várták az életmentő kést ...

— Akkor vigyétek el. Hozzatok egy másik sebesültet — parancsoltam.

És két szanitéc már fel is kapta a szerencsétlent.

De e hirtelen mozdulatra felriadt.

Ajka megrándult. Nehezen szótagolta:

— Nem bánom — mondotta elhaló hangon —, vágják le a lábamat ... De ne altassanak el ...

— Nem birod ki altatás nélkül — mondotta asszisztensem. — Az ezredorvos ur nem tud nyugodtan dolgozni, ha majd a műtét közben, nagy fájdalmadban, ide-oda kapkodod a lábadat.

A fejét rázta.

— Csak vágja le, ha kell ... De ne altasson el ... Egy szót se fogok szólni ... A nyakamban van egy kis kereszt ... Az anyám adta, amikor eljöttünk a háboruba ... Megcsókolta ... Vegyétek le ezt a kis keresztet és függesszétek fel, velem szemben, a falra ... Én majd nézem ... akkor levághatjátok a lábam ... egy mukkanást se szólok ...

Mit volt mit tennünk: a haldokló óhaja — parancs! Leoldottuk a szegényes zsinegen függő kis orosz duplakeresztet, amelyen a megfeszitett Krisztus megtört teste csillogott. Az ajkához emelte, megcsókolta. Aztán, ahogy kivánta, felaggattuk a műtőasztallal szemközti falra ... Hogy az operáció közben láthassa ...

És nekikezdtünk a műtétnek: altatás nélkül levágni egy élő-érző ember lábát. Még most is remegek, ha rágondolok ...

De a „csoda" tényleg megtörtént: a kimondhatatlanul fájdalmas amputáció alatt a mi szerencsétlen orosz sebesültünk egyetlen jajszót se hallatott ...

A kis kereszt többet ért a világ minden altatószerénél ...

A naplóból másolta:

Dr. Müller Vilmos.

Megint az ősz . . .

Megint az ősz, az elhunyó virág.
A vérmes nyár kifujta bő hevét.
Viszi a szél a Sárrét sóhaját . . .
Gubbaszt a sok petrence szanaszét.

A Bakony fölött párás enyheség
köde borong. Már sürög a Gaja:
viszi szorongva izgatott vizét
a Sió hűlő keblébe, haza . . .

A bársony fü sem csillan s hömpölyög
a Szeles-dombon. Immár nem nevet:
komor az ég, mint torzonborz öreg,
ki nem érti az egész életet.

Ujra eszébe ötlött valami?
Ismerem már, tudom: valami bú . . .
Egyszer talán be fogja vallani, —
most néz unottan s szakállába fú.

Jankovich Ferenc.

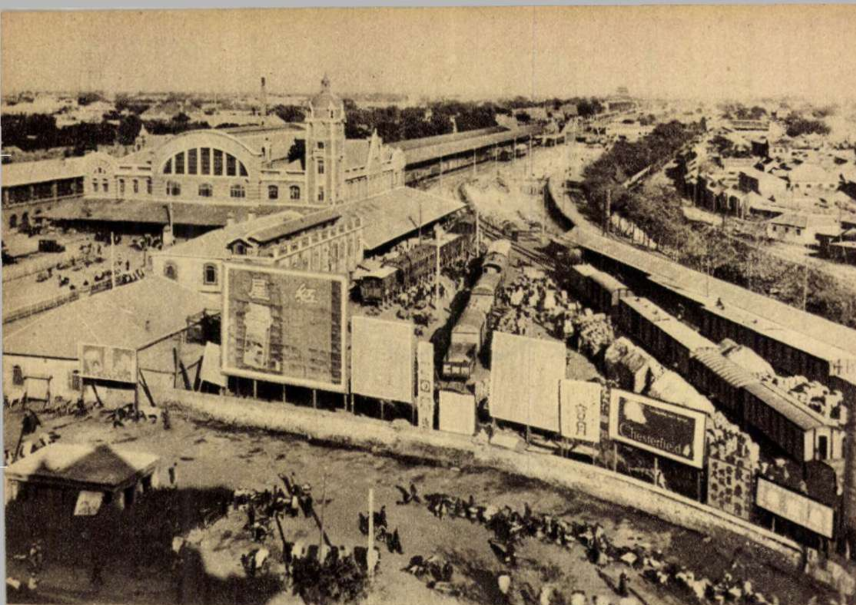
HÁROM MOSOLY

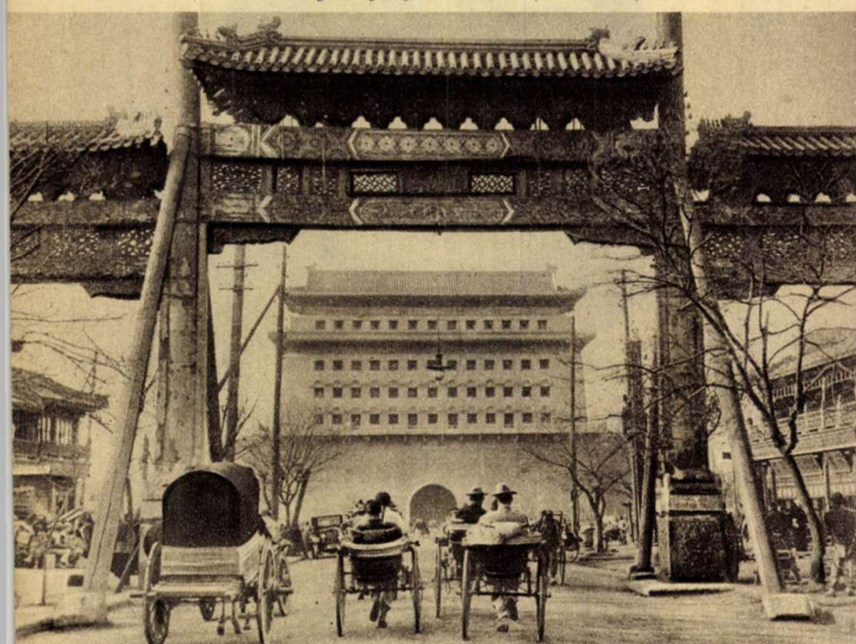
Myrna Loy. Alsó kép: Ann Morris. Jobboldali alsó kép: Rosalina Russel.

Peking: a pályaudvar és (baloldalt) a rádióállomás.

A pekingi városkapu. Alsó kép: Lámatemplom Pekingben.

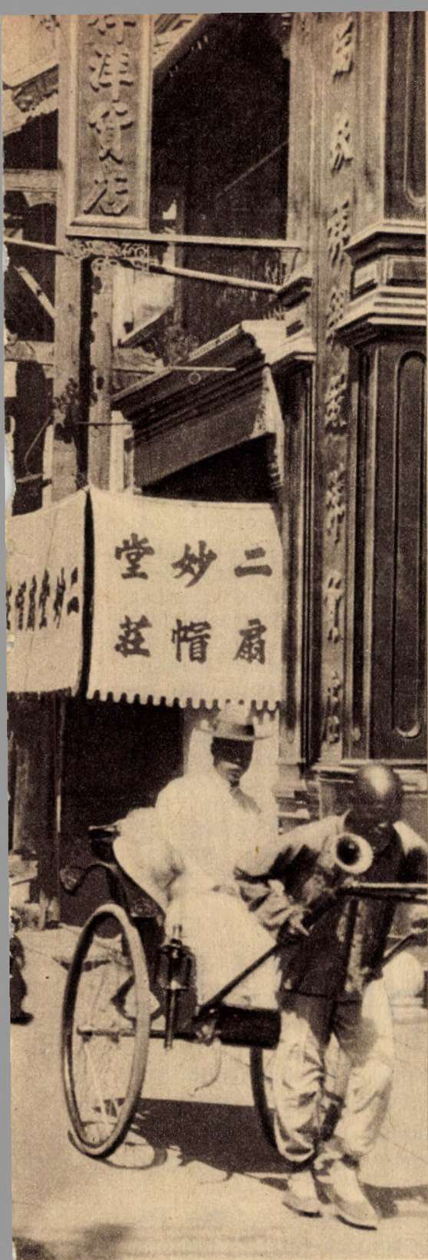

Pekingi utca

KELET

Nekünk, európaiaknak, Róma az „Urbs Aeterna", a latin műveltség kincses ereklyetartója és jövő ragyogásának letéteményese, mely nem mulhat el soha. Távol-Keletnek is van ilyen Örök Városa: Peking. Az ország, ahová tartozik, ma a halál és romlás szintere, ahol ágyudörgés, aknarobbanás, gépfegyverkattogás és repülőbombák tüzesője irják a történelmet. Az idegen pedig, aki elég bátor ahhoz, hogy mostanában Kinában barangoljon és látja, milyen könyörtelen szivóssággal rágják magukat a japánok az óriás birodalom testébe, talán ezt gondolja magában: Peking sorsa meg van pecsételve. Japáni város lesz belőle. Amit a japánok egyszer megmarkolnak, azt nem engedik el többé soha. Ilyen töprengések közepette robog gépkocsijával az utas a Peking felé vezető országuton, mikor egyszerre csak rengeteg nagyságu, ijesztő ember- és állatszobrok bukkannak elébe az ut mentén. Ott ülnek már évszázadok óta és őrzik a *Ming-*

Pekingi utcai kalácssütő.

„ÖRÖK VÁROSA"

császárok sirjait. A kőszörnyetegek pillantása komor, szigoru és állhatatos. Az idegen szembenéz velük néhány pillanatig, aztán tovább utazik s mire keresztülrobogott a pekingi városkapun, már megértette, amit mondtak néki. Azt, hogy Peking sohasem lesz más, mint ami ezer éveken át volt: kinai. Azok a sziklaszörnyek épugy állták a felettük tovazugó századok hullámverését és époly kevéssé változtak, mint amilyen változatlan maradt a Pekinget övező sokméteres vastag fal, a város, amit körülölel s az ősi kinai lélek, mely benne gyökerezik legtisztábban s éppen a Mingek alatt érte el ragyogása teljességét.

Peking, ha van város, mely elmondhatja, hogy látta a Sorskerék fordulását, akkor Peking az és a világ egyetlen városa sem állithatja ezt több joggal magáról. Volt már diadalmas főváros és félrevetett vidéki helység, pompázatos templom, ahol hatalmas császárokat imádtak és vértől mocskos csatatér; tanuja volt a lélek, a műveltség zengő szárnyalásának és alacsony emberi szenvedélyek kirobbanásának. Nehéz annyira visszamenni a keresztény időszámitásban, hogy Pekinget, az „Északi Udvart" (vagy „Északi Fővárost") ne találjuk harcok középpontjában. Maga is vetélkedett a jelentőségért, az elsőségért a „Déli Főváros"-sal, Nankinggal, mely a IV—VI. században Közép-Kina székhelye volt. A *Szung*-uralkodók (960—1127) már elkeseredetten birkóztak a nyugat felől előnyomuló különböző mongol-tatár-hun törzsekkel. Egyikük, a *khitán* nép, meg is vetette lábát Kinában és Peking 986-ban birtokába kerül. A XII. században visszahóditják a kinaiak. Aztán megint nomád mongolok rohanták meg, elfoglalták s a hatalmas tunguz *Kin*-uralkodócsalád birodalma székhelyévé emelte. De kiváltságának most sem örülhetett soká. A XIII. század elején *Dzsingiz* kán elfoglalja a Kin-ek birodalmát s vele Pekinget. Maga azonban nem telepedik meg benne; a nomád kényurat visszahuzta a szive a mongol pusztaságba, a kánok ősi székvárosába, Karakorumba. Pekinget elhanyagolják. Ki tudja hová süllyed a város, ha *Kublai* kán nem kerül trónra. 1264-ben Peking már ismét császári város és a nagy kán hozzálát, hogy székhelyét a mongol világbirodalom központjához

méltó köntösbe öltöztesse. Kijavittatta, tataroztatta a rombadőlt városrészeket, ujakat is emeltetett és egészen átrendezte Pekinget.

A tatár uralkodó kezenyoma még ma is látható a városon. De minden egyéb nyomtalanul letörlődött róla. A kinai lakosság szenvedett a sorsnak ettől a szédítő hullámzásától, de csak testileg. Lelke, szelleme, gondolatvilága érintetlen maradt. Amig Peking urai a századok folyamán szakadatlanul cserélődtek, a pekingi őspolgár békésen szántott-vetett a városkörüli földeken, kereskedést üzött, s élte a maga hamisitatlan kinai életét, *Kon-Fu-Ce* tanai szerint. Rejtetten, szerényen, visszavonultan. Csak akkor lobogott fel diadalmas fényben ez az élet, amikor a tatárok uralma lehanyatlott és annyi viszontagság után végül ismét tősgyökeres kinai uralkodóház, a Ming-dinasztia (1368—1644) kerül trónra. Kina ismét magára talál, a maga életét élheti s a felszabadulás boldogsága a kinai tudomány és művészet olyan ragyogásában olvad fel, melynek emlékeit ma is csodálva és ámulattal szemléljük. S mindennek központja, kisugárzó forrása Peking. Kezdetben, igaz, az ősi vetélytárs, Nanking volt a Ming-ek székhelye, de a császárok 1421-ben az „Északi Udvarba" költöznek s a város és vele Kina hosszu időre a békés és termékeny virulás korszakába jut.

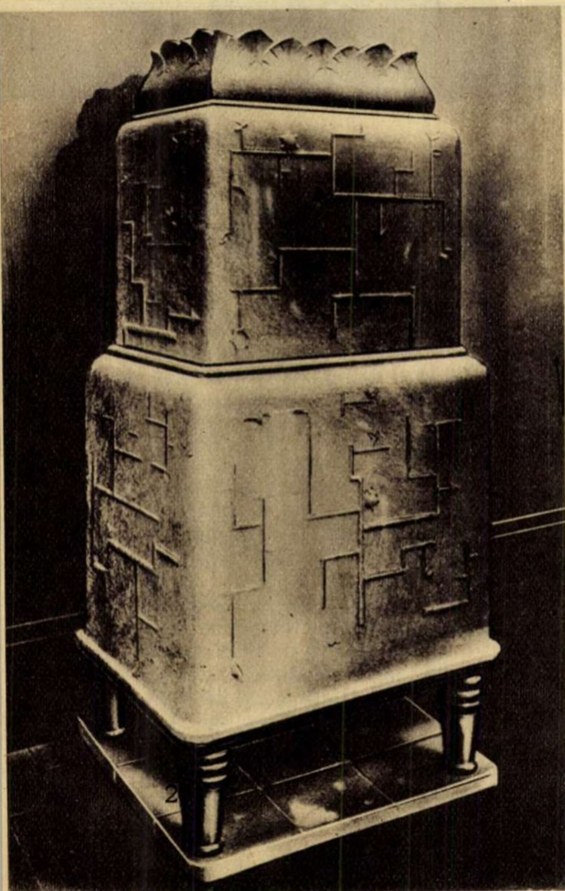
Hanem, ugy látszik, Pekinget arra kárhoztatta a sorsa, hogy ezután ne élvezze többé a fejlődés nyugodt napjait. 1911-ben és 12-ben a császárság megbuktatása és a köztársaság kikiáltása idején véres utcai harcok tomboltak benne. Japán és más idegen hatalmak növekvő befolyása is ki-kirobbanó csetepatékra vezetett. 1928-ban Peking ujból megszünt főváros lenni. Visszaadta szerepét Nankingnak, mely azt máig is viseli; maga pedig felvette a „*Peiping*" nevet. Ami kissé különösen hangzik, mert a szó annyi, mint „Béke Északon". Már pedig ezt az utóbbi évek eseményei nemigen igazolják.

Ámbár a város külső képe mintha megfelelne e névnek. A kinai ember mélységes természetszeretete behozta a növényzetet a kőfalak közé. Majd minden háznak kertje van, a templomok pompás parkok közepén állnak s az egész város, egy magaslati pontról szemlélve, egyetlen roppant liget. Ebben a ligetben hol az ősi kinai város festői sikátorai huzódnak, hol európai szinezetü széles körutak s a fák mögül minduntalan fel-felbukkan egy-egy műemlékszámba menő gyönyörü templom. Csillogó tavak sora szakitja meg a háztengert és a járókelő bárhol letérhet egy csendes ligeti ösvényre, ha kis időre menekülni akar az európaiasodó világváros forgatagából.

Mert Peking is európaiasodik. Pályaudvar, rádióállomás, légikikötő, gyárak, gépkocsik, villany, telefon. De mindez csak külsőség, máz. Ennek a városnak lelke, szelleme, élete, műveltsége, világszemlélete, gondolkodása kinai. Az nem változott semmit, az kibirt mindent, az magába olvasztott mindent. Khitánt, tunguzt, tatárt és minden más nemzetbelit, aki elhatározta, hogy a maga képére alakitja. Japán is meghódithatja, de ősi lelkétől ő sem foszthatja meg. Ez a város a történelem félelmes malomkövei közt őrlődve sem adta fel hivatását, hogy megőrizze és átmentse a jövőbe az ősi, tiszta kinai lelket. Erre figyelmeztetnek a Ming-ek álmán őrködő köszörnyek s ezért érdemli meg Peking, hogy igy tiszteljük: „Kelet Örök Városa". **(ef.)**

A család barátja, a cserépkályha

Romantikus lelkeknek valamikor csak a kandalló volt igazán és őszintén barátjuk. „Ülj mellém a kandallóhoz, fel van szitva melege" — énekelte a költő.

Mert hiszen derüsen, vagy álmodozón, szerelmesen, vagy családiasan összehangolva csak a kandalló piros16 hasábfái mellett volt tökéletes a téli idill. A mult századvég legtöbb északi novellájában is ott duruzsolt még a kandalló-láng az ugyancsak duruzslási szolgálatra beosztott szamovár mellett.

Természetes, hogy mióta az északi és déli államok egyaránt rátértek az olcsóbb és kényelmesebb tüzelőeljárásokra, a kandalló-romantika is elhamvadt. Szerepét fiatalabb testvére, a cserépkályha vette át. A költők és a családok számára most ő sugároztatja azt a kalóriamennyiséget, amely testi és lelki felmelegedésükhöz szükséges.

Szép, tisztes multja van már neki is e téren. Felvidéki kastélyainkban szép számmal fütenek még ma is olyan cserépkályhákban, melyeknek tüzénél egykor Himfy-verseket olvastak fel egymásnak borongó lelkek. De aki muzeumaink kincseit ismeri, az a négyötszáz év előtti magyar kályhafiókokon még nagyobb elragadtatást érez, mint az empire- vagy barokkszobák kályháin. Ezek a régi-régi kályhacsempék ugyanis valóságos képeskönyvei a magyar multnak. Királyok, fejedelemasszonyok, szentek, lovaskatonák mint valami szines filmen jelennek meg egymásután. Szarvasok vágtatnak utánuk és toprongyos muzsikusok játsszák az indulókat. A kályhalapok zománcos felületén a tiroli, a svájci vándorcserepesek mellett a magyar kályhásmester is elhintette a maga mesélőkészségét és a tulipános-rozmaringos jókedvét.

A kályhákat azonban nemcsak lelkesedéssel fütik, hanem bükk- és gyertyánfával is, ami kétségkivül kissé „elhidegitette" az ujabb időkben a régi jóviszonyt. Hogyne, mikor a kalóriában szegényebb fa nem birta a versenyt az olcsóbb és könnyebben beszerezhető szénnel. Jött tehát a mult században a praktikusabb, gyorshevületü vaskályha és elhomályositotta a cserépkályha dicsőségét. Haldoklása lassu fonnyadás volt. A zománctalan, fehér és otromba cse-

KIS KÉPES VASÁRNAP

A kis puttonyos

Jókor reggel már dalától
Visszhangzik az egész hegy.
Nagy puttonyát vállra kapja:
Ihaj-csuhaj, vig élet!

Serényen jár a tőkék közt,
Tele önti puttonyát,
Incselkedik a szedőkkel,
S kurjongatva megy tovább.

Mókázik a taposóval:
Ugy, ugy, pajtás, bokázz csak!
S félős lányok közé dobja
A szüreti békákat.

Este legelső a táncban:
Csárdást cifráz peckesen,
S reggelre már vig nótával
Ujra ott van a hegyen.

Vályi Nagy Géza.

Cini nagyon szófogadatlan kis egér volt. Mig szerető szülei nehéz munkával rágcsálták a cipőket, ócska ládák és liszteszsákok fenekét, Cininek csak a mulatságon járt az esze. Egész nap cincogott. Reggeltől ebédig, ebédtől vacsoráig. Még éjjel is cincogott álmában, mert azt álmodta, hogy hires énekes lett belőle és fellép az operában. Az iskolából elkésett, a könyveit elvesztette, a leckéjét sose irta meg és ha már meg is irta, olyan pacás lett az irása, hogy el se lehetett olvasni. Év végére, persze, mindenből ötöse volt, kivéve az éneket. Egér papa most már végleg elhatározta, hogy elviszi a javítóintézetbe. Cini bőgött, de hiába volt minden. Összecsomagolták a holmiját és elindultak a javítóintézet felé.

Ahogy mentek az országuton, egy gémeskuthoz értek, ahol egy ló és egy csikó ivott éppen. Egér papa megszólította a lovat.

— Kérem, jó uton megyünk a javitóintézet felé?

— A legjobb uton — felelte a ló. — De mit tetszik ott keresni?

— A fiamat viszem a javítóintézetbe, hogy megjavitsák — felelte egér papa.

— Hát ha ott tényleg megjavitják a gyerekeket, akkor én is elviszem az én fiamat, mert bizony semmirekellő, haszontalan kölyök. Egész nap csak a maga mulatságára nyargal ide-oda a réten, ahelyett, hogy velem szaladna a szekér mellett. Menjünk együtt.

Már esteledett, mikor egy keresztuthoz értek. Egy tücsök hegedült a fű között. Azazhogy éppen most hagyta abba a hegedülést, hogy rákiáltson a fiára:

— Mit ugrálsz itt, mint egy szöcske, mikor itt a muzsika ideje? Gyere, muzsikálj. De nehogy hamisan huzd, mert aztán majd én hegedülöm el a te nótádat.

Egér papa odament a tücsökhöz és megszólitotta:

— Kérem, uraságod nem tudná megmondani, melyik ut vezet a javitóintézet felé?

— A jobboldali — felelte a tücsök. — De éppen jókor tetszenek jönni, legalább együtt mehetünk, mert bizony én se birok a fiammal, ahelyett, hogy hegedülne velem, ott ugrál még este is a virágok között. Pedig már öreg vagyok, nem birom egyedül. És hogy maradhatna a rét muzsikaszó nélkül? Jobb lesz, ha odaadom abba az intézetbe, ott talán megjavul.

Ahogy mentek tovább, egyre sötétebb és sötétebb lett. Eltévesztették az utat. De, szerencsére, az ut szélén állt egy szentjánosbogár. Azt megkérték, hogy világitson nekik.

— Készséggel — mondta a szentjánosbogár —, de előbb szólok a fiamnak, hogy addig, mig én uraságodéknak világitok, foglalja el a posztomat, mert nem hagyhatom ezt a sarkot sötétben. De az a gézenguz persze épp most nincs itt! A levelek közt bujócskázik, ahelyett, hogy itt fénylene az ut mellett! Komisz kölyök! Már sokszor gondoltam, hogy beadom egy javitóintézetbe. Majd ott megtanitanák móresre.

— No, ha ez igy van — mondta egér papa —, akkor hozza a fiát és jöjjön velünk, mert mi pont oda megyünk.

Egy félórai keresés után ráakadtak a kis szentjános-gyerekre. És mentek tovább a rossz gyerekekkel a javitóintézetbe.

Vigan haladt a menet; elől a szentjánosbogár, a fiával. Bevilágitotta az utat. Mögöttük a tücsök papa és a fia, vigan hegedülve. Aztán jött a ló. A kis csikó nagyokat ugrált a zeneszóra. És legvégül az egér papa, a kis Cinivel, aki legszebb hangján cincogott együtt a muzsikával.

Nagy jó kedvük kerekedett. Egér papa megszólalt:

— De szépen táncol a maga fia — mondta a lónak.

— Hát bizony, jó táncos kis csikó ez. Nincs párja az egész megyében — mondta a ló büszkén. — De maga se panaszkodhat, egér uram, mert olyan szép hangja sincs mindenkinek, mint Cinikének.

— Hát nem mondom, hogy éppen rosszul énekel a gyerek — mondta egér papa, megelégedéssel hallgatva Cinit, aki épp most vágta ki a magas cét. — De tudja, ha az én gyerekem ragyogna ugy, mint a maga kisfia — fordult a szentjánosbogárhoz —, sokér nem adnám. Gondolja el, mig én a sötét sarkokban rágcsálok, milyen jól jönne nekem egy ilyen nagyszerü világitás.

— Hát igaz, ami igaz — mondta a szentjánosbogár. — Ragyogó gyerek ez! De én meg a maga fiát csodálom, tücsök uram. Hej, ha az én fiam igy tudna hegedülni.

— Tud ez a gézenguz, ha akar — felelte a tücsök, rákoppintva egyet vonójával a csemete fejére, de nem haraggal, hanem inkább büszkeséggel. Mert szó, ami szó, szépen hegedült a kis tücsök.

Mikor elfáradtak, leültek az útszélre kicsit pihenni.

— Messze van-e még ide a javitóintézet — kérdezte a tücsök a szentjánosbogarat —, mert már ugyancsak elfáradt.

— A javitó már nincs messze, de ugyan, tücsök uram, miért is fáradna odáig. Ilyen gyerek, mint a maga fia, aki igy tud hegedülni, azon nincs mit javitani.

— Igaza van — mondta a tücsök —, hát akkor szerencsés jó estét mindnyájuknak. — Igy szólt s azzal ott is hagyta őket.

A ló odafordult a szentjánosbogárhoz:

— Bizony, a maga helyébe én se folytatnám ezt az utat, fényes gyerek ez a maga fia. Nem kell ennek javitó!

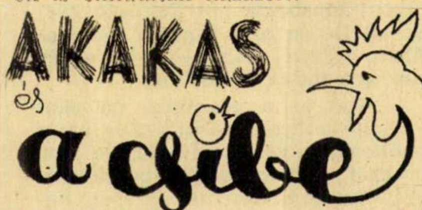
— Van benne valami — mondta a szentjánosbogár. — Gyere, fiam, menjünk haza, eluntam már ezt a hosszu utat. Otthon meg sötéten áll a ház ezalatt. Jó estét kivánok.

— Tudja — fordult az egérhez a ló —, voltaképpen én sem tudom, okos dolog-e ezt az én fiamat javitóba vinni.

— Már az elején akartam mondani — szólt az egér —, hogy ilyen takaros, helyes kis csikót régen láttam. Nincs ezen hiba.

— Maga is igy gondolja, egér uram? — mondta a ló és már indult is. — Én nekem meg épp a számon volt a szó, hogy megmondjam: nagy bolondság volna, ha Cinikét intézetbe adná s nem hallhatná otthon egész nap a cincogását.

— Bizony, az nekem nagyon hiányozna — mondta egér papa. — Gyere, Cini, menjünk haza. — Azzal egér papa kézen fogta Cinit és ők is elindultak hazafelé.

Egyszer volt, hol nem volt, az Óperenciás tengeren is tul, ahol már a madár se jár, ott élt egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak volt egy kakasa meg egy csibéje. Bár olyan szegény volt, hogy csak kenyérre telt néki, ezt a kevés kenyeret is megosztotta a kakassal meg a csibével. Igy éldegéltek hármasban, mig egyszer meg nem halt az asszony. Nem is tudom, melyik volt bánatosabb, szomorubb, a kakas-e, vagy a csibe? Csak azt tudom, hogy három nap, három éjjel kapirgálni se volt kedvük. Pedig nem volt már, aki enni adjon nekik. Nem is tudták, mit csináljanak, hová legyenek, igy hát — mit tehettek egyebet — elindultak vándorolni. Mentek, mendegéltek, mig csak egy erdőbe nem értek. Talált is a csibe egy vadkörtét; gyorsan bekapta, mert már nagyon éhes volt. De bizony nagy baj lett ebből. Mert a körte nagy volt, a csibe gégéje meg kicsi. Bizony, megakadt a torkán. Jajgatott is eszeveszettül:

— Jaj, jaj — kiáltozta fuldokolva —, szaladj, édes kakaskám, hozzál egy csepp vizet!

Szaladt is a kakas a kuthoz, a lába is alig érte a földet, de amint odaért, a kut megszólalt:

— Adok én vizet, amennyit akarsz, ha vödröt hozol a gazdasszonytól.

— Szaladt a kakas a gazdasszonyhoz vödörért, de a gazdasszony igy szólt hozzá:

— Adok én vödröt jószivvel, ha tejet hozol a tehéntől.

Nosza, szaladt a tehénhez, de az meg szénát kért cserébe a rétről. Szaladt a rétre is a kakas, de oda is hiába, a rét nem ad addig szénát, amig kaszát nem hoznak a boltból.

Szegény kakas alig birt már szaladni, de még csak a lábát emelni is alig tudta, de azért elfutott még a boltba. De a boltos azt mondta:

— Adok én kaszát, kakaskám, ha pénzt hozol érte.

Bús lett erre a kakas, hogyne lett volna! Honnan szerezhetne ő pénzt?! Nagy busan tovább ment, mig csak egy szemétdombra ért. Hát, ahogy ott kapargált, egyszerre csak mit lát? Egy ezüst pénzdarabot! Nem is örült még ugy senki a világon, mint ez a kis kakas. Nem is vesztegette az időt: gyorsan a csőrébe kapta s szaladt vissza a boltoshoz.

A boltos adott neki kaszát. Szaladt a rétre a kaszával.

A rét adott szénát; vitte a szénát a tehénnek.

A tehén tejet adott; futott vele — ahogy csak birt — a gazdasszonyhoz.

A gazdasszony vödröt adott; vitte a vödröt a kuthoz.

A kut most már adott vizet; rohant is a vizzel az erdőbe, hogy megmentse a csibét.

De bizony, mire odaért, szegény csibe már megfulladt.

Igy aztán egyedül maradt a kis kakas s amig csak élt, mindig arra gondolt: ha a vizet előbb vihette volna, a kis csibe is életben maradt volna.

Gyermekrejtvények

Kis keresztrejtvény

1	2				3	4
5		■	■	■	6	
7		8	■	9		
	■	10			■	
11	12		■	13	14	
15			■	16		
17						

Beküldendő: vizsz. 1, 17 és függ. 1, 4.

Vizszintes: 1. Magasrangu egyházi férfiu. **5.** Lángol. **6.** Háziállat. **7.** Végtag. **9.** Ujság, rádió is közli. **10.** A kis Ibolya. **11.** A Nap teszi. **13.** „Népem" mássalhangzói. **15.** Megkötözés része. **16.** Táplálkozás kezdete. **17.** Balaton mellett üdülő.

Függőleges: 1. Nyugalmasan. **2.** Ökör hordja. **3.** A kis Olga. **4.** Vasuti átjáróknál van. **8.** Nem gyakori. **9.** Kisgyermekek kedvelt játéka. **12.** Ügyesség része. **14.** Férfinév.

Betürejtvények.

1.

T × A e E E e e

2.

azazazaz AL g a BALATON

Keresd!

Búban van, **bánatban** nincs;
Tulsó parton megtalálod, az **innensőn** nem!
A **turisták** ismerik, a **vándorok** hirét se hallották!
Hol van hát? Hun van hát? Hány van belőle?

Megfejtések

az 1938 október 2-iki számból:

Kis keresztrejtvény. Vizszintes: 1. Tilosba. **6.** Ár. R. **7.** Ős. V. **8.** Iró. Z. **10.** Ios. **12.** Vau. **14.** Rs. **15.** Lb. **16.** Adó. **18.** Amo. **19.** Tivadar.

Betürejtvények: 1. Uramfia. **2.** Malátakávé.

Egy kis zavar: Ég a napmelegtől a kopár szik sarja.

Gyermekrejtvénymegfejtőink közül jutalmat kapnak:

ifj. Ádor István Győr, Liezen-Mayer-u. 97; Ecsedy Zsuzsa Budapest, I., Logody-u. 37; Hosszufalusy Mihály Szikszó; Kiss Ervin Enying, Szőlőhegy; Rózsa Tibor Szikszó p. u; Sárváry Klárika, IX., Hőgyes E.-u. 1—3; Szmertnik Andika Monor; Terjék Viola Nyiregyháza, Kéz-u. 14; Várfalvy Pál, Miskolc, Vásárhelyi-u. 12; Zajácz Ibolya Baross Gábortelep, Apponyi-u. 12.

A rejtvénymegfejtéseket csütörtök (okt. 20.) délig kell beküldeni. A megfejtéseket a két hét mulva (október 30.) megjelenő Képes Vasárnapban fogjuk közölni, a nyertesek nevével együtt. Cim: KÉPES VASÁRNAP GYERMEKREJTVÉNYEI, Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. szám.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Árvalányhaj. Tévedés, az árvalányhaj nem nő a Hortobágyon. Hegyvidéken nő, sziklás talajon, ugy, mint a gyopár, csak alacsonyabb zónában. Árvalányhajat a kalapjára nem tüz ki sem a mezőkövesdi legény, sem pedig a hortobágyi pásztor. A mezőkövesdi férfikalap kis karimáju és aránylag magasfejü nemezkalap, hol zöld, hol fekete. A zöld sokféle árnyalata fordul itt elő: rezeda-pasztellzöldtől a sötét palackzöldig. A fejre 3—4 ujjnyi széles fényes fekete szalag simul, amelyet esetleg keskeny fekete-sárga, cakos paszomány diszit két szélén vagy csak fölül. Ünnepi díszül kis bokrétát tűznek ebbe a szalagba: a magyar mező jellegzetes virágait, apró pipacsot, buzavirágot, margarétát és aranylemezből stilizált buzakalászt — árvalányhaj nélkül. Az árvalányhaj legfeljebb a pesti boltos toldaléka, hogy cifrább legyen. A hortobágyi gulyás, csikós, juhász, kondás pedig széleskarimáju fekete nemezkalapot hord gömbölyü fejjel, a szélét fekete zsinór szegi, különben disztelen, de szép, festői. Erősen hasonlit azokra a nagykarimáju divatkalapokra, amelyeket mostanában és utóbbi években fejük hátulsó részén hordottak és hordanak a nők. De a hortobágyi pásztor jellegzetes, cserzett, időmegviselt és érdekes alakját szebben, igazibban, izlésesebben egésziti ki. Meg is formálja egyéni izlése szerint: ki egészen kereken, ki hosszukásra megnyomva, ki egyenesebb, ki felhajlóbb karimával viseli, igy védi a tüzelő nap ellen. Inge a mai pásztornak kékfestő-szinü, de háziszőttes, ezt egésziti ki a fehér, viseltes cifraszür. Nagyszerü figurák ezek a komoly magyar, meglettkoru férfiak, amint ott hevernek vagy álldogálnak állatcsordájuk mellett a kiégett sárgafüvü, fehér szikfoltos Hortobágyon. A nagy állatcsordák: lovak, ökrök, tehenek, bivalyok, birkák, disznók, de bizony szárnyasok is, ugymint fekete pulykák és fehér vadlibák (hogy a gólyákról, gémekről, darvakról, héjákról, sokféle viziszárnyasról ne is beszéljünk) tarkitó foltokban elhuzódnak a messzeségbe — a pásztor alakja örök pulijával pedig valahol okvetlenül felbukkan. A Nagyhortobágy végtelen legelőjét keresztülszelő országut (a Debrecennek nekivágó) ma már kitünően betonozott világut, ahol autók és autóbuszok amerikaiakat és más idegeneket szállitanak, akik lebámulnak (minden egyéb látnivaló mellett) a hortobágyi juhászra, gulyásra, de az is visszanéz szép nyugodtan reájuk. A Hortobágy egyébként — mivel kérdi — Debrecen városáé, negyvenezer katasztrális hold föld és hiába sárgult, égett fű, mégis kiváló legelő. A szikső zsirossá, táplálttá teszi a földet, a sós fű kelleti magát legelésre és inni késztesti az állatot... Ha valaha lekerül a Hortobágyra és belátogat a Hortobágy folyó mellett a hires-nevezetes nagyhortobágyi csárdába, ne felejtsen el bemenni a söntésbe, a nem-uraknak szánt ivóba. Oda térnek be egy-egy pohár borra, fröccsre a pásztorok; kissé bizalmatlan, de nem barátságtalan a hortobágyi benszülött. A szétszórt tanyákon laknak, falut nem ismernek, övék a délibábos magyar rónaság. A bor itt jó és — olcsó. A nép ivójában. Érdemes oda betérni, felüdül.

Tanácskérő (Szeged). *A pszichoanalizist illetően az az álláspontunk: nem beszélünk rá és nem beszélünk le senkit; amugy is bizalom kérdése az egész. Amiképpen a csoda is csak ugy jöhet létre, ha van, aki hisz benne — ugyanugy, hozzáértő orvos kezén a pszichoanalizis is csak ott segit, ahol a beteg eleve meggyőződött, hogy ez a gyógymód valóban talpraállitja. Aki kételkedéssel gánccsal, hitetlenséggel és ellenséges érzéssel fogna neki, az inkább ne is kezdje el. A beteg hitén, bizalmán és jóakaratán mulik, tud-e a hozzáértő orvos ilyen fegyverrel segiteni rajta. Ezzel már azt is megmondtuk — ugyebár —, hogy levelére ennél érdemlegesebb választ nem adhatunk. Tessék saját számottevése szerint elintézni ezt a problémáját... de mindenesetre kivánjuk, hogy sikerrel orvosoltassa magát.*

Gizella kettő. Semmit a világon nem kell jobban keresnie, mint a családi békét. Minden Istenadományát megrontja a békétlenség, a veszekedés, a közelharc: elveszi a gazdagság ajándékait és megrontja a jóegészség izét. Vagy érzik magukban külön-külön azt a lelkierőt az urával együtt, hogy egymással megbékélnek. Vagy — és ezt a tanácsot nem könnyü szivvel adjuk, csak kényszerüségből — engedjék maguk közé a „megszépitő messzeséget". De hogy kiki egész nap dolgozzék saját hivatalában, elfáradjon a mindennapi kenyér előteremtésében, azután hazamenjen és otthon, a másikkal, akit bizonyos fokig és formában „még szeret is", de „idegességből" összecsapjon: ennek nincs semmi értelme. Hogy a weekend mindig fenyegető égi jelekkel induljon és soha egyikük se tudhassa, melyik szóból, vagy jelentéktelen kis tettből csapjon ki „a tüzes istennyila", az nem pihenés, nem embernek való, hanem csak igen gyatra „szomoruvasárnap". Igy távolból az ember meg sem értheti, mi lehet az oka — házastársak között — ennek a rettenetes feszültségnek, ingerültségnek... De akik benne vannak és szenvednek alatta, azok — sajnálatosan — bizonyára tudják. Nos, vagy kibeszélik magukat egymással őszintén és megállapodnak kölcsönösen valamiben, ami csak *béke* lehet, semmi más... Vagy különválnak, legalább is egy időre, amig a szenvedélyek elhalkulnak és két ember végre is meglátja egymást.

Aggály. Hogy elengedje-e érettségit tett tizennyolc éves leányát társas hajóutra négy más ismerős, fiatal leánnyal együtt? Ugy véljük, hogy feltétlenül megteheti. Vagy ismeri gyermekét annyira, hogy megbizhat benne, vagy nem használna az sem, ha közelről őrizné. A formaságot — mai felfogás szerint — tökéletesen betartja azzal, hogy négy más urileánykával együtt engedi egy kis nyaralóutra. Ne felejtse el, 18 éves korban az ilyen hajóutat az ember milyen nyilt, hálás szivvel élvezi!

A népek mosolya

Éjszakai telefonbeszélgetés.

— Mi baj? Mi történt?! Kellemes éjjeli nyugodalmat akartál kivánni, Iza néni?

— Az ördögbe... már két órája, hogy alszunk...!

*

Nehéz az élet.

A lóverseny-fogadóiroda tulajdonosa keservesen panaszkodik a barátjának.

— Képzeld, az utóbbi időben valósággal üldöz a balszerencse. Legutóbb is óriási összegeket veszitettem a derbyn.

— De, ugye, visszajött a pénzed a másik versenyen? — vigasztalta a barát.

— Dehogy! Ott is vesztettem, tegnapelőtt pedig a nagy akadályversenyen minden pénzem eluszott!

— De ha ilyen rosszul megy a fogadóiroda, akkor miért nem hagysz fel ezzel a mesterséggel?

— Felhagyjak vele? — hökken meg a bukméker — hát akkor miből fogok megélni?

(Answers.)

*

Kezdődik az iskola.

— No, Pistike, mit csináltatok ma egész délelőtt az iskolában?

— Vártunk arra, hogy mikor mehetünk haza. (Die Woche.)

Ravasz fogás.

Bill és Harry munkát keresnek. Együtt mennek egy épitési vállalkozóhoz. Bill bemegy, de pár perc mulva szomoruan jön ki és lemondóan int.

— Nincs ezeknél se munka. Beszéltem a munkavezetővel, még ő sirt, hogy sorra el kell bocsátania a legjobb munkásait, annyira nincs munkája.

Harry azonban nem ijedt meg, bement ő is és pár perc mulva sugárzó arccal jött ki.

— Van állásom!

— Hát ezt hogy csináltad? — csodálkozik Bill —, hiszen éppen az előbb dobott ki engem, pedig jobb bizonyitványaim vannak, mint neked.

— Nagyon egyszerü volt az eset. Ő kijelentette, hogy éppen az előbb dobott ki egy embert.

— Tudom — feleltem —, beszéltem is vele és azt mondta, hogy önnek tulajdonkép nincs is joga hozzá, hogy felvegyen valakit.

— Azt mondta, hogy nincs jogom hozzá, azért nem vettem fel? — ugrott fel dühösen a munkavezető. — Azonnal felveszem magát, de rohanjon utána és mondja meg neki, hogy igenis van jogom hozzá!

(Passing Show.)

*

Afrikában.

— Mit ijedezik? Inkább nézzen bele jobban a motorjába. Nem látja, hogy az előgyujtást rosszul állitotta be? (Illustrierte Blatt.)

A törvényszék előtt.

— Mingyárt visszajövök, Mici. Itt várj rám.

— Igen. A multkor is ezt mondtad és csak másfél év után jöttél ki.

*

Orvosnál.

— Nem értem magát, barátom. Megmondtam, hogy csak akkor kapja vissza a hallását, ha abbahagyja az alkoholivást. Tapasztalhatta ezt azalatt, amig nem ivott. Miért adta rá magát ujra az ivásra?

— Azért, doktor ur, kérem, mert amit hallottam, az sokkal rosszabb, mint az a szesz, amit megiszom.

(Aftonbladet.)

*

Rálicitálás.

Két gazdag, de fösvény ember beszélget.

— Én nem tudok máskép elaludni, csak ugy, ha a vánkos helyett a pénzeszacskót teszem a fejem alá — magyarázza az egyik.

— Egy időben én is igy tettem — mondja hanyag fensőbbséggel a másik —, most már azonban csak ülni tudnék az ágyban, olyan magas volna a párnám. (Newyorker.)

*

Jó ajánlás.

Az állásközvetitő örömmel ujságolja az állást keresőnek.

— Végre sikerült egy remek helyet találnom az ön számára. Remélem, nem lesz akadály az, hogy hetenként háromszor napi 10—12 órát kell egyhelyben ülni?

— Nem, egyáltalában nem. Hozzá vagyok én edzve az ilyenhez. Legutóbb például nyolc évet ültem egy helyben. (Il Travaso.)

ASSZONYOKNAK

A magasitó frizura

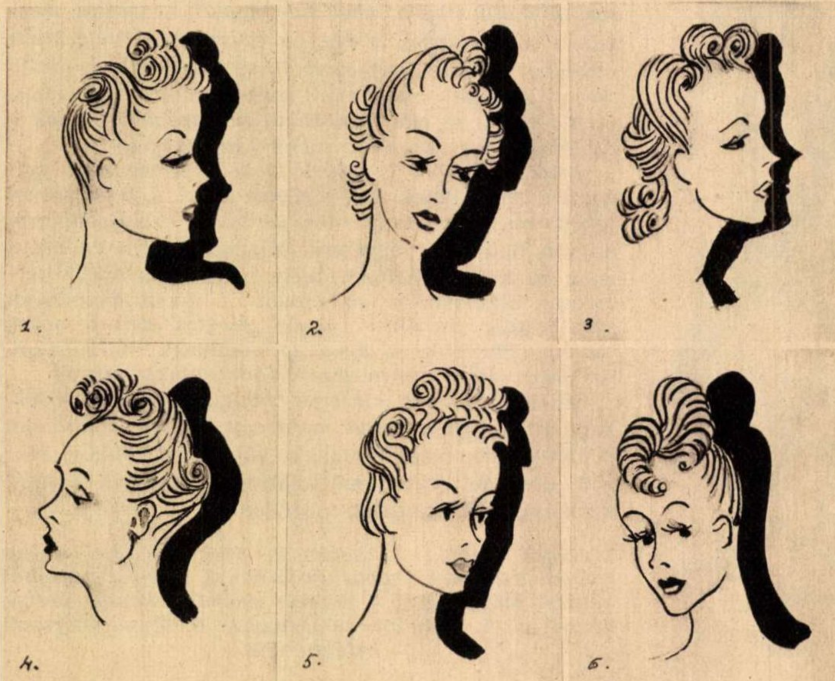
Nálunk is nagyon népszerü lett a magasitott frizura. Pedig az uj frizurának nem tud mindenki örülni, mert mai formájában nem mindenkinek áll jól. *Amennyire, szinte kivétel nélkül, előnyös volt a nyakba lógó hajviselet, éppen annyira kétséges, hogy a nyakból felfelé fésült haj jól áll-e majd a nők többségének.* Akinek hosszu, vékony nyaka van, az máris megnyugodhat, mert nem lesz tulságosan nagy harca az uj frizurával. Aki azonban rövid nyaku s esetleg még egy kicsit vastag is a nyaka, az már nehezebb problémával áll szemben. *De, mint minden divatujdonság, az uj frizura is leegyszerüsödik előbb-utóbb s megtalálja majd ezek között mindenki azt, amelyik egyéniségének a legmegfelelőbb.* Hiszen valamikor régen minden asszony fejtetőn viselte a kontyát s mégsem voltak csunyák. *A csiga, a lokni sokféle fésülködési lehetőségre ad alkalmat.* Vigyázni kell, mert a nagyon magasra fésült haj, ha oldalt nem ad megfelelő szélesitést, a sovány arcot kimondottan öregiti. Erre az egyre kell nagyon figyelni az uj fésülködési mód kiválasztásánál. *Az embernek jól kell ismernie a saját arcát,* hogy az uj csigákat, loknikat, s az esetleg csak egyszerü laza magasitást ugy rendezze el fején, hogy az esetleges hibákat takarja vele.

Az 1-es számu frizurán minden hajat a fejtetőre fésült a fodrász. A homlok fölött pár csiga adja meg a magasitást.

Tul sovány nőknek az ilyesfajta megoldás előnyös, mert oldalt szélesiti egy kicsit az arcot (2-es szám).

A 3-as rajz átmenet az uj és a régi frizura között. A fejtetőn magasitanak a loknik, fülnél és nyaknál pedig köveritenek. Akinek előnytelen a nyakból felfelé fésült haj, viseljen valami ehhez hasonló frizurát majd a télen.

A 4-es, 5-ös és 6-os frizura egészen modern. Csakis a magasitásra törekszik. Különbség a három fej között mindössze annyi, hogy az egyik magas, a másik magasabb, a harmadik pedig a legmagasabb. Az egyéni fésülködésre azért is szükség lesz, mert az ilyen csupa-lokni frizurát naponta kellene csináltatni, már pedig erre csak igen kevés nőnek van pénze. *Mindenki arra fog igyekezni, hogy olyan fésülködési módot találjon ki, amelynek rendbentartását legalább egy héten keresztül egyedül is el tudja látni.*

Bőszabásu nutria-bunda.

HELYZETKÉP AZ ŐSZI DIVATRÓL

Első pillantásra azt is mondhatnók, hogy az őszi divat majdnem teljesen megegyezik a régivel. Ha azonban egymás mellett nézegetjük uj ruhánkat és a régit, látjuk, hogy tévedtünk, mert igenis van uj vonal, uj szabás, de főleg a díszités részleteiben van rengeteg ujdonság. *Hála az egeknek, megmaradt, sőt lehetne ugy is mondani, nagyon is előtérbe nyomult a széles váll.* Ennek a divatnak szinte mindnyájan örülünk, mert karcsusitja az alakot, szóval előnyös. *Az őszi divat általában nagyon igyekszik kedvezni az alaknak, ezt bizonyitja a krinolinos esti ruhadivat.* Már évek óta megállapitjuk, hogy nőies a divat, ez az idén is igaz maradt. *Nappalra rövid a ruha, estére azonban már a vacsorázóruha, illetve a kisestélyi is hosszu, a nagyestélyi pedig nem ritkán uszályos is.*

A kis téli kosztümök, komplék, melyeket nagyon természetesen már most ősszel is lehet hordani, olyanok, hogy délelőttre, délutánra egyformán jók. Legtöbbjük prémmel díszitett. *Az 1-es számu kosztüm sötétkék, barna prémmel szegélyezve.* A kis, testhez álló kabátka alá csináltathatunk szoknya helyett ruhát, akkor felvehetjük délután, sőt még este is kisebb vacsorákhoz.

A 2-es számu modell uj szabásu raglánt mutat be. Utazáshoz alkalmas az ilyesfajta köpeny. Kétféle szövetből van összeállitva. A háta és az eleje meglehetősen bő, szkunksz gallér díszíti. Lehajtva egyszerü bubigallér, de viselhető felhajtva is.

A 4-es számu komplé szövetből készült. Fekete szövet, perzsával díszitve. A nyitott kabátot parasztrózsaszinnel bélelik, ma t. i. ez a legdivatosabb kabátbélések egyike. A bélés többnyire szövet és nem selyem. Bár nem csuszik olyan könnyen a ruhára, de melegebb, mint a selyem. A ruha jobboldalán zseb körül lehet kevés perzsa szegélyt alkalmazni.

A 3-as és az 5-ös számu ruhák délutánra alkalmasak. *A 3-asat ugyan lehet már délelőtt is viselni,* mert szövet és a szabása is nagyon egyszerü. *Kétféle szinü szövetből készült, krómozott ékszer az öve és a nyaklánca. A másik ruha már csak délutánra alkalmas, mert selyem és elől meglehetősen kivágott.* Ennek a ruhának a vonalvezetése ujszerü és érdekes.

Estélyi ruhából is adunk izelitőt. A legujabb krinolinos estélyiknek nagy sikere lesz. *A 6-os számu fekete muszlinbársony ruha is ilyen.* Tulajdonképpen nagyon fiatalos és egyszerü. Minden dísze a vállak, a nyak és a meglehetősen mély hátkivágás körül kétsorosan alkalmazott csipkefodor. *A muszlinbársonyon kivül estélyi ruhákra nagyon divatos idén a moaré selyem.* Ebből az anyagból is késziteneк stil-ruhákat, de testre simuló ugynevezett vonalruhákat szintén.

Az idei kalapok viccesek, mulatságosak, reméljük, hogy rövidesen kialakul majd egy igazibb kalapdivat. Abból azután majd mindenki válogathat tetszése szerint, mert föltétlenül megtalálja azt, amelyik a saját egyéniségének leginkább megfelelő.

Baloldali képek: 1. Sötétkék őszi kosztüm barna prémmel. 2. Raglánkabát utazáshoz. 3. Kétféle anyagból készült szövetruha. 4. Fekete szövet komplé, perzsa szegéllyel. 5. Délutáni selyemruha. 6. Muszlinbársony estélyi ruha.

KONYHA

Tejeskenyér- és kalácsreceptek

Márványkalács.

25 dkg vajat 50 dkg porcukorral és 6 tojás sárgájával eldörzsölünk és egy óra hosszat kavarjuk. 50 dkg lisztet, egy egész csomag sütőport, 2 és fél deci tejet, kevés vaniliát és 6 tojás keményrevert habját a kikavarás után hozzákeverünk. Olvasszuk fel előzőleg a vajat puhára, hogy a keverés könnyebben menjen. A tömeg egyharmadrészét külön tesszük, 3 tábla csokoládéport adunk hozzá. A megmaradt sárga tömeget alul beöntjük a tepsibe s a tetejére kanalankint hozzáöntjük a csokoládéval kevert fekete tömeget. Forró sütőbe tesszük és azután lassu tüznél másfél óra hosszat sütjük.

Császárzsemlye.

Fél kg lisztet eldörzsölünk 6 dkg vajjal, hozzáöntünk egy csésze tejet, 3 dkg elmorzsolt élesztőt és egy kávéskanál sót adunk hozzá. Összegyurjuk és egy óra hosszat pihentetjük a tömeget. Azután 32 részre felosztjuk, tepsibe rakjuk, ebben másfél órát kelni hagyjuk, aztán a tetejét tojás sárgájával, amelybe előzőleg kevés fektekávét öntöttünk, bekenjük, a tetejét bevágjuk és sütőben szép rózsaszinüre sütjük.

Foszlós kalács.

Másfél dkg élesztőből kovászt készitünk. 80 dkg liszthez 2 tojás sárgáját, 5 dkg cukrot, kevés sót adunk. Ha a kovász megkelt, a tésztát jól összegyurjuk, hozzáadjuk a kovászt és kanalankint 12 dkg olvasztott vajat. Egy órát kelni hagyjuk, azután lisztezett deszkára téve 3 részre osztjuk és befonjuk. Tepsibe rakva fél órát ismét pihentetjük, tojássárgával megkenjük és egy óra hosszat sütjük.

Fonott kalács.

1 dkg élesztőt, 2 deci cukrozott és kissé lisztezett, langyos tejben elkeverünk. 8 dkg porcukrot 2 tojással elkeverünk, azután 60 dkg liszthez keverjük a megkelt kovásszal együtt. Kevés sót, reszelt citromhéjat, 4 dkg mazsolát, kanálnyi rumot is adunk hozzá. A tésztát kezeinkkal jól átdolgozzuk, szükséges mennyiségü tejet adva hozzá és 8 dkg olvasztott vajat, azután letakarva kelni hagyjuk. Ha megkelt, kiboritjuk, 3 részre osztva kisodorjuk, befonjuk és vajjal kikent tepsibe téve s tojással megkenve ismét kelni hagyjuk. Ha megkelt, ismét bekenjük és szép rózsaszinüre sütjük.

Kuglóf.

1 és fél dkg élesztőt kevés langyos tejben feloldunk. 25 dkg liszthez hozzáadunk két egész tojást, 11 dkg olvasztott vajat, 2 dkg porcukrot és a feloldott élesztőt. Jól eldolgozzuk, aztán hozzákeverünk 10 dkg mazsolát. A kuglóf-formát megkenjük vajjal, a tésztát beletesszük, de csak ugy, hogy a forma háromnegyedrészét töltse ki a tészta. A formát meleg helyre tesszük, letakarva, mig a tészta meg nem kel, azután nem tulmeleg sütőben körülbelül 1 óra hosszat sütjük.

Krumplis kalács.

6 tojás sárgáját 25 dkg cukorral habosra kavarunk, körülbelül 20—25 percig. Azután hozzáadunk 35 dkg főtt és áttört burgonyát, kevés reszelt citromhéjat és 30 drb apróra vágott mandulát. Ezeket jól elkavarva, hozzáadjuk óvatosan a 6 tojás keményre vert habját is. Formába öntve, meleg sütőben szép világosbarnára sütjük.

Olasz kalács.

30 dkg lisztet és 10 dkg porcukrot deszkán jól elkeverünk, közepében mélyedést csinálva, beleteszünk 10 dkg vajat és egy egész tojást. Azután lassan hozzáöntünk 4 kanál meleg tejet és egy kis sütőport adva hozzá, kemény tésztát gyurunk belőle. Majd hozzáadunk 1 dkg mazsolát, 4 dkg darált diót, az egészet jól átgyurjuk, a tetejét tojássárgával megkenjük és meleg sütőben szép világosbarnára sütjük.

Az élet

Az orsó perg, a rokka jár,
Szövődik, nyulik a fonál.
Cifrázódik az életünk,
Mig nemsoká — készen leszünk . .

Az egyik sir, másik nevet
— Amig megfordul a szerep —,
Emez sóhajt, amaz morog:
A bölcs mindvégig mosolyog . . .

Szirbik Antal.

NŐI TOREÁDOROK

Először valának az amazonok. Férfimódra szálltak harcba, férfimódra verekedtek, adtak és kaptak sebeket, győztek, vagy elestek, akár a férfiharcosok. De az emberiség szebbik fele nem érte be ennyivel s mikor a mi kétkedő korunk még egyre csak lekicsinylően „gyengébb nem"-et emlegetett, egymásután szállta meg a többi férfipályákat is. Megjelentek a női orvosok, ügyvédek, birák és mérnökök, a női kőmivesek, szerelők és rendőrök, a női mozdony- és gépkocsivezetők, a női repülők (sőt óceánrepülők), most pedig a női toreádorok.

Ilyesmi is aligha volt még ezen a furcsaságokkal és különcségekkel tele világon.

Hogy egy nő, még hozzá 22 esztendős fiatal leány, egy szál karddal kezében, kiálljon egy bika ellen s egy ötvenezer főnyi, ujjongó, piszszegő, üvöltő, lábdobogtató tömegtől körülgyürüzött hatalmas porond közepén ingerelje, piszkálja, bőszitse, majd szabályos párharcot folytasson vele, végigcsinálja a bikaviadalok minden előirt látványos és életveszélyes fordulatát, végül pedig ügyes és szakavatott mozdulattal leteritse a vérbeborult szemü, dühtől és kimerültségtől lihegő, öklelőző állatot.

Az uj női foglalkozásnak ez a vakmerő uttörője, természetesen, spanyol leány, madridi; rendes polgári állása: gépirónő. Maga mondotta el az őt meglátogató ujságirónak, miként lett bikaviadorrá. Madridnak abban az utcájában nevelkedett, ahol a bikaviadalok cirkusza áll. Igy már kisleánykorában is sürün láthatta a bikaviadalok előkészületeit, tanuja lehetett, milyen izgatottan hullámzott az utca a viadal napján, hogyan feketéllett a látványosságra éhes

tömeg a cirkusz körül. A természet, furcsa és szokatlan kivételképpen, férfias hajlamokat oltott a kis Juanitába. Ami szabad ideje az iskolától maradt, azt nem tánctanulásra, hanem arra forditotta, hogy a cirkusz körül lebzselt és hol a *toril* (bikaistálló) állatait nézegette ragyogó szemekkel, hol pedig a torerók, *banderillók* és *picadorok* szokásait, fogásait tanulmányozta. Szülei, mikor megtudták, persze harsány kacagással fogadták a kisleány szándékát. Mikor pedig az nem tágitott tőle, azt hitték, hogy csak afféle „chiffladuras", rigolya az egész, majd elmulik... De nem mult el. A leány férfias elhatározással és elszántsággal járta ki a bikaviadorok iskoláját; előbb „*aficionado de Toros*", viador-jelölt lett belőle; tizenhét esztendős korában pedig már tanult bikaviador volt. Mükedvelő persze, rendes kenyérkereső foglalkozása mellett. De akkorra már két bika halála száradt lelkiismeretén.

— De hiszen ez kissé veszélyes mesterség, kisasszony! — vetette közbe hüledezve az ujságiró.

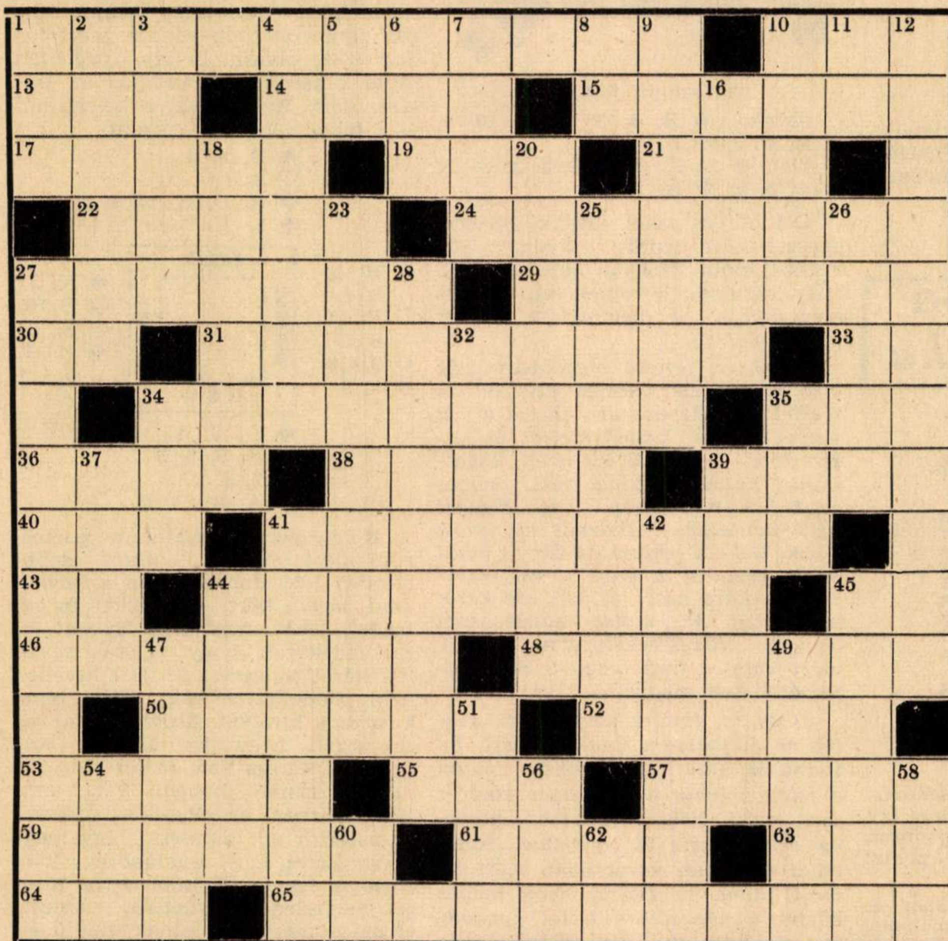
— Sokkal veszélyesebb átrepülni az óceánon — mosolygott Juanita — s láthatja, mégis hány nő vállalkozott rá.

Ugy beszél hivatásáról, egyszerü, keresetlen, mégis rajongó szavakkal, mintha a legmagátólértetődőbb dolog lenne a világon, hogy egy szemrevaló fiatal leány nem bálokba jár, nem udvarlókkal kisérteti magát s nem velük viv szerelmi párharcot, hanem oktalan és dühödt, vadállattá bőszitett bikákkal csap össze véres-veszélyes küzdelemben. Csak azt sajnálja — fejezte be az intervjut —, hogy egy törvényes rendelkezés értelmében már nem ölheti meg a bikát, amelylyel szembekerül. De sebaj, a torero-pálya igy is szép, izgalmas. Alkalmat ad a nőnek, hogy bebizonyitsa, semmivel se „gyengébb" az „erősebb" nemnél. Megállja helyét még ezen a jellegzetes férfias pályán is. És éppen ezért — reméli — példáját még sok nő fogja követni. Elmegy bikamészárló torerónak...

Mi azonban reméljük, hogy a szép senorita vajmi kevés követőre talál!...

—es.

AZ ELME SPORTJA

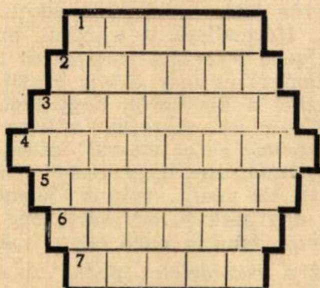
KERESZTREJTVÉNY

Vizszintes sorok: 1. Bordás fal, sulyzók, korlát stb. 10. Kérdőnévmás többesszámban. 13. Női név. 14. Középkori spanyolországi tartomány. 15. Német alpesi viselet. 17. Két angol király neve. 19. Vissza: bejegyzett üzlet. 21. Rag; karam... 22. Izletes gyökér, van piros, fehér és fekete is. 24. Néhanapján. 27. Ezzel keverik a rántást. 29. Megbukott világnyelv. 30. Ékezettel: egyszerü gép. 31. Az erős paprika és a fekete bors alkaloidája. 33. É-vel: ősanyánk. 34. A nyugati germánság leghatalmasabb népe a népvándorláskor. 35. Testünk védőburka. 36. Többfajta gyümölcs közös neve. 38. A La Manche-ba torkoló angol folyó. 39. Magánszám. 40. Vaddisznó teszi az agyarával. 41. Kálvin debreceni hive. 43. E. C. 44. Parányi ürmérték. 45. A mértanban fontos jelentőségü görög betü. 46. Élénksárga szinü robbantószer, a dinamitnál biztosabban kezelhető. 48. A ti körötökben. 50. Nagyobb földek birtokosainak megszólitása vidéken. 52. Óbégat. 53. Katonai szolgálatra szólit. 55. ...rosa: titokban. 57. Község Pest megyében, van Alsó- és Felső-. 59. Föld alá rejtett. 61. Olasz tábornagy, a fascismus quadrumvirje. 63. Német férfinév. 64. Az első kulturfém. 65. Díszcserje.

Függőleges sorok: 1. Élet, erő, egészség. 2. Arra a helyre tesz. 3. Olasz-jugoszláv határállomás Postumia előtt. 4. Spanyol zeneszerző. 5. Tiltó szó. 6. Európai uralkodó. 7. A magyar mondavilágban Nimród felesége. 8. És, latinul. 9. Futja belőle, képes rá. 10. Lámpának használt kivájt tök. 11. Olasz névelő. 12. Szedi a sátorfáját valahonnan. 16. Száguld; Strassburg érseke, a hires nyaklánc-per vádlottja. 18. Délamerikai vastagbőrü emlős névelővel. 20. Ennek a szerves vegyületnek hiánya okozza a skorbutot. 23. Főváros; ilyen vadásztrofea a sokágu szarvasagancs. 25. A haj hullámositása. 26. Elvarázsol. 27. A szine után minden szerecsen ez. 28. A jogosság latin műkifejezése. 32. B beszurásával: pusztit. 34. Pához. 35. Óriáskigyó. 37. Robin pajtás másik neve a Szentivánéji álomból. 39. Kimeritő dolgozás. 41. Kiüz. 42. Arszlán, francia szóval. 44. Jó falusi nőinév. 45. Egyes adók után kivetett további közteher. 47. Viselnivalóval ellát. 49. Horatius kies nyaralója Róma mellett, amelyet többször megénekelt. 51. Ebből lesz a selyem. 54. Igekötő. 56. Az egyik első magyar irodalomtörténetiró, főműve a „Magyar Athenas". 58. Fiu angolul; visszafelé: kérdőszó. 60. Állóviz. 62. Tiltó szó.

Megfejtésül beküldendők a vizszintes 31, 34 és 65, valamint a függőleges 12, 20 és 28 számu szavak.

ÉPITŐSDI

A szavakat a középső sorig egy-egy betüvel növeljük, aztán fogyasztjuk.

Meghatározások: 1. Északi főváros uj neve. 2. Magánszám. 3. Mértani test; épülettartó; emléképitmény. 4. Őrt áll. 5. Az Esti levél népszerü szerzője. 6. Edzi testét. 7. Takarékoskodik.

Megfejtésül beküldendők a 3, 4, 5, 6 és 7 számu szavak.

REJTETT SOROK

Az alábbi mondatok mindegyike értelmileg a magyar irodalom egy-egy szép versének egyik ismert sorát tartalmazza.

Találjuk ki, hogy melyek ezek a verssorok és ki irta őket?

1. Somoskői Veress Péter vagyok.
2. Huszonegyem van! — mondta nevetve gróf Kartay.
3. Ezen a vidéken jöttem a világra, a gyönyörü, tágos Hortobágyon.
4. Vedd fontolóra a dolgot és hajts fel egy hosszulépést!

„ROP"-LÉPCSŐ

ROP.	„Ég a kunyhó, . . ."
. ROP.	A Hazáért!
. . ROP. . . .	Athén fellegvára
. . . ROP. . .	Vizi repülőgép
. . . . ROP. .	Ember, görögül
. . . . . ROP.	Az Európai Egyesült Államok eszménye
. . . . . . ROP	Fény felé forduló

BETÜREJTVÉNYEK

1.

ÉLESI ÓÓÓÓÓÓ RR

2.

KELLŐ SZÁMU SRÓF—E

REJTETT KÖZMONDÁS

. . . **AGI** Materiális
. . . **TOR** Római poroszló
. . . **ERE** Szél
. . . **DIG** Állandóan
. . . **VAS** Szinésznő
. . . **KOR** Időhatározó
. . . . **MÁZ** Tisztitószer

A szavak hiányzó betüit pótolva, és az egyes szókezdeteket helyes sorrendben összerakva, tanulságos közmondást kapunk.

BETŰREJTVÉNY

K=G

Apró Gáborka

MEGFEJTÉSEK

az 1938 október 2-i számból:

KERESZTREJTVÉNY.

MINISZTERTANÁCS
ONODI EGO KARST
NF ARANYSZIN EA
TIPP ATETŐ KONT
ENESE ETA TILDI
ZI ZSÉ E IHN ES
UTÓIZ AMA EGISZ
MILLIÓKEGYMIATT
AV OB CSG IK ÁA
UPRE IZA SOIR
ASRI POSTA RVSZ
L ITAT I ZAMA U
KÉMIA ANA DÁNOK
OVÁS CLAUS NONO
TISZTELTFEGYVER

Körmérkőzés. Az utolsó mérkőzést a KAC 6:5 arányban nyerte meg. Igy a megállapodás szerinti pontozás alapján mindkét csapat 31 pontot szerzett.

„Tan"-lépcső: Tanitvány, Stan és Pan, Botanikus, Britannia, Lusitánia, Hamis tanu, Turkestan.

Szórejtvény: Tengerifű.

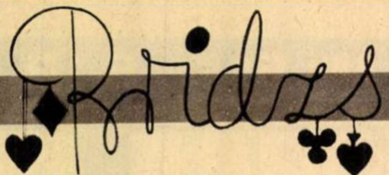
Fukargond: Hörcsög ur 5 pengőt akart eredetileg adni.

Épitősdi: 4. Kasznár. 5. Szárnyak. 6. Kaszárnya. 7. Nyakazás. 8. A szánka.

A Képes Vasárnap f. hó 2-iki számában közölt rejtvények megfejtői közül jutalmat kapnak a következők:

Özv. Biczi Sándorné Nemesbükk, Zala m; Buda László Budapest, II., Fő-u. 77; vitéz Főnyedi Károly Somogyvár; Herkner János Martonvásár; Kirner Dezső Budapest, IX., Lónyay-u. 19; Kund Frigyes Sopron, Vitnyédi-u. 14; Luzénszky Henrikné Girincs, Zemplén m; Nagy Tiborné Budapest, I., Aladár-u. 2/b; Nyulassy Lajosné Kisujszállás, Báthory-u. 17; Piry Márton Bátaszék, Szarvas-u. 1029; Szentkirályi Gyuláné Zalaapáti; özv. Teleky Lászlóné Rákosliget, I.-u. 41; Toronyi Sándor Budapest, I., Avar-u. 2/a; Tunyoghy Szücs Endréné Budapest, X., Héderváry-u. 48; Turák István Budapest, XIII., Váci-ut 170/c.

AZ ELME SPORTJA MEGFEJTÉSI HATÁRIDEJE október 20 (csütörtök) dél. A megfejtéseket és a nyertesek nevét a két hét mulva megjelenő Képes Vasárnapban fogjuk közölni. E szám rejtvénymegfejtései az október 30-iki számban jelennek meg. Megfejtések beküldhetők levelezőlapon is. EGY HELYES megfejtéssel is lehet pályázni. Cim: Képes Vasárnap Elmesportja, Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. szám.

21. számu fejtörő.

Észak: ♠ B, 8, 3, ♡ K, 10, 4, ◇ K, B, 3, ♣ B, 6, 4, 2.
Dél: ♠ A, K, 4, ♡ D, 5, 2, ◇ D, 10, 9, 8, 5, ♣ A, K.

Dél három szant játszik (Nyugat egyszer kőrt licitált). Nyugat kőr 9-essel indul. Hogyan játssza Dél, hogy minden körülmények között megcsinálja a bemondott három szanzadut?

A 19. sz. fejtörő megoldása: „Az első pikket Dél kézben üti és kis treffet hiv. Az ász üt, lehivja a két magas pikket, kézből treffet és kárót dob. Asztalról kis treff következik, kézben aduval üti, magas adut hiv mindaddig, mig Nyugat beüt az ásszal. Akármit hiv most Kelet, Dél üt, lehivja az összes aduit és az asztalon a treff 10-est, valamint a káró ászt és két kis kárót hagy meg. Az utolsó aduhivásnál Nyugat kényszerhelyzetbe kerül, mert vagy a treff, vagy a káró dámájától kell megválnia."

A 20. sz. fejtörő megoldása: „Kelet ne folytassa a pikket, mert ha tudna is ütni négy pikket, azután a felvevő lehiv négy magas kőrt és arra Kelet kényszerdobásba kerülne a kárójaival és treffjeivel. Kelet tehát nyomban kárót bont, mert ha most hivná le Dél a négy magas kőrjét, a negyedikre Kelet nyugodtan dobhat egy kis pikket, még mindig marad egy pikkje, amivel átadhatja az ütést a partnerének és a káróban vagy treffben is feltétlenül üt egyet."

A megfejtők közül jutalmat kaptak: Gabrovits Anna Kornélia és Kovács Julia.

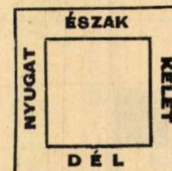
Mit dobjak?

Régi igazság, hogy a bridzsjátékban a legkisebb lapoknak is megvan a komoly jelentőségük és értékük, néha az egész parti sorsa egy jelentéktelennek látszó kis lapon fordul meg. A kis lap éppen olyan fontos lehet a játék sorsára, ha megtartjuk, vagy ha valami idegen szinre eldobjuk. Az eldobásnál is nagyon vigyázni kell, amint az alábbi kiosztásból is láthatjuk.

Dél három szant mondott. Nyugat kis kőrrel indul, Kelet dámáját a felvevő ásszal ütötte és kis kárót hivott, az asztalon pedig a 10-essel impasszolt. Kelet gondolkodás nélkül a kis kb kis kábóját dobta rá, mert látta, hogy Dél fel akarja szabaditani az asztal kábóit. Megkockáztatta tehát, hogy a királyt védetlenül hagyja. A felvevő tényleg nem is folytatta a kárót, hanem lehivta a négy magas treffjét és sasszemekkel leste, ki mit dob. Nyugat a harmadik és negyedik treffre két kis kárót dobott! Most már Délnek igazán nem volt több gondja, mert tudott 13-ig olvasni és igy nyugodtan hivta a kárójáját, az asztalon az ászszal ütött, Kelet királya belehullott és a felvevő 12 ütést csinált.

♠ B, 6, 3
♡ 8, 7
◇ A, D, B, 10, 8, 5
♣ 9, 2

♠ 10, 8, 5, 2
♡ K, B, 6, 2
◇ 9, 4, 2
♣ 8, 6

♠ K, D, 7
♡ D, 10, 4
◇ K, 6
♣ 10, 7, 5, 4, 3

♠ A, 9, 4
♡ A, 9, 5, 3
◇ 7, 3
♣ A, K, D, B

Kelet, persze, szidta a partnerét, miért éppen a kárót dobta. Minden más dobás esetén a felvevő kiad három kőrt, egy pikket és egy treffet, tehát megbukik. Nyugat azzal védekezett, hogy ő csak egyetlen kárót tételezett fel Dél kezében, nem gondolhatta, hogy Kelet blankirozza a királyát. Kelet viszont azzal érvelt, hogy ha Délnek csak egyetlen kárója van, akkor nem siet azzal a szinnel, hanem vár, amig játék közben az ellenfelek dobnak és aszerint ad impasszt, vagy megy be az ásszal, hogy legalább egy káró ütése is legyen. Mindenesetre Nyugat helytelen káró-dobása rontotta el azt a merész és jónak induló elgondolást, amellyel Kelet csapdát állitott fel Dél számára.

Nemrégiben láttuk az alábbi partit is:

Észak: ♠ 10, 6, ♡ D, 9, 4, 3, ◇ A, 7, 2, ♣ D, 8, 6, 5.
Dél: ♠ K, D, 4, ♡ A, K, 10, 7, 5, 2, ◇ 6, 5, ♣ 7, 3.

Itt Dél négy kőrt játszott. Nyugat egymásután lehivta a treff királyt és ászt, mindenki adott rá szint. Harmadszorra a bubit hivta. A felvevő nagy örömmel ment bele a dámával és már elő is készitette a kézből a kis kárót, hogy eldobja rá. Ekkor jött azonban a keserves meglepetés. Kelet aduval ütötte a treff dámát, ugy, hogy kézből is ütni kellett. Ez pedig annyit jelentett, hogy egy pikk és egy káró még kiadó volt, tehát a parti egyet bukott.

Ez a veszedelem pedig nagyon könnyen elkerülhető lett volna, mert a parti megbukhatatlan. Nem kell más, csak a treff bubit a kézben ütni aduval, utána aduzni, ugy, hogy harmadszorra az asztal maradjon a hivó. Akkor kell lehivni a most már magas treff dámát és veszélytelenül el lehet rá dobni a kis kárót és nincs más kiadó ütés, csak a pikk ász.

A melléklet kiadásáért dr. KOVÁCS DEZSŐ, a szerkesztésért dr. SZERELEMHEGYI ERVIN felelős. Pesti Hirlap R. T. kiadása, Légrády Testvérek R. T. nyomása. Budapest, V., Vilmos császár-ut 78. Nyomdaigazgató: KERTÉSZ ÁRPÁD.

A LEGSZEBB MAGYAR KÉPEK

CSÓK ISTVÁN: AZ UTOLSÓ RÓZSA

Csók István büszkesége a magyarságnak és külön büszkesége a Pesti Hirlap szines fedéllapjainak. A szines rotogravür — azaz körforgógépre alkalmazott szines mélynyomás — különleges eljárás, amely különleges technikai feltételeket szab a sokszorositandó festmények elé. Csók István képei csodálatosképpen valamennyien megfelelnek ezeknek a feltételeknek s igy eljutnak a nagyközönséghez, ahol egy-egy vasárnapon százezreknek szereznek otthonukban művészi örömet.

Csók István ma békés népszerüségének teljében dolgozik. Nem mindig volt ez igy. Csók (szül. 1865-ben) fiatal éveiben egyike volt harcos művészeinknek. Uj irányokat keresett és talált. Küzdött és nélkülözött érettük. Tele volt művészi és lelki problémákkal s azokat, mint minden nagy művész, még megnehezitette a maga számára. Külföldre ment s ott további küzdelmek közt edzette tehetségét és készitett elő magának egy nyugodalmas pályát idehaza.

S a századfordulón már Csókot valóban általános tisztelet és nagyrabecsülés veszi körül itthon. A közönség Csókban látja az igazi magyar festőt. Mintha a külföldi utak arra valók lettek volna, hogy Csókban megerősödjék magyarsága. Csupa magyar témát fest: magyar földön, magyar napon, magyar szineket. A fiatal mesternek azonban gondjai vannak. Ismét Párizsba vágyik, ahol uj környezet, uj benyomások, uj sikerek várják. A siker visszhangra talál idehaza, ahol minden Budapestre érkező képét hozsannával fogadják.

Ebből az időből valók *Támár*, *Atelier-sarok*, *Nirvána* c. jólismert kompoziciói. Amikor hazajön, a sikerek fokozódnak egészen odáig, hogy a firenzei

Csók István műterme 1911-ben. Fénykép.

Uffizi képtár felszólitja, hogy fesse meg számára önarcképét: a legnagyobb megtiszteltetés, amely művészt érhet.

Itthon Csók — még mindig csak negyvenes éveinek elején — a fiatalok élére áll és buzditja őket ujszerü törekvéseikben. Ezt még inkább megteheti, amikor a Képzőművészeti Iskola tanári székére hivják meg. Az ifjak rajongó szeretettel környezik őt, aki éppoly fáradhatatlan az oktatásban, mint uj műveknek alkotásában.

Csak nemrégiben költözött el a mester epreskerti hivatalos műterméből. A Margit-hid pesti fejénél fent a hatodik emeleten talált magának gusztusának megfelelő műtermet. Itt, a magasságban még több a levegő, még nagyobb a világosság és olyan mérhetetlen a távlat, amilyen hozzáillik egy hosszu munkás élet stációinak végtelen sorozatához.

Csók István ma 73 éves. Azt szokták mondani: a fiatalokból lesznek az öregek. A művészet erre gyakran rácáfol: egyes fiatalok gyakran sohasem öregszenek meg. Csók Istvánnál nem kell éppen Tizianra hivatkozni; elég ha ránézünk Csók István legujabb alkotásaira. Ezek közül bemutatjuk egy mostanában festett „fiatal leány arcképét", amelyet az az egyszerüség jellemez, amely „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre" c. képén negyvenkilenc év előtt megkapott minden lelket. Közöljük még a mesternek egy 1935-ben festett önarcképét, amely mellé egy fényképet állitunk 1911. évi műterméről. Szines fedéllapunkon egy hangulatos kompoziciót talál az olvasó, amely hozzáillik *Mindszentek* ünnepéhez.

Baloldalon: Kertben, munkaközben. (Önarckép, 1935.) Jobboldalon: Fiatal leány képmása, 1938.

CSÓK: AZ UTOLSÓ RÓZSA